

Aan:
de voorzitter en leden van
provinciale staten van Drenthe

Assen, 2 november 2006
Ons kenmerk 44/5.11/2006012579
Behandeld door de heer L.W. Schiltkamp (0592) 36 57 29
Onderwerp: Europese Kaderrichtlijn Water

Geachte voorzitter/leden,

De Statencommissie Omgevingsbeleid is in haar vergadering van 28 juni jl. uitvoerig geïnformeerd over de inhoud en het proces van de Europese Kaderrichtlijn Water. In deze vergadering is toegezegd dat in de tweede helft van 2006 de zogenaamde regionale zomernota's worden voorgelegd. De definitieve versie van de nota's is in oktober gereedgekomen. Door middel van deze brief wordt u geïnformeerd over de zomernota's, de relatie met de decembernota 2006 en het vervolgproces voor 2007.

Zomernota's en decembernota

In 2000 is de Europese Kaderrichtlijn Water van kracht geworden. Het doel van deze richtlijn is het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa. Binnen de richtlijn is beschreven hoe de chemische en ecologische toestand van het oppervlaktewater en grondwater er in 2015 uit moet zien. Om te voldoen aan de KRW-eisen dienen regionaal afgewogen pakketten met daarin doelen en maatregelen te worden opgesteld. Eind 2009 moeten deze doelen en maatregelen beschreven zijn in stroomgebiedbeheersplannen. In de aanloop hiernaartoe brengt het Rijk jaarlijks zogenaamde decembernota's uit, waarin voor dit jaar (2006) enerzijds een globaal beeld wordt gegeven van de doelen en maatregelen in Nederland en anderzijds het proces wordt beschreven voor het jaar daarop (2007). Voor de in totaal zeven deelstroomgebieden in Nederland worden vooruitlopend op de decembernota zogenaamde regionale zomernota's opgesteld, die als input dienen voor de landelijke decembernota. Binnen de provincie Drenthe hebben wij te maken met drie deelstroomgebieden: Nedereems in Noordoost-Drenthe, Rijn-Noord in Noordwest-Drenthe en Rijn-Oost in Zuid-Drenthe. Rijn-Noord en Nedereems hebben één gezamenlijke zomernota opgesteld, zodat wij uiteindelijk voor Drenthe nu twee regionale nota's kunnen voorleggen.

Status zomernota's

De zomernota's zijn opgesteld door de regionale overheden vertegenwoordigd in de Regionale Ambtelijke Overleggen (RAO's) in de drie deelstroomgebieden. De Regionale Bestuurlijke Overleggen (RBO's) hebben de nota's in oktober vastgesteld. In tegenstelling tot wat eerder door het Rijk was aangegeven - en dus ook in tegenstelling tot hetgeen eerder aan de Statencommissie Omgevingsbeleid is gemeld - worden de nu voorliggende nota's ter informatie aangeboden aan de algemene besturen van de provincies (PS), waterschappen (AB) en gemeenten (raden). Van goedkeuring kan op dit moment geen sprake zijn, omdat dit jaar nog geen keuzes worden gemaakt in ambitieniveaus, doelen en maatregelen. Dit geldt voor heel Nederland. De nu in de zomernota's genoemde conceptmaatregelpakketten zijn nog zo indicatief, dat niet voor een bepaalde koers/richting gekozen kan worden. In de tweede helft van 2007 wordt wel van uw staten verwacht een keuze te maken in ambities en doelen van de wateren in Drenthe.

De regionale zomernota's geven de stand van zaken weer bij de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water. Het doel van de nota's is tweeledig.

- Regionale besturen informeren over de stand van zaken in de regio en het voorleggen van richtinggevende besluiten voor het vervolgproces.
- Het door de dagelijks besturen vaststellen van de regionale input voor de Decemernota 2006.

Zomernota's Rijn-Noord/Nedereems en Rijn-Oost

De regionale zomernota's voor Noord-Drenthe en Zuid-Drenthe zien er op het eerste oog anders uit. Deels is dat ook zo. Rijn-Noord en Nedereems hebben één zomernota inclusief een samenvatting en met een meer uitgebreide aanbiedingsbrief. Rijn-Oost kent daarentegen een korte aanbiedingsbrief en daarbij is de zomernota een notitie met procesafspraken en standpunten ten behoeve van het vervolgproces in 2007. De eigenlijke zomernota is als toelichting (zonder samenvatting) bijgevoegd. Deze toelichting komt qua opzet en inhoud in grote lijnen overeen met de zomernota van Rijn-Oost en Nedereems. Naar aanleiding van de behandeling in de RBO's zijn in de zomernota Rijn-Noord en Nedereems de indicatieve geldbedragen voor het bereiken van de conceptdoelen geschrapt. In de zomernota van Rijn-Oost zijn de indicatieve bedragen zeer algemeen verwoord.

De procesafspraken en standpunten zoals deze in de zomernota van Rijn-Oost zijn verwoord, zijn echter wel in de zomernota van Rijn-Noord en Nedereems verweven. Voor Rijn-Oost was het ten behoeve van het proces nodig om een dergelijk afsprakenkader op deze wijze te formuleren. Rijn-Oost kent een groot aantal partijen. In het afgelopen jaar is gebleken dat meerdere partijen bij onder andere het bepalen van doelen en maatregelen hun eigen weg hierin hebben doorlopen.

Inhoud zomernota's

In de zomernota's van de drie deelstroomgebieden zijn voor alle grondwaterlichamen en oppervlaktewaterlichamen conceptdoelen en maatregelen in beeld gebracht voor twee varianten, de zogenaamde bandbreedte waarbinnen in het vervolgproces nader geconcretiseerd wordt. Variant 1 "Uitvoering huidig beleid" is een variant die maatregelen bevat die al worden uitgevoerd of waarvan de uitvoering is gepland en begroot. Variant 2 "Uitvoering extra KRW-beleid" is een variant die alle mogelijke maatregelen (bovenop het huidig beleid) voor maximaal doelbereik bevat, minus maatregelen die

als niet reëel zijn beoordeeld, bijvoorbeeld omdat ze onaanvaardbare maatschappelijke consequenties hebben of omdat ze niet kosteneffectief zijn.

In de globale verkenning is uitgegaan van voorlopig ingeschatte doelen voor waterkwaliteit, chemie, ecologie en van de behouddoelstellingen voor Natura 2000-gebieden. Er is een lijst van maatregelen opgesteld die naar verwachting effectief kunnen bijdragen aan het behalen van de doelen.

In de zomernota's wordt verder aangegeven dat er in de afgelopen jaren al veel bereikt is op waterkwaliteitsgebied. Toch heeft de verbetering van de waterkwaliteit nog niet geleid tot een ecologisch herstel. Dit komt omdat er nog steeds problemen zijn met de chemische samenstelling van het water en met de inrichting en het beheer van sloten, beken, kanalen en meren. De grootste problemen met de chemische samenstelling zijn meststoffen (stikstof en fosfaat) in meren, lokale problemen met overstorten, lokale normoverschrijdingen met bestrijdingsmiddelen en normoverschrijdingen van de zware metalen koper, nikkel en zink. De grootste problemen met de hydromorfologie en de ecologie zijn het ontbreken van natuurlijke oevers langs meren die fungeren als natuurlijke zuiveringsmoerassen, als slibvang en als paai- en opgroeiplaats voor vissen. Dit leidt onder andere tot troebel water, problemen met blauwalgen en een eenzijdige visstand. Veel beken zijn rechtgetrokken, waardoor karakteristieke processen als stroming, erosie, sedimentatie en inundatie ontbreken. Karakteristieke beeklevensgemeenschappen ontbreken hierdoor. Een aantal beken is in de afgelopen jaren hersteld, maar barrières, zoals stuwen, bestaan nog steeds. Bij kanalen is de harde oever een ecologisch waterkwaliteitsprobleem.

Het grondwater wordt in een aantal gevallen bedreigd door uitspoeling van nitraat, verzuring en/of verdroging. Niet alle stoffen worden op dit moment gemeten. Een KRW-monitoringsprogramma zal daar in de komende periode in gaan voorzien.

Proces 2007

In het KRW-proces ging het tot nu toe om een globale verkenning. De globale verkenningen zullen tussen nu en eind 2007 uitgewerkt worden tot realistische waterkwaliteitsdoelen, afgeleid van concrete en betaalbare maatregelpakketten. Eindproduct van deze nieuwe fase is een notitie die als basis dient voor het opstellen van de (deel)stroomgebiedbeheersplannen, en daarmee het actualiseren van het provinciale Waterhuishoudingsplan c.q. Provinciaal omgevingsplan en beheersplannen van de waterschappen.

Er is voor deze fase gekozen voor een bottom-up-gebiedsprocesaanpak waarbij de waterpartners in de regio zoeken naar effectieve maatregelen voor het verbeteren van de waterkwaliteit. De waterschappen trekken de gebiedsprocessen voor de oppervlaktewateren, de provincies voor het grondwater en Rijkswaterstaat voor de rijkswateren. Inrichting van de processen moet zorgen voor een goede samenwerking tussen alle wateractoren. Voor het goed doorlopen van de bottom-up-aanpak in een gebiedsproces is eenduidig inzicht over het opstellen van realistische doelen en uitvoerbare maatregelen van groot belang voor het gezamenlijke proces.

De provincie Drenthe faciliteert, samen met de andere provincies in de drie deelstroomgebieden, het proces van de implementatie van de Kaderrichtlijn Water.

Het nu startende gebiedsproces is van groot belang voor de toekomstige uitvoering van het provinciale waterbeleid. Alle provinciale ambities voor waterkwaliteit en ecologie dienen tussen nu en eind 2007 een plaats te krijgen in de totale afweging binnen de regio's. Ook de relatie met doelen vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn moet hierbij duidelijk in beeld worden gebracht. Het zwaartepunt ligt bij het combineren van beleidsmaatregelen. De provincies stellen uiteindelijk de ambities en de doelen in de regio vast.

Advies zomernota's

- Wij adviseren u kennis te nemen van de inhoud van de zomernota's Rijn-Noord/Nedereems en Rijn-Oost.
- Wij adviseren u tevens kennis te nemen van het te voeren proces in 2007, de daarbij geformuleerde werkafspraken en de rol van de provincie op dit punt.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,

, secretaris

, voorzitter

Bijlage(n):
jd/coll.

Implementatie Europese Kaderrichtlijn Water

Zomernota Rijn Oost 2006

Regionale verkenning van doelen, maatregelen en kosten

2 oktober 2006

A. Inleiding

De Europese Kaderrichtlijn Water geeft bij uitstek kansen voor afstemming van het waterbeheer tussen deelstroomgebieden, waarbij alle bij het waterbeheer betrokken overheden en partners gesteld staan voor dezelfde uitdaging: waterkwaliteit!

De overheden binnen het deelstroomgebied Rijn-Oost ('Rijn-Oost') willen met de Europese Kaderrichtlijn Water (verder aangeduid met Kaderrichtlijn) in de hand een impuls geven aan een Europa-brede verbetering van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater en de daarvan afhankelijke gebieden. Rijn-Oost ziet de implementatie van de Kaderrichtlijn als een uitgelezen kans om de het integraal waterbeheer (kwaliteit en kwantiteit) en de afstemming met ander beleid en tussen stroomgebieden op een hoger plan te brengen. Deze zomernota geeft een eerste indruk van de maatregelen en de kosten die dit met zich meebrengt en behandelt de beleidskeuzes in het vervolgproces.

In de periode juni 2005- juni 2006 is binnen Rijn-Oost een globale verkenning uitgevoerd naar de maatregelen om te kunnen voldoen aan de vereisten van de Kaderrichtlijn. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de maatregelen die voortvloeien uit het bestaande beleid (Waterbeheer 21e eeuw) en met Natura 2000. De uitgevoerde globale verkenning levert bouwstenen voor een nadere analyse van doelen, maatregelen, kosten en baten in de periode juli 2006- december 2007. Deze detailanalyse zal op haar beurt weer de bouwstenen bevatten voor de te nemen besluiten van rijk, provincies, waterschappen en gemeenten over de doelen en maatregelenprogramma's in de periode 2008 en 2009. Deze besluiten zullen onder eindverantwoordelijkheid van de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat worden opgenomen in het stroomgebiedsbeheersplan voor de Rijndelta 2009-2015. Dit plan wordt toegestuurd aan de Europese Commissie, die er op toe zal zien dat het plan binnen de gestelde termijn wordt uitgevoerd, dan wel dat de fasering van de maatregelen tot 2021 (en later) degelijk wordt onderbouwd. Van doelverlaging kan vooralsnog, in elk geval niet voor 2021, sprake zijn.

Globale verkenning van de doelen, maatregelen en kosten

In de globale verkenning is uitgegaan van voorlopig ingeschatte doelen voor waterkwantiteit, chemie, ecologie en van de behouddoelstellingen voor Natura 2000 gebieden.

Er is een lijst van maatregelen opgesteld die naar verwachting effectief kunnen bijdragen aan het behalen van de doelen. Het betreft voornamelijk inrichtingsmaatregelen van watersystemen; voor de diffuse belasting van watersystemen wordt vooral uitgegaan van landelijk voor te bereiden generieke maatregelen.

Op basis van de globale verkenning van doelen en maatregelen is een eerste indicatie verkregen van de kosten in twee scenario's:

- Een basisscenario, waarin de kosten voor uitvoering en voortzetting van het huidige beleid zijn berekend;
- Een aanvullend scenario, waarbij bovenop het huidige beleid realistische aanvullende (redelijkerwijs denkbare en mogelijke) maatregelen worden voorgesteld ;

Voor oppervlaktewateren bedragen de jaarlijkse kosten van het basisscenario tot 2015 circa 60 miljoen euro; in het aanvullende scenario lopen deze kosten op tot 90 miljoen op jaarbasis. Voor de overige ramingen van kosten wordt verwezen naar de toelichting bij deze zomernota. Bij alle ramingen geldt de beperking dat de maatschappelijke effecten niet zijn meegenomen. Deze maatschappelijke effecten (waaronder ook baten) kunnen mogelijk worden ontleend aan de kosten-baten analyse t.b.v. de landelijke decembernota 2006.

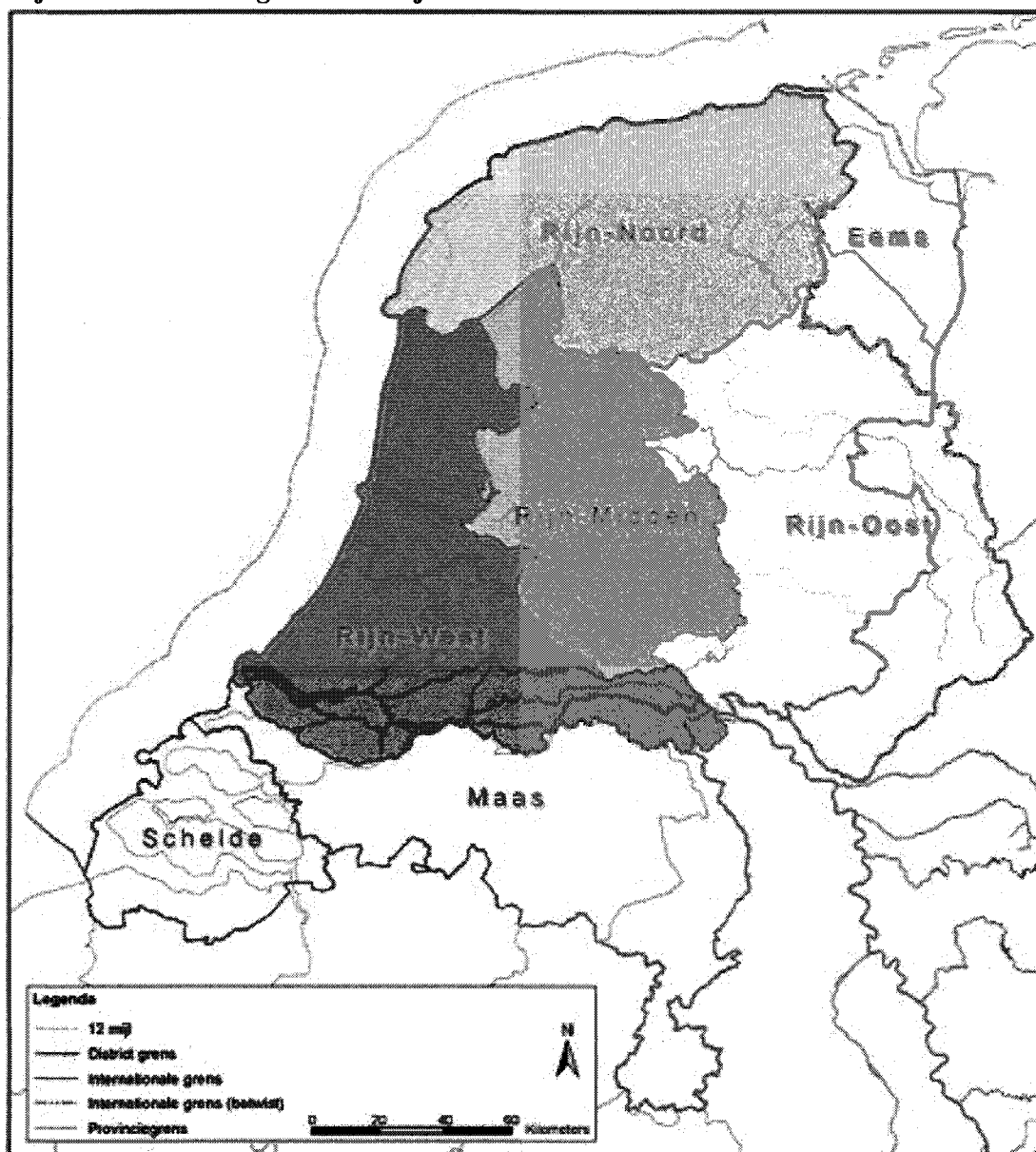
Status regionale nota

Deze zomernota is opgesteld door het Regionaal Ambtelijk Overleg (RAO) en vervolgens voorgelegd aan het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) voor het deelstroomgebied Rijn-Oost.

De nota geeft op basis van een globale analyse in 2005-2006 de richting (bandbreedte) aan van de doelen en de daarbij behorende maatregelpakketten. Deze nota wordt ter consultatie voorgelegd aan de besturen/commissies van de betrokken provincies, waterschappen, gemeenten, maatschappelijke belangenorganisaties. Het RBO bepaalt de sturing van het regionale vervolgproces en de regionale inbreng in (reactie op) de landelijke decemberrnota mede aan de hand van de reacties/zienswijzen.

Hieronder zijn de belangrijkste standpunten en overwegingen weergegeven. In de bijlage wordt op een aantal thema's een nadere toelichting gegeven. Deze toelichting is een 'levend document', en wordt waar nieuwe inzichten ontstaan geactualiseerd (het secretariaat van het projectbureau Kaderrichtlijn Water is bereikbaar onder nummer 038-4997904, zie ook www.rijnoost.nl).

Rijn-Oost deelstroomgebied van Rijn-delta

B. Standpunten en overwegingen

1. Waterbeheer 21e eeuw en Kaderrichtlijn Water

Rijn-Oost wil graag het gehele watersysteem, dus niet alleen de aangewezen KRW-waterlichamen op een kosteneffectieve wijze op orde brengen. Doelen, maatregelen en kosten voor Waterbeheer 21e eeuw (WB21) en Kaderrichtlijn Water (KRW) worden in samenhang afgeleid. Bij ontwerp en uitvoering van maatregelen in Rijn-Oost blijft integratie van WB 21 en KRW uitgangspunt.

Maatregelen ter bestrijding van de wateroverlast en voor een duurzame inrichting van het watersysteem kunnen substantieel bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van de KRW:

- In het Kader van het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) is afgesproken dat het nodig is om de wateropgave als gevolg van klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling en verstedelijking in 2015 op orde te hebben (WB21). Hiertoe is het gehele gebied van Rijn-Oost is getoetst op de voorlopig vastgestelde inundatienormen; daarnaast worden er maatregelen getroffen om in perioden van extreme neerslag afwenteling naar benedenstrooms gelegen stroomgebieden te voorkomen.
- Om te voldoen aan een veerkrachtig duurzaam watersysteem wordt het gehele watersysteem beoordeeld en zo nodig ingericht via het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regiem (GGOR). In het NBW is ten aanzien van GGOR alleen een tijdstermijn genoemd wanneer het GGOR moet zijn vastgesteld (2010); niet wanneer het moet zijn uitgevoerd. In het algemeen loopt de uitvoering van de GGOR -maatregelen tot na 2015 en heeft daarmee een ander tijdsfad dan de KRW.
- De te nemen maatregelen ten behoeve van WB 21 en de maatregelen voor een veerkrachtig en duurzaam watersysteem liggen in het gehele watersysteem inclusief de haarvaten en vergen veelal maatwerk. Deze maatregelen dragen ook bij aan de ecologiedoelstellingen van de KRW.
- Ook de ingrepen ten behoeve van de hoogwaterproblematiek in de grote rivieren kunnen bijdragen aan het behalen van ecologische doelen, zonder dat hiervoor een evenredig grote inspanning nodig is. De KRW wordt daarom ook in verkenningen en startnotities voor hoogwater-ingrepen meegenomen.

Vanuit WB 21 kan een via een zorgvuldige afweging van het tijdstip waarop en van de plaats waar in het watersysteem maatregelen worden genomen actief worden bijgedragen aan de realisatie van de KRW doelen. Om de samenhang tussen WB21 en KRW te verbeteren wordt in Rijn-Oost gewerkt via een gebiedsgerichte aanpak.

De discussie over maatregelen concentreert zich vaak op het traject dat als waterlichaam is aangewezen, omdat hierover naar Brussel moet worden gerapporteerd. Maar er worden ook maatregelen in de bovenstrooms gelegen delen van het stroomgebied van een waterlichaam getroffen. Vasthouden van water, vaak gecombineerd met natuurontwikkeling in de haarvaten, is hier een veel voorkomend voorbeeld van. Deels werken deze maatregelen door in het benedenstrooms gelegen waterlichaam (hydrologie) maar deels niet of weinig (ecologie). Ook kwaliteitsmaatregelen in het stedelijke gebied (bijvoorbeeld het saneren van overstorten) hebben veelal beperkt effect op het benedenstrooms gelegen waterlichaam. Wel hebben deze maatregelen vaak groot effect op het direct ontvangend oppervlaktewater.

2. Afleiden ecologische doelen

De ecologische doelen voor de waterlichamen in Rijn-Oost worden bepaald op basis de zogenaamde Praagse methode. Bij deze methode wordt vanuit de huidige situatie bekeken welke opgaven en maatregelen realistisch zijn voor het verhogen van het ecologische niveau. Maatregelen die significante schade toebrengen aan bestaande functies en het milieu en maatregelen met een geringe kosteneffectiviteit worden vervolgens uitgesloten. Het met deze maatregelen te bereiken resultaat wordt het Goed Ecologisch Potentieel genoemd (= ecologisch doel). De weg naar dit doel kan vervolgens via een maatlat (met kwaliteitsklassen) in beeld worden gebracht. De beleidsdoelstelling voor 2015 kan vervolgens lager zijn dan het Goed Ecologisch Potentieel, omdat bij het vaststellen van de beleidsdoelen voor 2015 gekeken wordt naar de haalbaarheid en betaalbaarheid van de maatregelen in de tijd.

Bij de voorlopige afleiding van ecologische doelen in 2005/06 is een methode gehanteerd, waarbij de ecologische referentie centraal stond. In de loop van de tijd zijn vanwege o.a. de complexiteit van deze methode alternatieven gebruikt, waardoor niet elke waterbeheerder een uniforme methode heeft gehanteerd. Naar aanleiding van een Europese bijeenkomst in Praag is door Nederland voorgesteld een methode te hanteren die niet uit gaat van de natuurlijke referentie maar vanuit de huidige situatie (Bottom-up i.p.v. top-down). Binnen Rijn-Oost is deze zogenaamde Praagse methode verder uitgewerkt in een voorbeeld waterlichaam de Vecht. Voorgesteld wordt deze uitgewerkte methode in 2006/2007 aan de hand van fact-sheets integraal toe te passen voor het gehele gebied Rijn-Oost en dit in de gebiedsprocessen in te brengen. In het komende jaar zal het mogelijke verschil tussen het ecologisch doel en het beleidsdoel en de onderbouwing daarvan in kaart worden gebracht.

3. Regionale versus generieke maatregelen

De waterbeheerders geven prioriteit aan inrichtings- en beheermaatregelen, omdat deze maatregelen in Rijn-Oost substantieel bijdragen aan het gewenste ecologische herstel. Regionaal zullen er waterkwaliteitsmaatregelen worden genomen, althans voor zover deze de ecologie kosteneffectief kunnen ondersteunen. Dit geldt niet voor de zogenaamde Prioritaire stoffen. Voor deze stoffen is het niet mogelijk om regionaal op een kosteneffectieve wijze bij te dragen aan de verbetering van de Chemische Toestand (Prioritaire Stoffen). Rijn-Oost bepleit op dit punt een meer generieke aanpak.

De waterbeheerders kunnen in de regio diverse kosteneffectieve herinrichtingsmaatregelen nemen die de ecologische toestand aanmerkelijk verbeteren. Regionale maatregelen om de chemische toestand van de watersystemen te verbeteren zijn aanzienlijk minder kosteneffectief.

Ten aanzien van stikstof en fosfaat zullen nog normen gesteld worden voor zover deze van belang zijn voor het behalen van de ecologische doelstellingen. In de afgelopen decennia is in Rijn-Oost al hoog ingezet op het terugdringen van de stikstof en fosfaatbelasting. Aanvullende regionale maatregelen blijken maar een beperkt effect te hebben op de concentraties stikstof en fosfaat.. Verdere vermindering van de concentraties stikstof en fosfaat lijkt vooral afhankelijk van generieke maatregelen (toepassing nieuwe technieken die er toe leiden dat meststoffen in de landbouw optimaal worden opgenomen, bronbeleid).

Voor het bereiken van de goede chemische toestand van de Kaderrichtlijn Water zijn naast regionale maatregelen eveneens generieke maatregelen nodig (bijvoorbeeld regelgeving gericht het beperken van het gebruik van bepaalde bouwstoffen en bestrijdingsmiddelen)

4. Voorkomen van afwenteling via afspraken tussen waterbeheerders

De waterbeheerders zullen op de zogenaamde ‘Blauwe knooppunten’ afspraken maken over gewenste waterkwaliteit en waterkwantiteit. Op enkele belangrijke knooppunten is gestart met de uitwerking van de systematiek .

De uitwerking van doelen, maatregelen en kosten vindt in 2006/07 plaats door middel van een gebiedsgerichte aanpak (zie punt 9). De gebiedsgerichte aanpak laat ruimte om lokale maatregelen te vervangen door of aan te vullen met kosteneffectievere ingrepen bovenstrooms. Hiertoe moeten afspraken tussen waterbeheerders gemaakt worden. De proefuitwerking van de blauwe knooppunten in 2006 – 2007 betreft de volgende aspecten:

- Integratie en afstemming tussen waterkwantiteit en waterkwaliteit;
- Vaststellen welke afspraken er tussen waterbeheerders gemaakt kunnen worden om afwentelingproblemen te voorkomen;
- Beschrijven van afspraken die bijdragen aan de verbetering van het benedenstroomse watersysteem (kwantiteit, chemie, ecologie)
- Inventariseren van de te maken bestuurlijke keuzes.

5. Ambitie, prioriteiten en fasering

Op basis van de verrichte globale analyse van noodzakelijke kosten om de KRW-doelen te halen binnen deelstroomgebied Rijn-Oost wordt de conclusie verbonden dat een volledige doelrealisatie in 2015, alleen al vanwege hoge kosten, niet maatschappelijk verantwoord is .

Rijn-Oost kiest daarom voor uitvoering van het basisscenario (voortzetting huidige financiële inspanning) met daarboven op een extra inspanning. Waaruit deze extra inspanning zal bestaan zal in de loop van 2007 bepaald kunnen worden omdat er dan beter inzicht ontstaat over welke maatregelen genomen kunnen worden en wat daarvan de gevolgen zijn. Dit geldt voor zowel in de mate van doelbereik als voor de maatschappelijke/financiële gevolgen. Hierbij zal ook rekening worden gehouden met (technologische) ontwikkelingen waardoor maatregelen die nu nog niet haalbaar en betaalbaar lijken te zijn dit op een bepaald moment wel kunnen worden. Op basis van deze inzichten kunnen de doelen, prioriteiten en de fasering nader worden bepaald.

Het doorzetten van het huidige beleid ten aanzien van maatregelen voor kwaliteit van het oppervlaktewater over de periode 2006-2012 leidt binnen Rijn Oost tot jaarlijkse kosten van circa 60 miljoen euro. In deze raming zitten de kosten van maatregelen die bijdragen aan de KRW-doelen, evenals enkele maatregelen die als WB21-maatregel aangemerkt kunnen worden. De kosten van voortzetting van het huidige beleid door gemeenten zijn slechts gedeeltelijk bekend en daardoor ook niet volledig in de kostenraming meegenomen, Het betreft dus een eerste zeer ruwe inschatting van de kosten, waaraan de nodige onzekerheden kleven. Bij de ‘voortzetting huidig beleid’ kan in 2015 in ongeveer 30 % van de waterlichamen de KRW-doelstelling worden gehaald. Op basis van een analyse van één van de vijf waterschappen is een globale schatting gemaakt van de kosten van een maximum pakket aan maatregelen, waarin al het mogelijke wordt gedaan om de KRW-doelen te halen. De jaarlijkse kosten bedragen in dat geval circa 260 miljoen euro per jaar. Hiermee kan waarschijnlijk voor het overgrote deel van de waterlichamen de ecologische doelstelling worden gehaald. Voor de chemische normen is dat minder waarschijnlijk vanwege de belastingen vanuit het bovenstrooms van Rijn-Oost gelegen gebied. Vanuit dit inzicht trekt Rijn-Oost de conclusie dat het maatregelenpakket om te kunnen voldoen aan de KRW-doelstellingen alleen gefaseerd over meerdere planperiodes kan

worden uitgevoerd. Rijn-Oost kiest ervoor om voor het Stroomgebiedsbeheersplan een scenario te ontwikkelen dat uitgaat van het 'huidig beleid aangevuld met een, nog nader in te vullen plus'.

Binnen het landelijk vast te stellen voorkeursscenario, ontwikkelt Rijn-Oost een gedifferentieerde gebiedsspecifieke uitwerking: een hogere ambitie waar er natuurdoelen liggen, en een lagere ambitie waar de omgeving van het waterlichaam een landbouw of stedelijke functie behoudt.

Bij de identificatie van maatregelen wordt rekening gehouden met de aard van het gebied waarin het betreffende oppervlaktewaterlichaam zich bevindt en met de beleidsdoelen die voor dat gebied gelden. Het is niet nodig om maatregelen te identificeren die binnen de beleidsomgeving van het gebied geen of nauwelijks rol spelen. In de gebiedsgerichte planning in 2006 – 2007 wordt expliciet rekening gehouden met het omgevingsbeleid, zoals vastgelegd in provinciale omgevingsplannen, en met het beleid van LNV m.b.t. Natura 2000. Dit betekent dat omgevingsfuncties, zoals deze in het omgevingsbeleid zijn vastgelegd, gehandhaafd blijven. Het omkeren van maatregelen uit het verleden is niet aan de orde, als hierdoor de bestaande functie niet gehandhaafd kan worden. Compensatie en verzachting van de effecten van historische onomkeerbare ingrepen kan in een aantal gevallen realiseerbaar en nodig zijn.

6. Natura 2000 en Kaderrichtlijn Water

Politiek en beleidsmatig is duidelijkheid nodig over de status van Natura 2000 doelen in relatie tot de doelen voor beschermde gebieden volgens de KRW. Hierbij gaat het om het aanbrengen van samenhang in het proces van afwegen en vaststellen van maatregelen. Rijn-Oost stelt voor om de behouddoelen van de Natura-2000 gebieden met bestaande budgetten te bereiken. Dit heeft gevolgen voor het tijdstip waarop de doelen kunnen worden bereikt. De ontwikkeldoelen vallen buiten het begrotingskader van de KRW.

De instandhouding van de in 2006 aan te wijzen Natura-2000 gebieden vraagt in de praktijk dat er maatregelen genomen moeten worden voor zowel het behoud als voor de ontwikkeling van natuurwaarden. In 2006 is duidelijk geworden dat de te nemen maatregelen in het waterbeheer, voor zover gericht op het behoud van de natuurwaarden, omvangrijk kunnen zijn en in een aantal gevallen zelfs strijdig met de doelen van de Kaderrichtlijn Water (voorbeeld: negatieve beïnvloeding van de waterkwaliteit als gevolg van bemesting door watervogels). Het is van belang om de Natura 2000 afwegingen te laten sporen met de doelen voor de beschermde gebieden volgens de KRW. Juist daarom is er behoefte aan meer duidelijkheid over de status van de Natura-doelen. De KRW - maatregelen betreffen met name het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regiem (GGOR). In het KRW-proces wordt voorlopig nog geen rekening gehouden met eventuele ontwikkeldoelen van de Natura-2000 gebieden. Voor instabiele watersystemen is het uitgangspunt: geen doelen of hoogstens korte termijn doelen. Dit betekent dat de benodigde maatregelen moeten passen in bestaande budgetten.

7. Zwemwaterrichtlijn en Kaderrichtlijn Water.

De waterschappen en rijkswaterstaat stellen zogenaamde beheerprofielen vast voor zwemgelegenheden in open water, voorzover deze niet voldoen aan de gestelde kwaliteits- en veiligheidseisen van de Zwemwaterrichtlijn. De waterbeheermaatregelen uit deze beheerprofielen worden meegenomen in de detailanalyse van doelen, kosten en maatregelen voor de Kaderrichtlijn water (2006-2007)

In Rijn Oost gaat het om 67 zwemgelegenheden in openwater. Voor zwemgelegenheden die (vermoedelijk) niet voldoen aan de zwemwaterrichtlijn worden beheerprofielen opgesteld. Het gaat om vermoedelijk om 9 zwemgelegenheden.

8. Beschermde gebieden voor de onttrekking van grondwater voor menselijke consumptie.

Het rijk (VROM) zal vermoedelijk in 2007 de Nederlandse normen (drempelwaarden) vaststellen voor de beschermde gebieden voor de onttrekking van grondwater voor menselijke consumptie. Vooruitlopend hierop zijn in samenwerking met Rijn-Noord en Nedereems toetswaarden uitgewerkt om de toestand van de grondwaterlichamen te beschrijven. De kennis van deze toetswaarden wordt ingebracht in de landelijke discussie rondom drempelwaarden. Tegelijkertijd geeft Rijn-Oost in de periode 2006-2007 samen met de waterleidingbedrijven nadere uitwerking aan de doelen, maatregelen en kosten/baten per grondwaterlichaam op basis van deze toetswaarden waarbij de provincies als trekker optreden. Na het formaliseren van de drempelwaarden door het rijk in 2007 zal de regio in overleg met de waterleidingbedrijven de definitieve regionale drempelwaarden vaststellen en hierop zo nodig de maatregelen aanpassen. Rijn-Oost gaat er vanuit dat het rijk, op basis van een advies van de regio Rijn-Oost, beleid formuleert met betrekking tot kleine onttrekkingen met water voor menselijke consumptie op onder andere recreatieterreinen.

Parallel aan de landelijke discussie over de normering en bescherming van oppervlaktewater met een innamepunt voor de drinkwaterbereiding werkt Rijn-Oost in de periode 2006-2007 samen met het waterleidingbedrijf de doelen, maatregelen en kosten/baten uit voor de betrokken oppervlaktewateren waarbij de waterbeheerder als trekker optreedt. Het gaat hierbij in ieder geval om de Overijsselse Vecht, merengebied Noordwest Overijssel, Twentekanaal en IJssel. Bij de uitwerking van de doelen en maatregelen besteedt Rijn-Oost specifieke aandacht aan de invloed van oppervlaktewater op grondwater bestemd voor de drinkwaterbereiding.

Voor grondwateronttrekkingen t.b.v. menselijke consumptie zijn de kleine grondwaterlichamen opgenomen in het Register als beschermd gebied. In het Nederlandse deel van het Rijn-stroomgebied zijn dit totaal 262 waarvan 81 binnen Rijn-Oost. Eind 2006 besluit het LBOW of deze kleine grondwaterlichamen gehandhaafd blijven. De verwachting is dat de kleine grondwaterlichamen zullen verdwijnen. Oppervlaktewater dat is bestemd voor de productie van drinkwater (75/44/EEG) is in het Register opgenomen met de locaties van de innamepunten. Het Nederlandse deel van het Rijn-stroomgebied bevat 33 innamepunten waarvan er 5 binnen Rijn-Oost liggen.

9. Gebiedsgerichte werkgroepen

Binnen de ambitie en prioriteitstelling van Rijn-Oost vinden in de periode 2006-2007 een gedetailleerde analyses plaats van KRW/WB21 -doelen, maatregelen en kosten. Dit gebeurt gebiedsgericht. Hiertoe worden werkgroepen gevormd, waarin de betrokken overheden in gezamenlijkheid maatregelenpakketten voor de deelgebieden vaststellen. Relevante belangenorganisaties worden in adviserende zin actief betrokken in dit proces.

De keuze om de detailanalyse van doelen, maatregelen en kosten gebiedsspecifiek op te pakken kan als volgt worden gemotiveerd:

- De globale verkenning van doelen, maatregelen en kosten die in de afgelopen periode is uitgevoerd was ingewikkelder dan verwacht en het resultaat was weinig concreet. Het betrof een uitwerking op hoofdlijnen die gebaseerd werd op aannames over uitvoerbaarheid, effectiviteit en betaalbaarheid. De verdere uitwerking van de plannen vraagt om een praktische aanpak in deelgebieden met meer focus op concrete uitkomsten. De zogenaamde RWSR- of rapportage-eenheden lenen zich goed voor samenvoeging tot één of meer deelgebieden per waterschap.
- De verkenning in 2005 – 2006 is vooral door de waterschappen en provincies uitgevoerd. De inbreng van gemeenten was beperkt en die van belangengroepen minimaal. Het is gewenst over concrete voorstellen voor maatregelen per (rapportage)gebied het gesprek met andere partijen aan te gaan.
- De al eerder genoemde samenhang tussen WB21 en KRW valt het beste te concretiseren op een lager niveau.
- De gebiedsgerichte aanpak sluit aan op het al bestaande omgevingsbeleid (de begrenzing kan door de noodzakelijke watersysteembenadering wel verschillen). Ook wordt de financiering van voorgestelde maatregelen vanuit lopende programma's, zoals ILG (Investeringsbudget Landelijk Gebied), reconstructie en natuurbelief makkelijker per deelgebied onderzocht.

De keuze voor de gebiedsgerichte aanpak vraagt bestuurlijk maatwerk :

- De gebiedsgerichte aanpak laat ruimte om lokale maatregelen te vervangen door of aan te vullen met kosteneffectievere ingrepen bovenstreams. De wijze waarop wordt omgegaan met het afwentelingvraagstuk is zowel inhoudelijk als organisatorisch een belangrijk bestuurlijk aandachtspunt
- De gebiedsgerichte aanpak zou er toe kunnen leiden dat de verschillende groepen de afwegingskaders verschillend interpreteren. De onderlinge vergelijkbaarheid kan worden geborgd met een 'Rijn-Oost check'.

Het RBO stelt de uitgangspunten voor de gebiedsgerichte planning vast, zodanig dat de gebiedsgerichte planning éénduidig en efficiënt kan verlopen.

Er zijn verschillende argumenten het vooraf SMART vastleggen wat van de gebiedsgerichte werkgroepen, en de daarin vertegenwoordigde overheden, verwacht wordt:

- In de achterliggende periode zijn veel verschillen ontstaan in detailaanpak tussen de waterschappen. Er was bijvoorbeeld geen helder beeld van de benodigde beslisinformatie voor de uiteindelijke bepaling van doelen, maatregelen en kosten. Een goede coördinatie zal er straks toe moeten leiden dat voor vergelijkbare waterlichamen vergelijkbare keuzes gemaakt worden.
- Het landelijk beschikbaar gemaakte instrumentarium (handreikingen, maatregelentabellen, normen en beoordelingssystematiek, etc.) kende verschillende methodologische problemen. Dergelijke problemen mogen niet tot verschil in interpretatie leiden binnen het Rijn-Oost gebied. Onzekerheid over methoden mag geen ruis opleveren. Rijn-Oost uitspraken over uitgangspunten scheppen een goede werkomgeving voor de gebiedsgerichte werkgroepen.
- In de globale verkenning van doelen en maatregelen zijn een aantal aspecten niet of onvoldoende opgepakt (samenhang met WB21 maatregelen; maatregelen voor grondwater voor de bereiding

van water voor menselijke consumptie; maatregelen t.b.v. zwemgelegenheden; bodem- en waterbodemsanering en maatregelen t.b.v. Natura-2000 gebieden)

De gemeenten zullen meer en structureel betrokken worden in de detailafleiding van doelen, maatregelen en kosten

In de Rijn-Oost organisatie is intensief samengewerkt tussen provincies en waterschappen. Gemeenten zijn bij de bepaling van voorlopige doelen, maatregelen en kosten in Rijn-Oost nog onvoldoende betrokken. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het beheer van een deel van het watersysteem (stedelijk water, rioleringen), en voor de financiering van een deel van de maatregelen, zoals het saneren van riooloverstorten.

Er wordt een communicatieplan voor burgerparticipatie ontwikkeld

Terreinbeheerders en maatschappelijke organisaties zijn in de afgelopen periode nog te weinig betrokken bij de verschillende trajecten. Betrokkenheid van de belangenorganisaties bij de afstemming op Rijn-Oost niveau vindt plaats in een klankbordgroep die het Regionaal Bestuurlijk Overleg adviseert. In de periode juni 2006 -2007 worden doelen, maatregelen en kosten door de regionale overheden afgeleid met een adviserende betrokkenheid van maatschappelijke organisaties in gebiedsgroepen en de klankbordgroep. Om tijdens de opstelling van de doelen, maatregelen en kosten voor het stroomgebiedbeheersplan en in de periode daarna de burgerparticipatie goed vorm te geven, wordt een communicatieplan voor burgerparticipatie ontwikkeld dat qua aanpak aansluit op de aanpak in andere deelstroomgebieden. De eigen ervaring die opgedaan wordt met communicatie rond specifieke KRW- projecten vormt daarbij een uitgangspunt.

10. Financiering

Het scenario 'huidig met een nader in te vullen forse plus' noopt tot fasering (tot maximaal 2027) van de maatregelen. Hiervoor moet een goede argumentatie en onderbouwing richting 'Brussel' komen en is een structurele inzet van zowel regionale als landelijke middelen noodzakelijk.

De beoogde inrichtingsmaatregelen vallen voor een aanzienlijk deel samen met de reconstructieplannen (Gelderland en Overijssel). De bijdrage van het Rijk aan het Investeringsbudget Landelijk Gebied is medebepalend voor de mate waarin de benodigde inrichtingsmaatregelen voor 2015 genomen kunnen worden.

RWS zal een maatregelenpakket voor de rijkswateren in Rijn-Oost opstellen waarmee de ecologie doelen van de KRW, en in belangrijke mate ook Natura-2000 doelen, gehaald kunnen worden. Dit lijkt alleen mogelijk bij een gefaseerde uitvoeringstermijn tot 2027 en een daarop aansluitende uitbreiding van het structurele budget. Het afstemmen van de financiering van maatregelenpakketten vanuit regionale en landelijke middelen vraagt om een duidelijke koersbepaling in de landelijke decembernote 2006.

11. Vragen aan het Rijk

Rijn-Oost vraagt t.b.v. de detailanalyse van doelen, maatregelen in de periode zomer 2006-2007 ondersteuning vanuit de landelijke organisatie.

a. Afstemming met Duitse partners

Het Rijk wordt gevraagd het initiatief te nemen tot het leggen van een formele bestuurlijke basis voor de samenwerking tussen Nederlandse en Duitse waterbeheerders .

Inspanningen in de bovenstroom dragen bij aan het bereiken van doelen in Rijn-Oost. Afwenteling kan een belangrijke bron van verontreiniging zijn. Zo is voor vijf probleemstoffen vastgesteld dat Rijn-Oost 50% meerkosten moet maken voor het halen van de normen als de aanvoer uit Duitsland niet vermindert. Dit vraagt om het maken van bindende afspraken met Duitse waterbeheerders, zo ook bijvoorbeeld op het punt van de indeling van de waterlichamen in de categorieën natuurlijk, sterk veranderd en kunstmatig. Er zijn contacten gelegd met de Duitse waterbeheerders en er is een opmaat gemaakt tot verdere samenwerking in de Steuerungsgruppe Deltarhein. De landelijke stroomgebiedcoördinator voor de KRW is de voorzitter van de Nederlandse delegatie. Bestuurlijke vertegenwoordiging vanuit Rijn-Oost vindt plaats vanuit het RBO met ondersteuning vanuit het projectbureau. Er wordt nu aangedrongen op het vastleggen van de benodigde bestuurlijke kaders voor de voortgezette samenwerking.

b. Om de afwegingsruimte voor de regio's duidelijk te maken, is het van belang dat er een voorkeursscenario voor de kosten wordt ontwikkeld:

- De landelijke politiek spreekt zich uit over wat de maatschappelijk acceptabele meerkosten zijn van de invoering van de KRW. Dit geeft de regio een basis waarop de te leveren inspanning over het deelstroomgebied gespreid kan worden;
- Er vanuit gaande dat het voorkeursscenario niet leidt tot 100% doelbereik in 2015, is het wenselijk dat het Rijk de argumentatie aan de EU over de fasering op zich neemt. Dit is eens te meer zo omdat één van de belangrijkste redenen dat doelen niet gehaald worden de diffuse verspreiding van meststoffen is. Hier is met haalbare en betaalbare regionale maatregelen nauwelijks grip op in te krijgen en dient aanvullend generiek nationaal beleid te worden ontwikkeld;

c. Om genoeg tijd te geven voor de regionale bepaling van maatregelen en kosten, is het nodig dat de doelen definitief vastgesteld kunnen worden aan de hand van definitieve normen en een daarbij behorende beoordelingssystematiek. Het gaat hierbij om:

- De bepaling van chemische doelen voor oppervlaktewaterlichamen
- De bepaling van chemische doelen voor grondwaterlichamen
- De bepaling van normen voor chemische stoffen die de ecologie van oppervlaktewaterlichamen mede bepalen.
- Het bepalen of en hoe het one-out-all-out principe wordt toegepast op de ecologisch relevante chemische stoffen. Hierbij wordt door Rijn-Oost gesteld dat het verkrijgen van een goede ecologische toestand van flora en fauna belangrijker is dan het halen van alle stoffennormen van de ecologisch relevante stoffen

d. Er bestaat behoefte aan inzicht in de relatie van waterbodems tot waterkwaliteit. De landelijke organisatie wordt verzocht richtlijnen te ontwikkelen voor het beoordelen van mogelijke nalevering.

e. Het is van belang dat de voorgestelde monitoringplannen voor grond- en oppervlaktewaterlichamen snel goedgekeurd worden. Vanuit Brussel geldt de eis dat uiterlijk in december 2006 de KRW monitoringprogramma's operationeel moeten zijn om de Europese Commissie uiterlijk maart 2007 hierover te rapporteren. Eerdere vaststelling geeft Rijn-Oost de gelegenheid een nulmeting uit te voeren voordat het in de loop van 2006 – 2007 de doelen vaststelt.

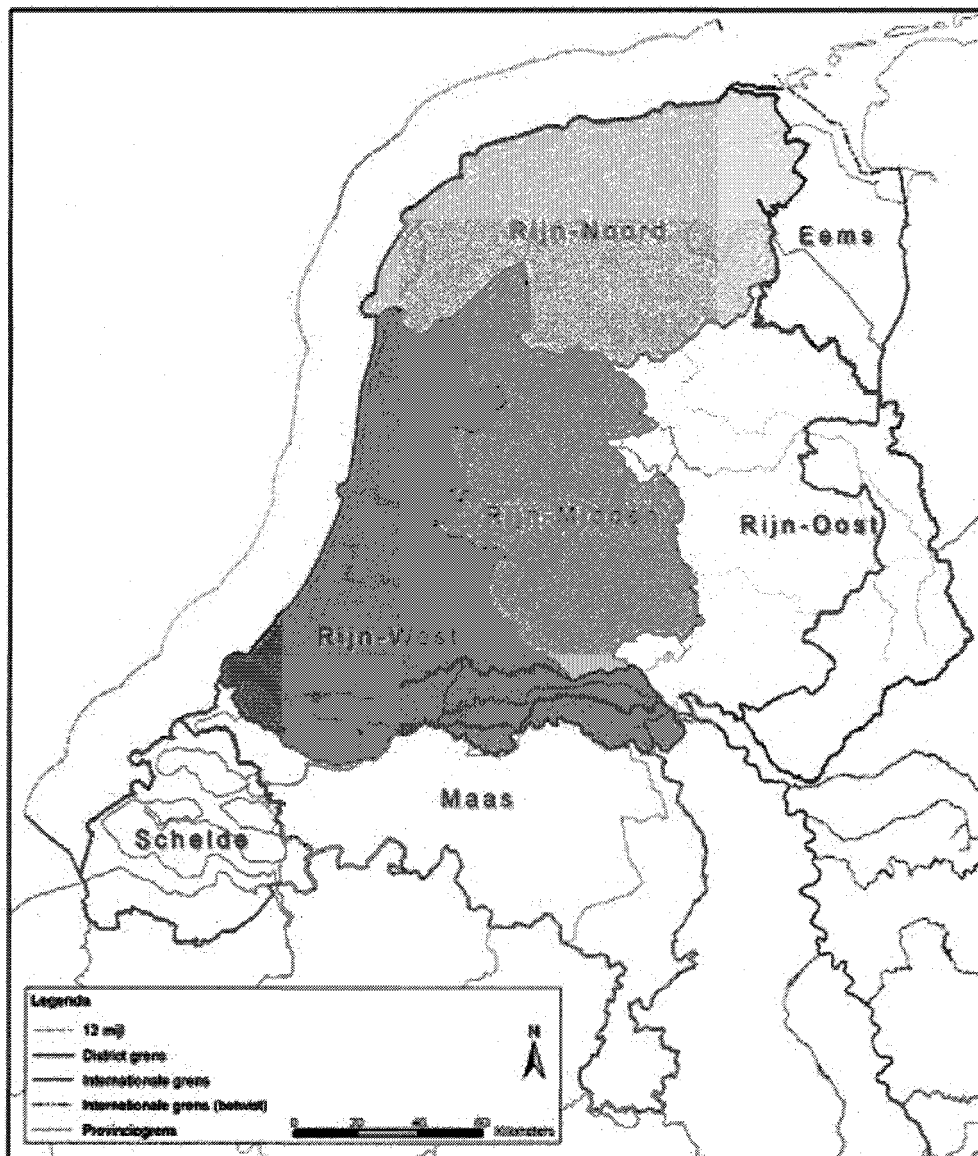
f. Het is gewenst dat de landelijke organisatie voorstellen doet over de vorm, inhoud en samenhang van het stroomgebiedbeheersplan, de planvormen en de rapportage aan Brussel. Daarbij speelt een aantal vraagstukken:

- Hoe wordt de afstemmingsafspraken uit de regionale bijdrage aan het SGBP doorvertaald naar de planvormen van de regionale overheden, met inachtneming van hun mandaat in besluitvorming en verantwoording? Een speciale positie daarin wordt ingenomen door de gemeenten, omdat gemeentelijke water- en/of rioleringsplannen geen planvormen met centraal opgelegde doelen zijn.
 - Hoe worden nieuwe en bestaande financieringsmogelijkheden optimaal benut? Rijn-Oost wil voor de financiering van de SGBP maatregelen, bestaande financieringsinstrumenten voor het buitengebied aanwenden. Financieringslijnen uit verschillende ministeries gaan dan samenvloeien.
 - Aandachtspunt bij de huidige werkprogramma's voor bodemsanering is dat zij niet volledig financieel gedekt zijn; er is VROM -budget beschikbaar, maar voor uitvoering van de sanering is cofinanciering nodig door de markt of de regionale overheid.
 - Van belang is verder dat maatregelen die voortkomen uit de regionale integrale planning, maar die niet strikt genomen onder de KRW vallen, geen aanleiding geven tot discussie tussen Deelstroomgebied en Europese Commissie. Dit zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn voor WB21 maatregelen en voor ingrepen voor kwaliteitswateren.
 - De landelijke decemhernota 2005 suggereert om bij zware metalen de biologische beschikbaarheid mee te laten wegen. Het is niet gewenst dat er nog langer onduidelijkheid blijft bestaan over de normstelling. De Landelijke Nota 2006 zal duidelijk moeten aangeven wanneer welke normherziening wordt verwacht en wat daarvan de consequenties voor het emissiebeheer zullen zijn.
- g. Rijn-Oost kan zich alleen aan de landelijke doelen committeren wanneer de verantwoordelijke departementen in de Nota 2006 concreet perspectief bieden op voldoende aanvullend generiek beleid en wettelijk kader. Rijn-Oost dringt bij het rijk aan op:
- voldoende effectieve generieke maatregelen ten aanzien van de landbouw, atmosferische depositie en innovatie (productenbeleid, scheepvaart);
 - aanscherping van de algemene maatregel van bestuur voor stedelijk afvalwater (om waar dat nodig is vergunningen snel te kunnen aanpassen);
 - specifieke maatregelen voor de inzameling van huishoudelijk afvalwater van de recreatieve beroepsvaart.
- h. Rijn-Oost dringt bij het Rijk aan op een landelijke analyse van verontreinigingsbronnen op basis waarvan de regio kan bepalen hoe om te gaan met afwenteling. Met het oog op de in de komende periode te starten regionale detailanalyses van doelen, maatregelen en kosten is spoed geboden. Bij afwenteling gaat het ondermeer om: wateroverlast door te grote afvoeren bovenstrooms, normoverschrijding van stoffen vanwege bovenstrooms lozingen van bijvoorbeeld rioolwaterzuiveringsinstallaties, belemmerde vistrek door fysieke barrières (zoals stuwen). Afwenteling kan worden voorkomen door in het gehele stroomgebied maatregelen te treffen voor het behalen van de doelen benedenstrooms. De vraag doet zich wel voor wie deze proportioneel te nemen maatregelen moet betalen.

Implementatie Europese kaderrichtlijn Water

Toelichting bij de Zomernota Rijn-Oost 2006

Regionale verkenning van doelen, maatregelen en kosten in Rijn-Oost

Deelstroomgebied Rijn-Oost

2 oktober 2006

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	3
1.1	Leeswijzer	3
1.2	Aanleiding	3
1.3	Doel Europese Kaderrichtlijn Water.....	3
1.4	Doel Regionale Nota 2006.....	4
1.5	Afbakening	4
1.6	Status regionale nota	4
2	ALGEMEEN	4
2.1	Formele doorwerking KRW.....	4
2.1.1	KRW en bestaande plannen en verordeningen.....	5
2.1.2	Beslisbevoegdheden.....	6
2.1.3	Werkprogramma Staatssecretaris: status en betekenis voor Rijn-Oost.....	7
2.2	KRW-proces.....	7
2.2.1	Proces binnen Rijn-oost.....	7
2.2.2	Samenwerking binnen Rijn-Oost	8
2.2.3	Werkafspraken.....	10
2.2.4	Afstemming met omliggende deelstroomgebieden	10
3	Waterbeheer 21 ^E eeuw	10
3.1	Wateroverlast.....	10
3.2	Duurzame inrichting watersystemen.....	10
4	Verkenning Oppervlaktewaterlichamen- chemie	11
4.1	Methode en uitgangspunten	11
4.2	Huidige situatie en doelbereik.....	11
4.3	Aandachtspunten	12
5	Verkenning oppervlaktewaterlichamen- ecologie	13
5.1	Methode en uitgangspunten	13
5.2	Huidige situatie en doelbereik.....	15
5.3	Aandachtspunten	17
6	Verkenning grondwaterlichamen.....	18
6.1	Methode en uitgangspunten	18
6.2	Huidige situatie en doelbereik.....	19
6.3	Aandachtspunten	19
7	Verkenning doelen en maatregelen beschermde gebieden	20
7.1	Natura-2000 gebieden	20
7.2	Beschermde gebieden voor de onttrekking van grondwater voor menselijke consumptie ...	21
7.3	Zwemgelegenheden in open water.....	21
8.	KOSTEN EN BATEN	21
8.1	Methode en uitgangspunten	21
8.2	Indicatie kosten oppervlaktewater	22
8.3	Indicatie kosten grondwater	23
8.4	Natura 2000- gebieden	24
8.6	Maatschappelijke effecten	24
8.7	Discussiepunten en vervolgcacties	24

1. INLEIDING

Deze toelichting is een ‘levend document’, en wordt waar nieuwe inzichten ontstaan geactualiseerd (het secretariaat van het projectbureau Kaderrichtlijn Water is bereikbaar onder nummer 038-4997904, zie ook www.rijnoost.nl).

1.1 Leeswijzer

- Hoofdstuk 1: De aanleiding, doel, afbakening en status van deze nota
- Hoofdstuk 2: De formele doorwerking van de Europese Kaderrichtlijn Water en een beschrijving van het proces dat moet leiden tot het aanleveren van de bouwstenen voor het stroomgebiedbeheersplan. Hierbij wordt ingegaan op:
 - de relatie tussen de KRW, het stroomgebiedbeheersplan en de bestaande plannen en verordeningen;
 - de beslisbevoegdheden van de regionale overheden en de verdeling daarvan;
 - het proces om te komen tot een stroomgebiedbeheersplan;
 - samenwerking binnen Rijn-Oost en met de omliggende deelstroomgebieden.
- Hoofdstuk 3, 4, 5 en 6: De uitkomsten van de globale verkenning van doelen en maatregelen in het deelstroomgebied Rijn-Oost tot nu toe. Voor de onderscheiden onderdelen (waterbeheer 21^e eeuw, oppervlaktewaterkwaliteit chemie, oppervlaktewaterkwaliteit ecologie en grondwater worden de gehanteerde methode en uitgangspunten geformuleerd. Vervolgens worden per onderdeel de voorlopige doelen en maatregelenpakketten beschreven. Dit geeft tevens een eerste beeld van de aard en omvang van de maatregelen zoals deze na een meer gedetailleerde analyse in 2006-2007 opgenomen zullen worden in het uiteindelijke stroomgebiedbeheersplan.
- Hoofdstuk 7 beschrijft de verkenning van doelen maatregelen voor beschermde gebieden. Voor deze gebieden is er een samenloop met andere EU-richtlijnen (Vogel- en habitatrictlijn, Grondwaterrichtlijn, Zwemrichtlijn).
- Hoofdstuk 8 geeft een indicatie van de kosten van de te treffen maatregelen
- Hoofdstuk 9 geeft een overzicht van de gehanteerde begrippen.

1.2 Aanleiding

Ten behoeve van een gecoördineerde implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) in de (deel-)stroomgebieden in Nederland wordt op rijksniveau een jaarlijkse voortgangsrapportage gemaakt, de zogenaamde decembernote. Het gaat in de decembernote 2006 om het geven van een globaal beeld van de regionale waterkwaliteitsdoelen en de mogelijke maatregelen, effecten en kosten van deze doelen. Voor deze decembernote 2006 is een regionale input gevraagd.

In het afgelopen jaar hebben de vijf waterschappen en de drie provincies binnen Rijn Oost een globale analyse verricht naar de doelen, maatregelen en kosten per waterlichaam om voor de regio Rijn Oost duidelijkheid te krijgen wat de consequenties zijn van de implementatie van de KRW.

1.3 Doel Europese Kaderrichtlijn Water

Het doel van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is het verbeteren van de kwaliteit van de wateren in Europa. De KRW stelt doelen voor de chemische en ecologische toestand van het water in 2015. Voor chemie gaat het om het bereiken van een “goede chemische toestand”. Dit betekent voldoen aan Europese normen voor de “prioritaire stoffen” en “relevante stoffen per deelstroomgebied”. Voor de ecologie van het oppervlaktewater dient een “goede ecologische toestand” bereikt te worden. Dit betekent een gevarieerde planten- en dierenwereld en een natuurlijke inrichting. Voor het grondwater beoogt de KRW een “goede toestand”. Daarbij worden relaties gelegd met grondwater als bron voor menselijke consumptie (waaronder drinkwater), grondwaterafhankelijke natuur en het oppervlaktewater. Het KRW-proces dient te resulteren in afgewogen pakketten van doelen en maatregelen die voldoen aan de KRW-eisen.

In 2009 dient een eerste Stroomgebiedbeheersplan (SGBP) voor onder meer de Rijndelta (bestaande uit vier deelstroomgebieden, waaronder Rijn-Oost) te worden vastgesteld. Het SGBP zal inzicht moeten geven in de karakterisering van het gebied (problemen), de doelen voor het gebied en de

maatregelen met bijbehorende realisatietermijnen om deze doelen te bereiken. De KRW geeft de mogelijkheid om de tijd voor het realiseren van doelen per 2015 met maximaal twee termijnen van zes jaar te verlengen. Met een goede onderbouwing zullen de doelen dus uiterlijk in 2027 gerealiseerd moeten zijn.

De overheden in het Nederlandse deel van het deelstroomgebied Rijn-Oost (rijkswaterstaat, provincies, waterschappen en gemeenten) leveren belangrijke bouwstenen voor het stroomgebiedbeheersplan dat invulling geeft aan beleidsdoelstellingen voor waterkwantiteit en waterkwaliteit. Deze bouwstenen worden ingebed in gelijktijdig te actualiseren bestaande planvormen zoals de beheersplannen voor de rijkswateren, de provinciale waterhuishoudingsplannen, de beheersplannen van de waterschappen en de gemeentelijke waterplannen.

1.4 Doel Regionale Nota 2006

Het doel van voorliggende Regionale Nota 2006 is tweeledig:

- In formeren van de regionale besturen over de stand van zaken van het implementatieproces in de regio en het voorbereiden richtinggevende besluiten t.b.v. het vervolgproces;
- Vaststellen van de regionale input voor de decemhernota 2006.

Voor beide doelstellingen is in het deelstroomgebied Rijn-Oost in de periode tot en met de zomer 2006 gewerkt aan een *voorlopige* globale analyse van doelen, maatregelen en kosten per waterlichaam. Deze regionale zomernota geeft dan op hoofdlijnen een eerste beeld van de aard en omvang van maatregelen inclusief een indicatie van de bandbreedte van de kosten die daaraan verbonden zijn. Voor zover sprake is van samenloop zijn ook de maatregelen aan de bestrijding van de wateroverlast en de duurzame inrichting van watersystemen (Maatregelen t.b.v. beleidsprogramma Waterbeheer 21^e eeuw/Nationaal Bestuursakkoord Water)

1.5 Afbakening

Het deelstroomgebied Rijn-Oost omvat de provincie Overijssel, delen van de provincies Drenthe en Gelderland en bovenstrooms gelegen delen in Duitsland (Vechte in Niedersachsen en IJsselmeerszuflüsse in Nord-Rhein Westfalen). Deze regionale nota gaat alleen over die gebieden die in Nederland liggen. De betrokken waterbeheerders in het Nederlandse deel van het deelstroomgebied Rijn-Oost zijn het waterschap Reest en Wieden, het waterschap Velt en Vecht, het waterschap Groot Salland, het waterschap Regge en Dinkel, het waterschap Rijn en IJssel en Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland. Afstemming over doelen en maatregelen c.a. met de Duitse waterbeheerders vindt wel plaats. In deze nota wordt de stand van zaken in het overleg kort weergegeven.

1.6 Status regionale nota

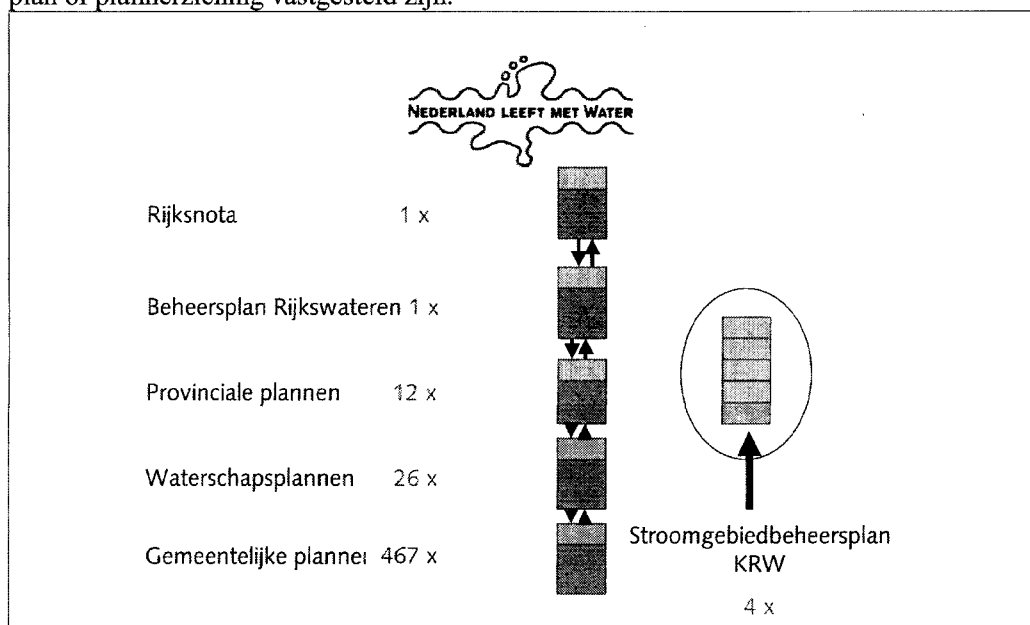
De voorliggende zomernota is opgesteld door het RAO t.b.v. het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-Oost. De nota geeft op basis van een eerste globale analyse in 2005-2006 de richting c.q. bandbreedte aan van de doelen en de daarbij behorende maatregelpakketten. Deze nota wordt met het commentaar van het RBO ter beoordeling voorgelegd aan de besturen van de betrokken provincies, waterschappen en gemeenten. De sturing voor het regionale proces en de regionale inbreng in (reactie op) de landelijke decemhernota wordt bepaald aan de hand van de reacties/zienswijzen van deze besturen.

2 ALGEMEEN

2.1 Formele doorwerking KRW

In 2009 dient het KRW stroomgebiedbeheersplan Rijndelta (bestaande uit vier deelstroomgebieden) te worden vastgesteld. In de Wet op de waterhuishouding is ervoor gekozen met de term stroomgebiedbeheersplan niet een nieuwe planvorm te introduceren, maar dat de hiervan deelsluitmakende doelen en maatregelenpakketten opgenomen worden in de huidige planvormen van deze wet. De stroomgebiedbeheersplannen voor Rijn, Maas, Schelde en Eems zullen deel gaan

uitmaken van de landelijke Nota Waterhuishouding. Het uitgangspunt voor het voorbereiden, vaststellen en uitvoeren van het stroomgebiedbeheersplan is dat de bestaande taken en verantwoordelijkheden van de verschillende bestuurslagen en de integrale benadering van waterkwantiteit en waterkwaliteit en van oppervlakte- en grondwater niet wijzigt. De doelen en maatregelen die de provincies, waterschappen en gemeenten vaststellen in hun plannen vormen de bouwstenen van het stroomgebiedbeheersplan en worden overgenomen of samengevat. Deze aanpak vereist, dat de landelijke Nota Waterhuishouding (inclusief de stroomgebiedbeheersplannen), de provinciale waterhuishoudingsplannen c.q. omgevingsplannen, de waterbeheersplannen van de waterschappen en de gemeentelijke plannen uiterlijk eind 2009 als nieuw plan of planherziening vastgesteld zijn.

Het Rijk stelt in 2006 – 2007 een format voor het KRW stroomgebiedbeheersplan op. Op basis van dit format worden de noodzakelijke beslissingen in de deelstroomgebieden voorbereid.

De overheden in deelstroomgebied Rijn-Oost zien in de voorbereiding van het SGBP een uitgelezen kans om de samenwerking en afstemming van beleid en uitvoering op het terrein Water binnen het deelstroomgebied te versterken. Ze onderkennen dat het stroomgebiedbeheersplan aan hoge eisen met betrekking tot waterkwaliteit en waterkwantiteit moet voldoen, dat het plan samenwerking tussen overheden vereist, dat maatschappelijke belangen bij de planning betrokken moeten worden en dat het plan een sterke wisselwerking heeft met de huidige en toekomstige omgevingsfuncties van het gebied. Hierdoor is voorbereiding en uitvoering van het stroomgebiedbeheersplan complex en is zorgvuldige voorbereiding in meerdere rondes, waarbij gewerkt wordt van grof naar fijn, noodzakelijk.

De drie provincies en vijf waterschappen binnen Rijn-Oost hebben behoefte aan een gemeenschappelijk afsprakenkader waarin het waterbeleid van de drie provincies wordt afgestemd en de waterbeheersplannen van de waterschappen op eenzelfde leest wordt geschoeid. Het afsprakenkader zal in principe afspraken over alle waterlichamen bevatten, waarbij ook de relaties met het gemeentelijke beleid van belang zijn. Het is de bedoeling om vanuit dit afsprakenkader relevante onderdelen aan te leveren aan het Stroomgebiedbeheersplan (SGBP)

2.1.1 KRW en bestaande plannen en verordeningen

Het is nu nog moeilijk in te schatten op welke wijze de bestaande plannen wijzigen. De doelen en maatregelen zullen worden opgenomen in een groot aantal bestaande planvormen. Het gaat om de volgende plannen:

- Nota Waterhuishouding (Rijk)
- Streekplan, waterhuishoudingplan, milieubeleidsplan (Provinciaal Omgevingsplan)(provincie)
- Waterbeheersplan (waterschap)
- Bestemmingsplan (gemeente)

- Rioleringsplan (gemeente)
- Structuurplannen en -visies (gemeente)
- Bestemmingsplannen (gemeente)

Een belangrijk, niet wettelijk voorgeschreven, plan is het gemeentelijke waterplan waarin het waterbeleid samen met ruimtelijke ordening, milieubeheer (waaronder het operationele beheer zoals bv. baggeren) in onderlinge samenhang worden gepresenteerd.

Naast plannen kan ook een aantal verordeningen wijzigen. Het verschil tussen een plan en een verordening is dat een plan in principe alleen verbindend is voor de organisatie die dat plan opstelt, en een verordening ook voor anderen. Een plan is uitermate geschikt om doelstellingen en maatregelen in hun onderlinge samenhang te beschrijven. Europees rechtelijk kan soms niet worden volstaan met een plan of een programma, maar is een (materieel)rechtelijk document vereist (AMvB, Ministeriële Regeling of verordening). Dit geldt bijvoorbeeld voor het vastleggen van de KRW-milieukwaliteitsdoelstellingen. De verordeningen zullen alleen worden gewijzigd voor zover er iets over waterkwaliteit of hydromorfologie instaat. Het kan dan gaan om:

- Provinciale milieuverordening (of een omgevingsverordening); hierin komen de milieukwaliteitseisen te staan op basis van de Wet Milieubeheer die niet in de AMvB geregeld zullen worden
- Verordening op de waterhuishouding; voor zover het waterkwaliteit betreft (provincie)
- Grondwaterverordening; daar waar het grondwaterbescherming (kwaliteit) betreft (provincie)
- Keur (waterschap); hierin kunnen aanvullende bepalingen, verboden en vergunningstelsels of algemene regels worden opgenomen mede ter realisering van de afgesproken KRW-doelen. Bijvoorbeeld ten aanzien van de verdrogingbestrijding en bescherming van de ecologie of extra regelgeving voor beschermde gebieden. Voor zover nodig moeten/kunnen de maatregelen in het beheerplan worden ondersteund met formele regelgeving in de Keur. De KRW kan van belang zijn bij het beslissen op aanvragen voor keurontheffingen, bijvoorbeeld door in de voorschriften van een ontheffing aansluiting te zoeken bij de KRW-doelen. Dit zou eveneens kunnen worden neergelegd in een beleidsnotitie ten aanzien van de ontheffingverlening.

In aanvulling op de plannen en verordeningen kan tenslotte ook gedacht worden aan stimuleringsregelingen zoals voor het afkoppelen van hemelwater van de riolering of voor natuurvriendelijk beheer van akkerranden ter bevordering van de waterkwaliteit.

2.1.2 Beslisbevoegdheden

De bestaande bevoegdhedenverdeling wordt niet gewijzigd. Ieder bestuur beslist over het onderdeel dat onder de eigen bevoegdheid valt. Al deze besluiten (vaststelling van plannen, verordeningen en stimuleringsregelingen) worden vastgesteld in relatie tot elkaar. Er is dus sprake van een voor alle betrokken overheden gelijktijdige besluitvormingsprocedure (geen 'haasje over' en 'rekening houden met'). Dit houdt in dat besluiten goed op elkaar moeten worden afgestemd gedurende de voorbereiding voorafgaand aan de vaststelling van het stroomgebiedbeheersplan. Daarna is de formele vaststelling van het stroomgebiedbeheersplan in 2009 feitelijk niet meer dan een aggregatie van eerder genomen besluiten.

Ter voorbereiding van deze besluiten bepalen de dagelijkse besturen van de regionale overheden (Gedeputeerde Staten, Dagelijks Bestuur waterschappen en Burgemeester en Wethouders) hun bijdrage aan de Decemernota's (2006 en 2007). Het is daarbij van belang ook de algemene besturen van de regionale overheden (Provinciale Staten, Algemeen Bestuur waterschappen en Gemeenteraden) kunnen instemmen met de richting die de dagelijkse besturen in dit traject vaststellen.

Door in te stemmen geven de algemene besturen hun akkoord om door te gaan in de ingeslagen richting. Kortom de dagelijkse besturen stellen vast, de algemene besturen stemmen in. Zowel vaststelling als instemming door de verschillende bevoegde gezagen hebben steeds betrekking op de onderdelen die vallen onder hun respectievelijke bevoegdheden.

Wijzigingen ten aanzien van bestaande bevoegdheden zijn de bevoegdheid van Provinciale Staten om de status van de waterlichamen vast te stellen (natuurlijk, sterk veranderd of kunstmatig) en de mogelijkheid om milieukwaliteitsdoelen vast te leggen in de provinciale milieuverordening c.q. provinciale omgevingsverordening. De doelstellingen voor de regionale waterlichamen worden dus

door de provincies vastgesteld. De waterschappen en gemeenten adviseren hierin de provincies. De bijbehorende maatregelenpakketten worden vastgesteld op basis van de operationele beheertaken van de provincies en waterschappen en gemeenten. Bij de opstelling van deze nota is zoveel als mogelijk al op deze verdeling van bevoegdheden geanticipeerd.

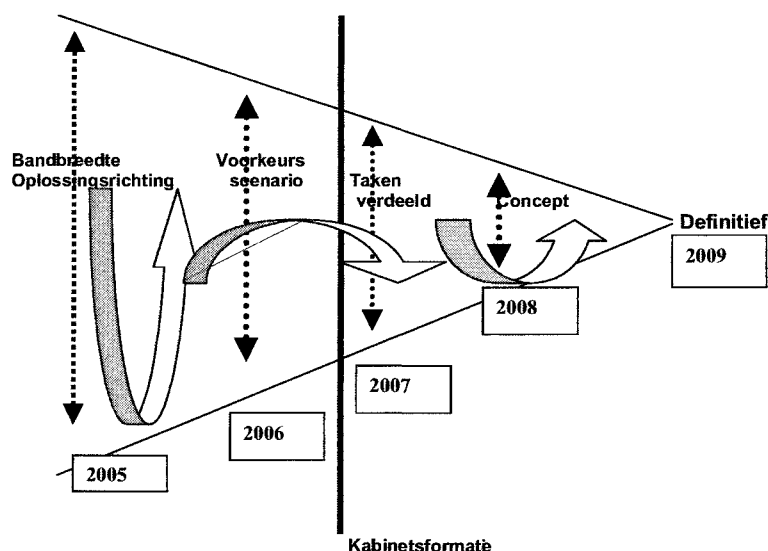
2.1.3 Werkprogramma Staatssecretaris: status en betekenis voor Rijn-Oost

In het Landelijk Bestuurlijk Overleg van de RBO-voorzitters met de Staatssecretaris (LBOR) is besloten dat de decentrale overheden zich bij het aanleveren van gegevens (via de zomersnota's) zoveel als mogelijk conformeren aan de werkplanning van het landelijke proces, maar dat de regionale processen daarbij wel voorop blijven staan.

2.2 KRW-proces

Het KRW-implementatieproces kent een aantal fasen. In deze nota is getracht op de 'globale bandbreedte van doelen en maatregelen en kosten' in beeld te brengen. Om beter inzicht te krijgen in doelen-maatregelen-kosten-effecten van maatregelen is in Nederland een iteratieproces ingezet waarbij gewerkt wordt met bandbreedtes van grof naar fijn (zie het schema).

In de tweede helft van 2006 en in 2007 volgt een gedetailleerder gebiedsgericht proces waarin per waterlichaam over haalbare en betaalbare maatregelen (voorkeursscenario) wordt nagedacht, op basis waarvan de besluitvorming over de doelen, de te nemen maatregelen en de bekostiging van deze maatregelen wordt voorbereid.

Dit alles is nodig om in 2008 de doelen en maatregelen in de ontwerpplannen van de verschillende overheden en het ontwerp SGBP Rijndelta te kunnen opnemen. In 2009 doorlopen deze ontwerpplannen de inspraakprocedures.

2.2.1 Proces binnen Rijn-oost

Om de afstemming tussen de plannen van de verschillende regionale overheden binnen het deestroomgebied Rijn-Oost te optimaliseren, maakt de Rijn-Oost organisatie een aantal keuzes ten aanzien van de samenhang van de planvormen:

- De Regionale Nota 2007 compileert de plannen zoals die per deelgebied gemaakt worden en is daarmee op hoofdlijnen de bijdrage vanuit Rijn-Oost aan het eerste stroomgebiedbeheersplan.
- Omdat in 2006 – 2007 meer tijd gegeven wordt aan afstemming op Rijn-Oost niveau en aan gebiedsgerichte integrale planning, komt de concept Regionale Nota 2007 pas eind 2007 gereed. Wel wordt er medio 2007 door de Rijn-Oost projectorganisatie voeding gegeven aan de voorbereiding van de Landelijke Decemhernota 2007.
- De conceptnota 2007 is een afstemmingsplan. Het beschrijft de maatregelen die de regionale overheden willen nemen, maar heeft geen bestuurlijke en juridische status. Het SGBP wordt opgesteld

- om een basis te vormen voor de formele plannen van de regionale overheden, zoals het provinciale waterhuishoudingplan of omgevingsplan, de beheersplannen van de waterschappen en de gemeentelijke water- en/of rioleringsplannen.
- De formele planvormen per regionale overheid worden geactualiseerd op basis van de concept regionale nota 2007 en vervolgens ter inspraak voorgelegd. Het is de bedoeling de plannen in 2009 formeel vast te stellen en de rapportage aan Brussel voor te leggen.
 - Het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) Rijn-Oost fungeert als afstemmingsorgaan vooraf en als adviseur aan de bestuurlijke partners. De Rijn-Oost organisatie buigt zich in 2006 – 2007 over de vraag hoe de gelijktijdige vaststelling van alle ‘waterplannen’ georganiseerd kan worden.

2.2.2 Samenwerking binnen Rijn-Oost

Een belangrijke uitdaging in de voorbereiding van het SGBP bestaat erin dat het Deelstroomgebied Rijn-Oost geen bestuurlijke eenheid is. Binnen de grenzen van het deelstroomgebied werken de verschillende waterbeheerders, elk met hun eigen taakveld en gebiedsverantwoordelijkheid, samen door middel van organisatiestructuren en werkafspraken. De organisatiestructuur en de werkafspraken in het Deelstroomgebied Rijn-Oost liggen aan de basis van structurele samenwerking tussen de waterpartners en een hoog niveau van onderlinge afstemming. De benaderingen van elk van de betrokken provincies, waterschappen en gemeenten kennen uiteraard onderlinge verschillen, voortkomend uit de eigenheid van deze organisaties, maar deze verschillen zijn gaande het proces kleiner geworden. Het initiatief voor de implementatie van de KRW is neergelegd bij het Regionale Bestuurlijk Overleg (RBO). De RBO's zijn adviesorganen voor de betrokken besturen van provincies, waterschappen en gemeenten.

In het RBO Rijn-Oost zijn (groepen van) overheden vertegenwoordigd, te weten Rijkswaterstaat, directie Oost-Nederland, de provincies Drenthe, Gelderland en Overijssel, de waterschappen Groot Salland, Reest en Wieden, Regge en Dinkel, Rijn en IJssel, Velt en Vecht en een aantal gemeenten. Het Regionaal Bestuurlijk Overleg bestaat uit vertegenwoordigers van de drie Provincies, de 5 waterschappen, Rijkswaterstaat Directie Oost Nederland, en een aantal gemeenten (Meppel, Steenwijkerland, Borne, Hardenberg, Coevorden, Zwolle) en regio namens gemeenten in de Achterhoek), Directie Oost van het Ministerie van LNV, Vitens Watertechnologie en het bureau CSN. De gedeputeerde van Overijssel met de portefeuille water zit het RBO voor. Het RBO komt drie maal per jaar bijeen.

De RBO's rapporteren aan de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat.

Ter ondersteuning en advisering van het RBO zijn er voor de voorbereiding van het Stroomgebiedbeheersplan Rijn-Oost de volgende entiteiten gevormd:

- Klankbordgroep: waarin een deel van het maatschappelijke krachtenveld meegenomen wordt in het besluitvormingsproces.

De klankbordgroep bestaat uit vertegenwoordigers van belangenorganisaties: Toerisme: ANWB; Natuur en milieu: Milieufederaties van Drenthe en Gelderland, Natuur en Milieu Overijssel, IVN Drenthe; Standorganisaties: LTO (Faunabeheer/water, LTO Noord en LTO Drachten) Nederlandse Vakverbond voor Varkenshouders, Bond van Melkveehouders, Melkveehouderij Vakbond, Hengelsportfederatie Oost Nederland; Bedrijfsleven: Kamer van Koophandel regio Zwolle, Stichting Kamer van Koophandel Veluwe en Twente; Terreinbeheerders: Particulier Grondbezit Overijssel, Staatsbosbeheer regio Oost, het Drents en het Overijssels Landschap Natuurmonumenten.

- Een aantal ambtelijke werkorganisaties, te weten:
 - Het Regionaal Ambtelijk Overleg (RAO)
 - Werkgroepen (WG): Samenwerkingsverbanden tussen de waterbeheerders, die aan specifieke opdrachten werken
 - Een stafbureau (SB), wat zorg draagt voor dagelijkse coördinatie en afstemming

In de periode tot april 2006 hebben de gemeenten een vrij bescheiden rol hebben gespeeld in de werkgroepen. Wel is er in de periode tot april 2006 verder invulling gegeven aan de vertegenwoordiging van de gemeenten. De gemeenten in het deelstroomgebied Rijn-Oost hebben via de Regio Achterhoek subsidie toegekend gekregen van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat voor het aanstellen van twee gemeentelijke ambassadeurs voor een periode van 3 jaar. Deze waterambassadeurs dragen zorg voor:

- Opzetten van een stroomgebieddekkende overlegstructuur
- Deelnemen en bijdragen aan regionale overleggen
- Toegankelijk maken van ROA en RBO stukken voor gemeentelijke vertegenwoordigers
- Organiseren informatiebijeenkomsten en themabijeenkomsten
- Coördineren gemeentelijke inbreng in stroomgebiedbeheersplan
- Opsporen en oplossen knelpunten in de betrokkenheid van de gemeenten bij de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water
- Deelname aan landelijke overlegstructuur van VNG

De KRW vereist een actieve participatie van belanghebbende partijen bij de opstelling van de stroomgebiedbeheersplannen. De waterschappen zijn hiervoor al in belangrijke mate toegerust (denk betrokken belangen, bestuurssamenstelling). Publieke participatie van maatschappelijke belangengroepen is nodig om de diverse belangen in beeld te krijgen, om inzicht te krijgen in de haalbaarheid van de doelstellingen en om draagvlak te krijgen voor de maatregelen die straks nodig zijn om de doelstellingen te halen.

Voor de gebiedsgerichte uitwerking van de KRW zijn/ worden in Rijn-Oost in 2006 gebiedsgroepen opgericht. De waterschappen zijn de trekkers van deze gebiedsgroepen. De rol van de gebiedsgroepen is onder andere om te komen tot voorstellen voor maatregelenpakketten die leiden tot het realiseren van de doelstellingen die in het stroomgebiedbeheersplan worden opgenomen. Deze regionale nota kan hiervoor de input zijn. Aan de hand van de gebiedsbijeenkomsten zullen de thans “grof” geformuleerde doelen en maatregelenpakketten nader geconcretiseerd en verfijnd worden. De gebiedsgerichte werkgroepen hebben in hun werk baat bij duidelijkheid.

Waar landelijke kaders, als beoordelingssystematiek en methodes, in december 2006 nog niet definitief zijn, stelt het RBO voor Rijn-Oost uitgangspunten vast, die voor de duur van de gebiedsgerichte planning niet meer wijzigen.

Het uitwerken van doelen en maatregelen is een cyclisch proces waarbij doel, maatregel en de consequenties in samenhang met elkaar worden bekeken. Het RBO geeft de kaders en richting voor het gebiedproces aan. De gebiedsgroepen komen met voorstellen over de maatregelen en de bijbehorende kosten (op hoofdlijnen). Deze voorstellen zijn gebiedsspecifiek. De voorstellen gaan vervolgens weer naar het RBO Rijn-Oost. Op regionaal niveau laten de RBO's zich nog adviseren door de klankbordgroepen bestaande uit regionaal georganiseerde belangenorganisaties. De RBO's adviseren vervolgens de besturen en geven tevens sturing aan de gebiedsgroepen.

De structuur die voor Deelstroomgebied Rijn-Oost is opgezet is robuust en inmiddels goed bekend bij de betrokkenen. Deze organisatiestructuur zal dan ook ongewijzigd blijven bestaan in de voorliggende periode. Wel kan de structuur op accenten verbeterd worden:

- In de periode 2006/07 zullen veel besluiten genomen moeten worden om het proces naar het SGBP procedureel en inhoudelijk momentum te laten winnen. Het is raadzaam de frequentie van RAO en RBO op te voeren van drie naar vier keer per jaar, zodat de sturing van het proces sterker wordt.
- Om dezelfde reden wordt een versterking van het staffureau overwogen worden. Niet zozeer om de specifieke voorbereiding van het SGBP te trekken, maar om betere ondersteuning te geven aan de bestuurlijke keuzeprocessen, zoals die spelen en gaan spelen rond afwegingskader en ambitieniveau, rond de bepaling van doelen maatregelen en kosten, rond de regionale Maatschappelijke Kosten-batenanalyse (MKBA) en rond de Regionale Nota.
- De interactie met de klankbordgroep kan worden versterkt door klankbordgroepleden in workshops mee te laten draaien.

- De regionale samenwerking is gedefinieerd vanuit de gedachte de invoering van WB21 en de KRW te bespoedigen. Gaandeweg zijn RAO en RBO gaan functioneren als de regionale afstemmingsorganisaties voor waterbeheer. Bekeken moet worden of deze organisatiestructuur, of een andere, een blijvende rol heeft als ‘afstemmingorganisatie water’ na 2009.

2.2.3 Werkafspraken

Het draaiboek Rijn-Oost 2006/2007 (bijlage 1) geeft een stappenplan voor het gebiedsgericht afleiden van doelen, maatregelen en kosten. De verantwoordelijkheden voor stappen zijn neergelegd bij de verschillende entiteiten in de Rijn-Oost organisatie.

2.2.4 Afstemming met omliggende deelstroomgebieden

Rijn-Oost grenst aan de omliggende deelstroomgebieden (Rijn-West, Rijn-Midden, Rijn-Noord en Eems). De afstemming krijgt met name vorm in het LBO-R (het overlegplatform van de RBO's met de staatssecretaris) en het landelijke overleg van RAO-voorzitters.

De afstemming met het Duitse partners in het stroomgebied Rijndelta(Deltarhein) vindt plaats in de daarvoor ingestelde Steuerungsgruppe, waarin Nederland (via de landelijke stroomgebiedsmanager) en Rijn-Oost (via het RBO en het RAO) zijn vertegenwoordigd.

3 WATERBEHEER 21^e EEUW

3.1 Wateroverlast

Doelen voor wateroverlast –de inundatienormen- zijn voorlopig gedefinieerd als toelaatbare overstromingsrisico's per omgevingsfunctie(grasland, akkerbouw, hoogwaardige land- en tuinbouw, glastuinbouw en bebouwd gebied) en worden landelijk in de loop van 2006 definitief vastgesteld. In 2006 is het gehele gebied in Rijn-Oost getoetst aan de voorlopige inundatienormen.

Er zijn in de periode tot 2006 al een aantal maatregelen (waterbergingsgebieden, uitvoering watermood, retentiegebieden) uitgevoerd ter voorkoming c.q. beperking van de wateroverlast. Ook is er door de waterschappen een beeld gevormd van de te kiezen oplossingsrichtingen ter oplossing van de wateroverlastproblemen. Hierbij is een duidelijke voorkeur voor maatwerk tot in de haarvaten bovenstrooms in het gebied, waarbij ieder (deel)stroomgebied zo veel mogelijk voorkomt dat er afwenteling plaatsvindt naar benedenstrooms gelegen stroomgebieden. In beperkte mate is er een voorkeur voor grootschalige waterbergingsgebieden.

Ten behoeve van een robuuste en duurzame inrichting van het watersysteem in de beheerssituatie - vaststellen en uitvoeren van de GGOR (gewenst grond- en oppervlaktewatersysteem)- is er in het algemeen behoefte aan extra ruimte voor het watersysteem. De maatregelen die in het kader van het waterbeheer 21^e eeuw moeten worden genomen dragen eveneens bij aan het verwezenlijken van de KRW ecologie-doelen.

Wel wordt geconstateerd dat de tijdstermijn waarbinnen een en ander verwezenlijkt moet worden niet met elkaar overeen stemmen.

3.2 Duurzame inrichting watersystemen

Doelen voor optimale ondersteuning aan gebiedsfuncties zijn niet bekend. Deze worden in de komende jaren stapsgewijs door middel van het GGOR traject (gewenst grond- en oppervlaktewaterregime) vastgesteld.

4 VERKENNING OPPERVLAKTEWATERLICHAMEN - CHEMIE

4.1 Methode en uitgangspunten

Voor de chemische doelstellingen voor de waterkwaliteit dient te worden voldaan aan de vastgestelde Europese (a) of nationale normen (b).

ad (a)

In de KRW is een lijst met 33 zogenaamde “prioritaire stoffen” opgenomen. Voor deze gevaarlijke stoffen stelt de Europese Commissie normen vast, die Europa-breed gelden. Aan deze normen / doelen moet voldaan worden in 2015. Een waterlichaam waar de concentratie van één van de genoemde stoffen de norm overschrijdt, voldoet niet aan de goede chemische toestand (*one-out / all-out* principe).

In de globale analyse (deze nota) is gebruik gemaakt van de normen voor een goede chemische toestand (GCT) gebaseerd op een tussentijdse beschrijving van de beoordelingssystematiek voor chemische stoffen, zoals die door de EU ontwikkeld wordt. De uiteindelijke beoordelingssystematiek en bijbehorende normen worden Europees naar verwachting in de loop van 2006 vastgesteld.

Ad (b)

De normen voor de ‘overige chemische stoffen’ worden op Rijksniveau vastgelegd in een AMvB of ministeriële regeling. Voor deze overige chemische stoffen zal door het Rijk in de tweede helft van 2006 / begin 2007 een herziening plaatsvinden van normen. (zie ook actie uit Decemhernota 2005). In de huidige nota is vooralsnog uitgegaan van de normen uit de 4^e Nota Waterhuishouding, behorend bij het Maximaal Toelaatbaar Risico (MTR).

Dit hoofdstuk richt zich op de opgave voor het behalen van de goede chemische toestand ten aanzien van prioritaire stoffen en overige chemische stoffen in het oppervlaktewater. Stikstof en fosfaat vallen hier niet onder omdat deze afhankelijk zijn van de ecologische doelstellingen die worden vastgesteld (zie hoofdstuk 5). Voor de algemeen fysisch-chemische parameters, waaronder stikstof (N) en fosfaat (P) stellen de waterschappen gebiedsgerichte normen op, die vervolgens door de provincies worden vastgesteld. Omdat de algemeen fysisch-chemische parameters direct van invloed zijn op de ecologie van het oppervlaktewater wordt dit aspect ook verder daar behandeld.

4.2 Huidige situatie en doelbereik

In de rapportage volgens artikel 5 van de Kaderrichtlijn Water is in 2004 een eerste verkenning gedaan van de knelpunten. Hieruit bleek dat alle waterlichamen 'at risk' waren omdat er 1 of meer stoffen niet aan de normen voldoen. Ondertussen is de nodige discussie ontstaan over de normen en meetmethode en zijn nieuwe gegevens verzameld. Het beeld dat nu ontstaat, is dat in onze regio de knelpunten beperkt zijn. Het lijkt er op dat een aantal zware metalen (lood, nikkel, cadmium, koper en zink) regelmatig de norm overschrijden. Daarnaast zijn de weekmaker DEHP (diethylhexylftalaat) en het bestrijdingsmiddel isoproturon mogelijk een knelpunt. De mate waarin deze stoffen echt een knelpunt vormen hangt nog af van lopende discussies over de normen en meetmethode en verder metingen die het komende jaar worden uitgevoerd.

De invloed van regionale maatregelen voor het bereiken van een goede chemische toestand per 2015 wordt als volgt geschat:

Doelbereik chemie -oppervlaktewaterlichamen	Regiospecifieke maatregelen
Percentage van het doelbereik in 2015 Bij voortzetting van het huidige beleid tot 2012	5
Percentage van het doelbereik in 2015 met bredere inzet van dezelfde soort maatregelen	30
Percentage van het doelbereik in 2015 Bij maximale inzet alle denkbare maatregelen	(50)

Het huidige beleid voorziet in het nemen van maatregelen tot aan ongeveer 2012. Maatregelen gericht op chemie, die vrij algemeen voorkomen in het huidige beleid van waterschappen en gemeenten zijn: afkoppelen van verharde oppervlakten van de riolssystemen, communicatie ter terugdringing bestrijdingsmiddelengebruik, voltooiing van de basisinspanning voor de sanering van riooloverstorten, en baggeren van watergangen.

Ten aanzien van de chemische doelen wordt meer voortgang geboekt als regionaal maatwerk gericht op specifieke bronnen (RWZI's en riooloverstorten) aangevuld wordt met landelijk generieke maatregelen gericht op diffuse verontreinigingen door de landbouw (nitraat, fosfaat en bestrijdingsmiddelen).

4.3 Aandachtspunten

De ervaring met de voorlopige bepaling van doelen, maatregelen en kosten voor chemie, levert een aantal aandachtspunten voor de voorliggende periode op:

- Momenteel zijn de normen en de meetmethode nog onderdeel van discussie. De uitkomsten daarvan zullen bepalend zijn voor de exacte bepaling van de knelpunten in onze regio. Op basis van de systematiek voorzover deze nu bekend is, worden er beperkte knelpunten verwacht. Gezien de planning van het KRW proces, moeten de doelgaten in de loop van 2006 – 2007 definitief vastgesteld worden. Voorwaarde hiertoe is dat de beoordelingssystematiek voor chemische stoffen in december 2006 definitief wordt.
- De maatregelen die waterschappen en gemeenten kunnen treffen zijn onvoldoende voor doelbereik in 2015. Dit komt omdat een aantal stoffen dat een rol speelt bij het niet bereiken van de goede chemische toestand (koper, zink, nikkel en bestrijdingsmiddelen) grotendeels worden toegeleverd via diffuse bronnen. Hierop grijpen regionale maatregelen nauwelijks in. Voor de ecologisch relevant stoffen nitraat en fosfaat geldt dezelfde problematiek.
- Er zijn nog geen maatregelen ter verbetering van de chemische toestand geïdentificeerd die bovenstrooms van het waterlichaam worden uitgevoerd. De afwenteling van stoffenvrachten is dus nog niet aangepakt. Wel is uit het zogenaamde koploperonderzoek voor de Overijsselse Vecht bekend is dat dit kosteneffectief is, met een geschatte besparing van 13% ten opzichte van maatregelen in het benedenstroomse waterlichaam.
- Generieke rijksmaatregelen op rijksniveau zullen een belangrijke bijdragen leveren aan het realiseren van de doelstellingen voor de chemische toestand van het oppervlaktewater.
- Regionale maatregelen hebben beperkt effect op het halen van de normen voor chemie. Europees of nationaal beleid is nodig om de belasting met stoffen (m.n. zware metalen en bestrijdingsmiddelen) terug te dringen. Belangrijke aandachtspunten zijn de aanscherping van het bestrijdingsmiddelen beleid en het uitvoeringsprogramma diffuse bronnen (wordt begin 2008 verwacht). Dit kan mogelijk worden aangevuld met een slimme combinatie van regionale maatwerkoplossingen.
- Mogelijk kan verscherping van de handhaving en toezicht op verboden stoffen nog bijdragen om de goede chemische toestand te bereiken. Aanvullend daarop kan de inzet op communicatie een bijdrage leveren. deze maatregelen zijn in Rijn-Oost nog niet onderzocht op effectiviteit. Het is de bedoeling om dit wel te doen in de gebiedsgerichte detailanalyses 2006-2007.
- Het aanpassen van het rioleringsbeleid is kostbaar en het effect op de ecologische en chemische kwaliteit van de grote KRW-waterlichamen discutabel. Afkoppelen heeft vooral lokaal effect en dient dus genuanceerd te worden gezien als KRW-maatregel.

Bij de vervolgacties is onderscheid gemaakt in punten die de regionale bestuurders zullen agenderen op het landelijke niveau en de aandachtspunten die van belang zijn voor het regionale proces.

NB: Een aantal acties heeft zowel betrekking op de chemische doelstellingen als wel op de ecologische doelstellingen (hoofdstuk) en grondwaterdoelstellingen (hoofdstuk).

- Om eind 2007 de doelen, maatregelen en kosten grotendeels in beeld te hebben, is het urgent dat de definitieve beoordelingssystematiek snel bekend wordt. Het gaat hierbij om:
 - De bepaling van chemische doelen voor oppervlaktewaterlichamen

- De bepaling van chemische doelen voor grondwaterlichamen
- De bepaling van normen voor chemische stoffen die de ecologie van oppervlaktewaterlichamen mede bepalen.
- Het Rijk wordt verzocht, al dan niet via de EC, zo snel mogelijk helderheid te geven over de normen en de hanteren meetmethode. Pas dan kunnen de knelpunten goed in beeld worden gebracht en maatregelen en kosten worden uitgewerkt.
- Het Rijk wordt verzocht via de Decemhernota 2006 duidelijkheid te geven over de generieke maatregelen voor bestrijdingsmiddelen en diffuse bronnen en de verwachte effecten daarvan. Vervolgens kan in onze regio worden gekeken welke aanvullende maatregelen mogelijke of wenselijk zijn. Vertraging van de uitwerking kan er toe leiden dat in regionale nota 2007 nog geen geïntegreerd aanpak gegeven kan worden voor het halen van de chemische doelstellingen.
- Er bestaat onduidelijkheid over de kostenverdeling en verantwoordelijkheid van eventueel benodigde maatregelen. Verzocht wordt hieraan in de Decemhernota 2006 richting te geven
- De huidige situatie voor kwaliteit oppervlaktewater chemie wordt verder in kaart gebracht. Op basis van dit beeld en de KRW normen voor chemische stoffen worden maatregelen voorgesteld. Deze worden ingebracht in de gebiedsgerichte processen voor de detailanalyses 2006/2007
- Bij de uitwerking van maatregelen zullen ook maatregelen worden verkend die zich richten op verscherping van toezicht en handhaving en op communicatie.
- De samenhang tussen de realisatie van de chemische doelstellingen voor het oppervlaktewater en grondwater zullen alsnog in beeld gebracht moeten worden.
- De oorzaak van overschrijding van nikkel en benzo(k)fluorantheen in Rijn-Oost is niet bekend en zal nader onderzocht worden. Ook zal worden bepaald of en hoe Rijn-Oost daar iets aan kan doen.

5 VERKENNING OPPERVLAKTEWATERLICHAMEN - ECOLOGIE

5.1 Methode en uitgangspunten

Voorafgaand aan de verkenning is een kaart met oppervlaktewaterlichamen opgesteld. Binnen Rijn-Oost zijn in totaal 136 wateren aangemerkt als KRW-waterlichaam (133 in regionaal beheer en 3 in beheer bij het Rijk. De waterlichamen zijn ingedeeld in de categorieën ‘natuurlijk’, ‘sterk veranderd’ en ‘kunstmatig’ (**kaart 1**). De Steuerungsgruppe Deltarhein heeft gevraagd om nog na te gaan of verschillen in classificatie van grensoverschrijdende waterlichamen voldoende gemotiveerd is dan wel nader op elkaar afgestemd moet worden.

Het gaat bij de ecologische oppervlaktewaterkwaliteit enerzijds om de biologie – en de daaraan rechtstreeks te koppelen algemeen fysisch-chemische parameters zoals stikstof en fosfaat – en anderzijds om de hydromorfologie. Vanuit de KRW-systematiek worden – afhankelijk van het watertype – maximaal vier hoofdparameters onderscheiden, te weten vegetatie, fytoplankton, macrofauna en vissen. Per waterlichaam (of een cluster van waterlichamen) wordt per parameter een Goed Ecologisch Potentieel (GEP) opgesteld.

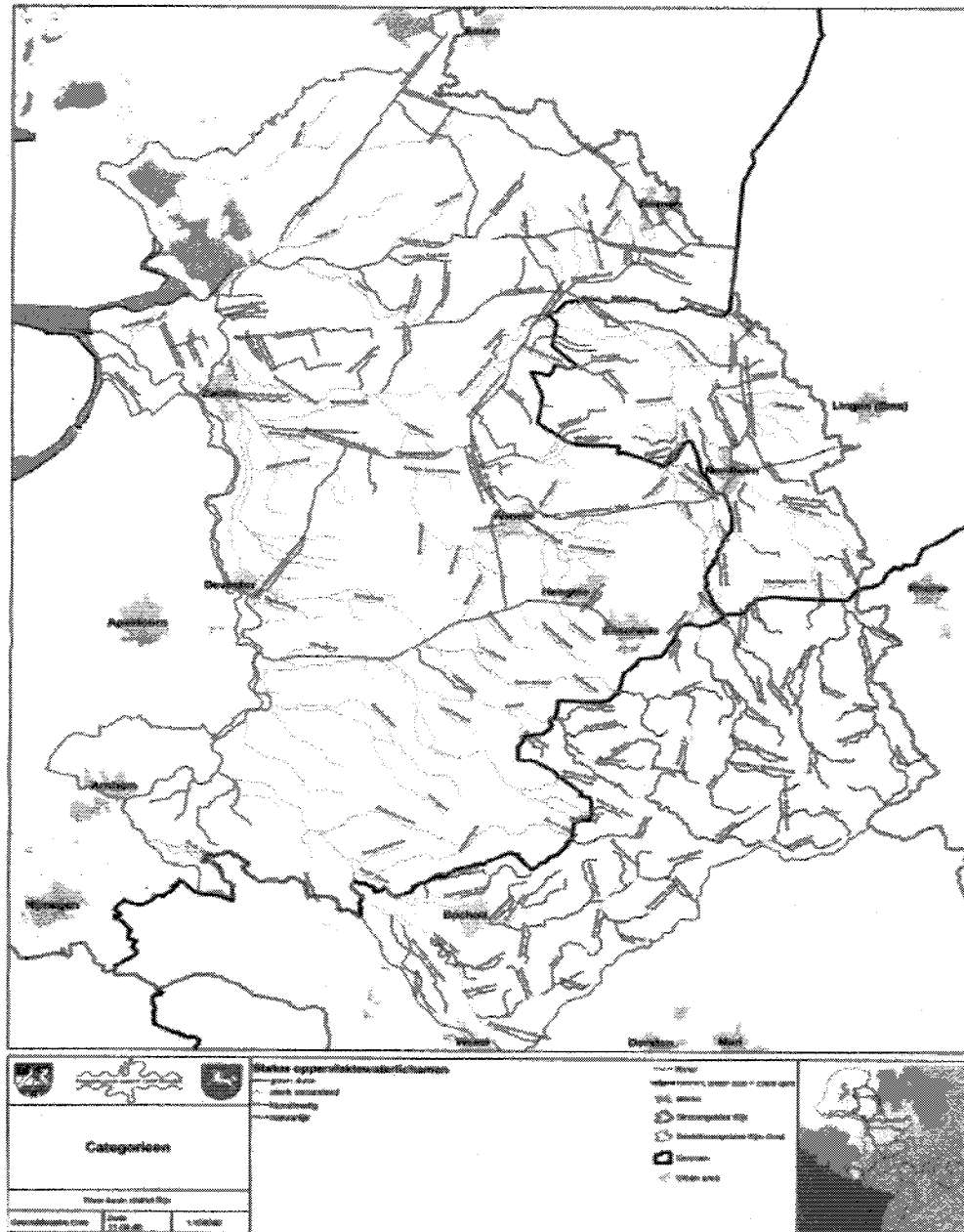
De regio stelt op basis van de randvoorwaarden en de systematiek vanuit de KRW zelf de ecologische doelen voor sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen op. De provincies, hierbij geadviseerd door de waterschappen en de gemeenten, zullen deze doelen uiteindelijk vaststellen. De definitieve vaststelling vindt plaats in 2009. In de periode tot aan de Landelijke Nota van december 2006 is aan de regio gevraagd ervaring op te doen met het afleiden van voorlopige doelen, maatregelen en kosten, zoals die opgenomen zouden kunnen worden in het Stroomgebiedbeheersplan 2009. De waterbeheerders (waterschappen en rijkswaterstaat) in Rijn-Oost hebben in de afgelopen periode de voorlopige ecologische doelen pragmatisch (d.w.z. meer vanuit praktijkinzichten dan vanuit een veronderstelde natuurlijke referentie) bepaald voor de 136 oppervlaktewaterlichamen in het Deelstroomgebied Rijn-Oost. Dit is inclusief een indicatie van de effectiviteit van de maatregelen en van de bandbreedte van de kosten. De volgende paragraaf geeft beknopt weer wat de huidige situatie is, en welke voorlopige doelen en maatregelen in beeld zijn gebracht in de periode tot juli 2006. De kosten

van deze maatregelen in de diverse scenario's zijn weergegeven in hoofdstuk 8.

De doelen beschrijven het "Goede Ecologisch Potentieel" dat in principe in het jaar 2015 bereikt zou moeten worden. Het is mogelijk om in het SGBP lagere beleidsdoelen voor 2015 vast te stellen als afdoende beargumenteerd kan worden dat het "GEP" niet in 2015 bereikt kan worden. Fasering van het bereiken van het ecologische doel (GEP) is mogelijk tot 2021 – 2027. In deze "laatste" periode dient bekeken te worden of het bereiken van het goede ecologische potentieel maatschappelijk wel haalbaar is (en of al of niet doelverlaging kan worden aangevraagd).

De gestelde doelen voor ecologie en chemie van oppervlaktewaterlichamen worden benaderd door een voortzetting van het huidige beleid (het basisscenario) en een zogenaamde tussenvariant, waarbij de aanvullende maatregelen (bovenop bestaand beleid) op de relatieve korte termijn realistisch, praktisch en haalbaar zijn. Voor één waterschap is ook een maximumscenario op gesteld (alle denkbare maatregelen om de KRW doelen te bereiken).

Kaart 1. Categorisering van oppervlaktewaterlichamen

5.2 Huidige situatie en doelbereik

Het oppervlaktewater in Rijn-Oost kampt veelal met dezelfde problemen als het oppervlaktewater in de rest van Nederland. De oeverbegroeiing is matig ontwikkeld en waterplanten zijn vaak helemaal verdwenen. Overmatige algengroei leidt in de min of meer stilstaande wateren tot troebel water. Hierdoor is de vispopulatie erg eenzijdig. De oorzaken zijn enerzijds de kunstmatige inrichting en beheer van de wateren, met steile oevers en een strak peilbeheer, en anderzijds de hoge belasting met de voedingsstoffen stikstof en fosfaat.

Herstel en inrichtingsprojecten, verbeteringen aan bijvoorbeeld rioolwaterzuiveringsinstallaties en emissiereductie uit de landbouw hebben er toe bij gedragen dat de ecologische toestand er op vooruit is gegaan. De belasting met nutriënten is in de afgelopen decennia sterk afgenomen. Trendanalyses van de waterschappen laten zien dat in sommige wateren de huidige normen voor stikstof en fosfaat worden gehaald, maar dat in andere wateren de concentraties nu, en ook naar verwachting in 2015, hoger zijn dan de huidige MTR-normen.

De genomen maatregelen hebben echter tot nu toe nog niet overal geleid tot een voldoende herstel van oever- en waterplanten. Hiervoor zijn verdere reducties in de N- en P-belasting en vooral aanpassingen in de inrichting en het beheer van de wateren noodzakelijk.

Ter verdere illustratie is hieronder voor de meest voorkomende watertypen een beeld van de huidige situatie en het potentieel geschetst:

In de *kunstmatige waterlichamen* is de bestaande functie van kanaal bepalend voor de inrichting. Herinrichting van de oevers, eventueel achter een vooroeververdediging, zou een bijdrage kunnen leveren aan de ecologische doelstelling. Het bestaande beleid is hier meestal niet opgericht. Het bestaande beleid voor nutriënten is meestal voldoende om de ecologische doelstelling te halen. Er zal bestuurlijk aangegeven moeten worden dat de huidige functie van kanalen uitgangspunt is voor het bepalen van de doelstelling en maatregelen. In dit geval kiest men waarschijnlijk voor een maatregelenpakket met een lagere ambitie gekozen worden. De ecologische doelstelling voor 2015 wordt daarmee laag en ligt dicht bij de huidige situatie. De hoogte van extra kosten voor maatregelen in kanalen hangt af van het gekozen ambitieniveau. Als er niet voor herinrichting van de oevers gekozen wordt, zijn de kosten relatief beperkt.

Voor *sterk veranderde* beken heeft de rationalisering van de aan- en afvoer van water ten behoeve van het waterbeheer in stedelijke en agrarische gebieden grote invloed op de ecologische kwaliteit. Bekken zijn hiervoor meestal genormaliseerd en gekanaliseerd, worden intensief onderhouden en kennen een sterk gestuurd peilbeheer met stuwen. In droge perioden wordt vaak ook water aangevoerd.

De hoogte van het ecologische doel hangt vooral af van de mate waarin hermeandering haalbaar wordt geacht. Afhankelijk van de functie leidt hermeandering tot significante schade. Het bestaande RO-beleid speelt een belangrijke rol, zoals de ligging van de Ecologische Hoofdstructuur. Daarnaast is de belasting met nutriënten bepalend voor de huidige ecologische kwaliteit.

Maatregelen

Het huidige beleid voorziet in het nemen van maatregelen tot aan ongeveer 2012. Maatregelen die vrij algemeen voorkomen in het huidige beleid van waterschappen en gemeenten zijn: afkoppelen van verharde oppervlakten van de rioolsystemen, aanleg van natuurvriendelijke oevers, communicatie gericht op terugdringing bestrijdingsmiddelengebruik, voltooiing van de basisinspanning voor de sanering van riooloverstorten, baggeren en maatregelen gericht op de herinrichting van de watergangen. Bij de selectie van maatregelen is een aantal opmerkingen te plaatsen:

- In de selectie van maatregelen is uitgegaan van een standaardpakket generieke maatregelen, die qua kosteneffectiviteit niet vergeleken zijn met de regionale maatregelen. Maatschappelijke kosten van de generieke maatregelen zijn niet meegenomen.
- De gemeenten zijn niet structureel betrokken geweest bij de identificatie van maatregelen.
- De maatregelen die voor de WB21 doelen genomen moeten worden zijn niet vastgesteld. Wel is een deel van de geïdentificeerde extra maatregelen aangemerkt als WB21 maatregel

Met voortzetting van het huidige beleid worden naar inschatting van de waterschappen voor 45 waterlichamen de ecologische doelen bereikt. Dit is 30% van het aantal waterlichamen.

In Rijn-Oost is aan de hand van een groslijst aan maatregelen bekeken welke aanvullende maatregelen voor dit gebied het meest effectief en ook uitvoerbaar zijn. In onderstaand schema zijn de Top X effectieve en uitvoerbare maatregelen weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt in generieke

maatregelen en maatregelen die in de regio opgepakt kunnen worden. Bij deze laatste groep aan maatregelen kan onderscheid gemaakt worden in maatregelen die rechtstreeks de waterkwaliteit verbeteren en herstel- en inrichtingsmaatregelen. Deze maatregelen dragen in een aantal gevallen ook bij aan het realiseren van de doelstellingen ter bestrijding van de wateroverlast en de realisering van duurzame watersystemen (programma waterbeheer 21 eeuw); en aan de chemische doelstellingen.

Top X effectieve en uitvoerbare maatregelen

Generiek
Waterbesparing huishoudens Sputen/mesten verminderen (biologische landbouw) Omvormen van landbouw naar natuur / uitmijnen
Regionaal (kwaliteit)
baggeren / waterbodemsanering Terugdringen autolekkages (motorolie) Saneren overstorten Bergbezinkbassins aanpassen RWZI (4e en 5e trap) Afkoppelen Herinrichting stedelijk gebied aanpak diffuse bronnen stedelijk gebied aansluiten woonboten Basisinspanning Herstel lekkende riolen Gebruik WADI's (voorzieningen voor grondwaterberging in het stedelijk gebied) stimulering duurzaam stedelijk waterbeheer Helofytenfilters Voorlichting (algemeen)
Regionaal (inrichting en beheer)
Verwijderen afwateringsmiddelen / vernatting / GGOR Hermeanderen beken / beekherstel / ecologische verbindingzone Aanleggen accoladeprofiel / herprofilering watergangen natuurvriendelijke oevers / oeveraangepassing Verwijderen profielverdediging (o.a. puinstort) / oeversbeschoeiing Bufferzones Vispassages / verwijderen stuwten gedifferentieerd onderhoud Waterberging nevengeul / vechtverlenging / aankoppelen pilot beheersvisserij / uitbreiding aanpassen peilbeheer / natuurvriendelijk peilbeheer Aanpassingen bovengrond bodem

Op basis van een deskundigenoordeel (waterschappen en provincies) wordt het doelbereik ecologie met inzet van de Top X maatregelen maatregelen ingeschat op 70 %. NB.: Deze inschatting is niet terug te voeren op een naukeurige analyse. Bij inzet van alle denkbare maatregelen (met inzet van nieuwe technieken) wordt een doelbereik van 100% (op langere termijn) verondersteld.

Doelbereik oppervlaktewaterlichamen- ecologie	Regiospecifieke maatregelen
Percentage van het doelbereik in 2015 bij voortzetting van het huidige beleid tot 2012	30
Percentage van het doelbereik in 2015 met bredere inzet van dezelfde soort maatregelen	70
Percentage van het doelbereik in 2015 bij maximale inzet alle denkbare maatregelen	(100)

Maatregelen die waterschappen en gemeenten nemen, kunnen dus een aanzienlijke bijdrage leveren aan het bereiken van de doelen:

- Herinrichting van watergangen levert een relatief goedkope positieve bijdrage aan de ecologie van de oppervlaktewaterlichamen;
- Regionale maatregelen hebben een beperkt effect op de concentraties van nitraat en fosfaat. Wel wordt er nitraat en fosfaat verwijderd door sanering van riooloverstorten en door investeringen in rioolwaterzuivering, maar dit is weinig kosteneffectief en laat de aanzienlijke diffuse nitraat en fosfaatbelasting vanuit de landbouw ongemoeid;
- Rijn-Oost vindt het bereiken van een goede ecologie belangrijker dan het voldoen aan specifieke stoffennormen, die voor nitraat en fosfaat bovendien moeilijk te behalen zijn.

5.3 Aandachtspunten

De afleiding van ecologische doelen, maatregelen en kosten is niet eenvoudig en behoeft op een aantal punten nog verdere aandacht:

- Er is nog behoefte om de classificatie van waterlichamen (natuurlijk, sterk veranderd en kunstmatig) te controleren op consistentie met de classificatie zoals die in het Duitse deel van Rijn-Oost heeft plaatsgevonden. Bovendien ontbreken van een aantal waterlichamen nog gegevens die nodig zijn om de huidige situatie in kaart te brengen. Het monitoringprogramma 2006 zal hierin moeten voorzien;
- Er bestaat nog geen landelijk format voor een praktische afleiding van ecologische doelen. Hieraan is vanwege de gewenste uniformiteit wel behoefte. Dit geldt ook voor de te hanteren maatregelpakketten en wijze van inzet van de maatregelen. Om dit gemis enigszins te ondervangen hebben de waterbeheerders in Rijn-Oost geprobeerd hun resultaten zo goed mogelijk vergelijkbaar gemaakt te maken. Deze actie liep parallel aan de aanlevering van regiogegevens voor de landelijke kosten-baten analyse. In de aanloop naar de regionale nota 2007 zal de methodiek van doelbepaling en de afstemming van maatregelen en kosten nader duidelijk voorgeschreven moeten worden. De toepassing van deze methodiek vindt in zogenaamde gebiedsgroepen (per waterbeheerder) plaats;
- Het Rijk heeft een lijst opgesteld met mogelijk te nemen generieke maatregelen. Deze zijn er vooral op gericht om de verontreiniging met stoffen terug te dringen. De belangrijkste categorieën van maatregelen zijn: mestbeleid (terugdringen mestgift, naleven besluit open teelten), bestrijdingsmiddelen (indien nodig bijstellen toelatingsbeleid voor stoffen, terugdringen middelengebruik op verhardingen), terugdringen emissies uit scheepvaart (antifouling, vuilwatertanks), terugdringen overige emissies (industrie, bouwstoffen, consumentenproducten, etc). Een deel van de maatregelen is al onderdeel van het huidige beleid. De kosten van het generieke beleid zijn nu nog niet in beeld gebracht;
- Van een aantal regionaal in te zetten maatregelen (flexibel peilbeheer, wateraanvoer, weghalen van kades) moet nog worden onderzocht of zij geen significante schade opleveren voor aanliggende waterlichamen;
- Het is niet wenselijk het *one-out-all-out* principe strikt toe te passen op ecologisch relevante chemische stoffen. Harde normen, zoals die voor stoffen als N en P gehanteerd kunnen worden, krijgen makkelijk de voorkeur boven meer kwalitatieve criteria. Rijn-Oost vindt het bereiken van een goede ecologie echter belangrijker dan het voldoen aan specifieke stoffennormen, die voor nitraat en fosfaat bovendien moeilijk te behalen zijn;
- De nitraat- en fosfaatsnormen moeten in de komende periode door de regio (gebiedsgericht) vastgesteld te worden. Daarbij moet afwenteling van maatregelen worden voorkomen. Dit betekent in de praktijk dat bovenstroomse waterlichamen naar rato zullen moeten bijdragen aan het behalen van de normen in de benedenloop. Provincies zullen de normstelling onderling moeten coördineren;
- Onbekend is in hoeverre fosfaat dat is opgeslagen in waterbodems een belemmering is voor het ecologische herstel. Hiernaar wordt in de komende tijd nader onderzoek gedaan;
- Lokale karakteristieken en belangen moeten in de bepaling van doelen, maatregelen en kosten gereflecteerd worden. meegenomen worden. Hogere natuurambities geven ruimte voor een hoger

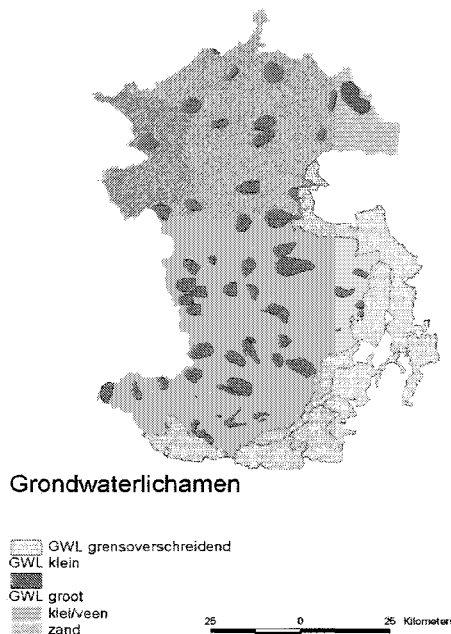
ecologisch doel; terwijl gebiedsfuncties als landbouw en bebouwing vaak samengaan met lagere ecologische doelen. Rijn-Oost streeft ernaar dat de hoogte waarop het ecologische doel per waterlichaam wordt vastgesteld, mede wordt bepaald door de ambitie van het vigerende omgevingsbeleid.

6 VERKENNING GRONDWATERLICHAMEN

6.1 Methode en uitgangspunten

Rijn-Oost bevat 2 grote regionale grondwaterlichamen (zand en zand met klei/veendek). 9 grensoverschrijdende grondwaterlichamen (grensoverschrijdend met Duitsland) en 73 kleine grondwaterlichamen. De kleine grondwaterlichamen bestaan met name uit grondwaterbeschermingsgebieden rondom waterwinningen van de waterleidingbedrijven. Daar waar industriewater voor menselijke consumptie is bestemd wordt ook een klein grondwaterlichaam onderscheiden. Ten opzichte van de inventarisatie in 2004 is het aantal hiervan afgenomen omdat de verwachting is dat alleen proceswater t.b.v. bier, frisdrank en de conserven-industrie hieronder wordt gerekend. Overigens is het nog zeer de vraag of in het uiteindelijke stroomgebiedbeheersplan daadwerkelijk kleine grondwaterlichamen worden onderscheiden.

Deze paragraaf richt zich op de waterkwaliteit van deze 84 grondwaterlichamen. Het gaat daarbij om het bereiken van zowel een 'goede chemische toestand' en als van een goede 'goede kwantitatieve toestand', voor zover de beschikbaarheid van het grondwater de goede ecologische toestand van de ecosystemen beïnvloedt. De grondwaterkwantiteit is vanuit de KRW gezien vooral van belang in relatie tot verdrogingsbestrijding in de Natura2000 gebieden.

Voor het vaststellen van de goede *chemische* toestand is het begrip "drempelwaarde" in de grondwaterrichtlijn geïntroduceerd. Lidstaten kunnen, binnen gegeven randvoorwaarden, zelf bepalen voor welke stoffen zij drempelwaarden willen vaststellen. Het ministerie van VROM streeft ernaar de nationale drempelwaarden in 2007 vast te stellen. Voor een tweetal stoffen (nitraat en bestrijdingsmiddelen) gelden Europese normen. Voor de diverse grondwaterlichamen (groot, grensoverschrijdend en klein) zijn de chemische doelen *voorlopig* bepaald aan de hand van bestaande normen en van voorlopige normen uit de Kaderrichtlijn Grondwater(toetswaarden genoemd). De drempelwaarden voor de te beoordelen stoffen worden naar verwachting in 2007 door het ministerie van VROM vastgesteld.

6.2 Huidige situatie en doelbereik

Grote grondwaterlichamen

De gemiddelde concentraties in de grondwaterlichamen overschrijden de toetswaarde niet of incidenteel. In individuele filters worden wel lokaal te hoge gehalten aan bestrijdingsmiddelen en nitraat aangetroffen. Daarnaast worden een aantal zware metalen in licht verhoogde concentraties aangetroffen. In diepere filters worden daarnaast van nature verhoogde gehalten aangetroffen van ammonium en lokaal chloride.

In mei 2006 heeft er in met concept KRW grondwatermeetnet een nulmeting plaats gevonden. Met name op het gebied van bestrijdingsmiddelen zijn de gegevens aanvullend ten aanzien van eerdere meetgegevens. Het resultaat daarvan is dat in de regionale grondwaterlichamen in de diepe en/of ondiepe filters bestrijdingsmiddelen worden aangetroffen. In GWL zand zowel diep als ondiep en in GWL zand met klei/veendek alleen diep. Voor GWL zand met klei/veendek wordt in circa 19% van de filters bestrijdingsmiddelen aangetroffen. In GWL zand is dit respectievelijk circa 21%. Nitraat wordt in 17 filters in GWL Rijn-Oost zand (15 ondiep, 2 diep) aangetroffen. Dit is respectievelijk 24 en 4%. Onduidelijk is nog in hoeverre aangetroffen middelen nog in gebruik zijn, dan wel dat het gaat om een erfenis uit het verleden.

Ook in de nulmeting is een lichte overschrijding van zware metalen aangetroffen. Dergelijke overschrijdingen zijn inherent aan de keuze van de toetswaarde.

Verder is de concentratie van ammonium dusdanig dat de toetswaarde onvoldoende recht doet aan de natuurlijke achtergrondwaarde. Voor deze situaties zullen gebiedsgerichte normen ('drempelwaarden') afgeleid moeten worden, waarbij rekening wordt gehouden met de 'natuurlijke' achtergrondconcentraties.

Kleine grondwaterlichamen

De toetsing van de grondwaterkwaliteit rondom winningen voor menselijke consumptie levert eenzelfde soort beeld op als in de grote regionale grondwaterlichamen: overschrijdingen van voornamelijk nitraat en bestrijdingsmiddelen.

PM: oppervlaktewater t.b.v. bereiding van water voor menselijke consumptie (Overijsselse Vecht)

Puntverontreinigingen

De werkprogramma's voor bodemsanering dekken de aanpak van 5 à 10 procent van de potentiële puntverontreinigingen in/rondom beschermde gebieden (grondwaterbeschermingsgebieden, Vogel- en Habitatrichtlijngebieden).

Voor de grote en de grensoverschrijdende grondwaterlichamen zijn geen maatregelen voor gemeenten, waterschappen of provincies geïdentificeerd omdat de doelgaten voor nitraat en bestrijdingsmiddelen hier alleen bereikt kunnen worden met landelijk en/of Europees ingrijpen.

Voor de kleine grondwaterlichamen wordt voorgesteld maatregelen te nemen die minder gebruik van nutriënten en bestrijdingsmiddelen stimuleren of – als verdergaand scenario – functieverandering. Het doelbereik van bij aanvullend beleid wordt geschat op 70%. Alleen bij functieaanpassing leidend tot een nulgebruik van mest en bestrijdingsmiddelen in de intrekgebieden kan het doel op termijn volledig worden gerealiseerd. Voor puntverontreinigingen wordt voorgesteld te komen tot een nadere prioritering voor locaties rondom waterwinningen.

6.3 Aandachtspunten

- Het ministerie van VROM streeft ernaar eind 2007 drempelwaarden vast te stellen. De regionale differentiatie moet daarna nog plaats vinden. Daarmee wordt de beschikbare tijd om tot een

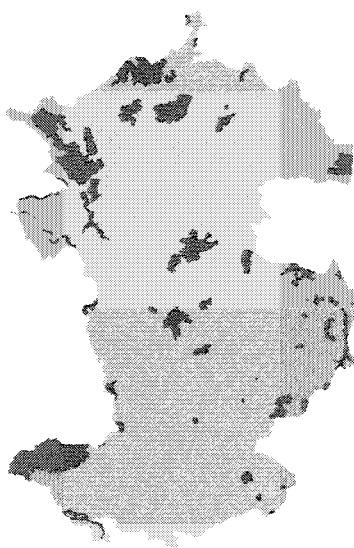
afgestemd pakket aan maatregelen te komen wel erg kort. Regio dringt dan ook aan op het zo spoedig mogelijk publiceren van de concept drempelwaarden.

- In een aantal grondwaterbeschermingsgebieden worden normoverschrijdingen geconstateerd ten gevolge van het gebruik van mest en / of bestrijdingsmiddelen. Bezien moet worden of voor de lange termijn door ruimtelijke maatregelen niet een meer duurzame situatie kan worden gerealiseerd. Daar waar ruimtelijke maatregelen niet mogelijk zijn, zullen aanvullende stimuleringsmaatregelen nodig blijven. Hiervoor zijn structurele regionale budgetten noodzakelijk.
- Aandachtspunt bij de huidige werkprogramma's voor bodemsanering is dat zij niet volledig financieel gedekt zijn; er is VROM -budget beschikbaar, maar voor uitvoering van de sanering is cofinanciering nodig door de markt of de regionale overheid. Daarnaast sluit het bestaande meerjarenprogramma bodemsanering onvoldoende aan bij de voor de KRW te realiseren doelen. Daarbij is er extra geld nodig, want de bestaande budgetten zijn te krap om te kunnen herprioriteren.

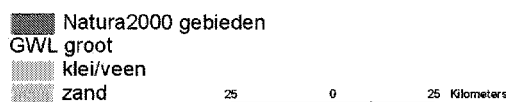
7 VERKENNING DOELEN EN MAATREGELEN BESCHERMDE GEBIEDEN

7.1 Natura-2000 gebieden

In Rijn-Oost worden vermoedelijk 37 gebieden aangewezen als Natura-2000 gebieden (Vogel- en Habitatgebieden).

Natura2000 gebieden

De instandhoudingsdoelstellingen worden door het Ministerie van LNV in beheerplannen met te nemen maatregelen uitgewerkt. De VHR- doelen hebben relaties met de KRW oppervlaktewaterdoelstellingen, de uitvoering van het GGOR traject (gewenste grond- en oppervlaktewater regime). Vrijwel alle Habitatrichtlijngebieden in Rijn-Oost hebben last van 'verdroging': te lage grondwaterstanden door drinkwateronttrekkingen, door te lage peilen in of buiten het gebied of de inlaat van 'slecht' (voedselrijk) oppervlaktewater. Per gebied is op hoofdlijnen nagegaan welke KRW-gerelateerde maatregelen nodig zijn om de

natuurwaarden in stand te houden (de instandhoudingdoelstellingen).

Aandachtspunten

- Er zal meer duidelijkheid moeten komen over de huidige en gewenste chemische en ecologische toestand van de beschermingsgebieden en de wijze waarop het waterbeheer hieraan kan bijdragen.
- Er is behoefte aan een regionale procesafspraken waarin de totstandkoming van het stroomgebiedbeheerplan en het beschikbaar komen van de beheersplannen voor de VHR- gebieden wordt gestroomlijnd.

7.2 Beschermde gebieden voor de onttrekking van grondwater voor menselijke consumptie

In de Europese drinkwaterrichtlijn (nr. 98/83/EG) staan normen aangegeven waar het drinkwater aan moet voldoen. Het betreft dan de kwaliteit van het water aan het tappunt. De KRW richt zich op de bescherming van de grondstof van waaruit drinkwater kan worden gemaakt. Het gaat daarbij primair om de chemische toestand van het grondwater, het verzorgen van een voldoende bescherming om daarmee te voorkomen dat de waterkwaliteit achteruit gaat en/of de zuiveringsinspanning omhoog moet. Met uitzondering van bestrijdingsmiddelen en nitraat zijn er geen normen vastgelegd. Zoals eerder aangegeven worden de Nederlandse normen naar verwachting in 2007 door VROM vastgesteld. Naast de grondwaterwinningen van de waterleidingbedrijven en industrie waarvoor een grondwaterlichaam is begrensd (zie kaart paragraaf 6.1) zijn er ook nog een groot aantal kleine onttrekkingen met water voor menselijke consumptie op o.a. recreatieterreinen. Informatie hierover is met name bekend bij de VROM inspectie. Voorlopig wordt er vanuit gegaan dat de verdere uitwerking ook door VROM plaats gaat vinden.

7.3 Zwemgelegenheden in open water

De doelen zijn vastgelegd in de EU-zwemwaterrichtlijn. In Rijn-Oost liggen 67 zwemgelegenheden in open water. Voor de zwemgelegenheden die niet voldoen aan de gestelde kwaliteits- en veiligheidseisen worden in 2006 beheerprofielen met te nemen maatregelen opgesteld. In 2007 gebeurt dit ook voor de overige zwemgelegenheden

8. KOSTEN EN BATEN

8.1 Methode en uitgangspunten

Op basis van de globale analyse van doelen en maatregelen (hoofdstuk 3) zijn de kosten voor drie scenario's geraamd:

- Een basisscenario, waarin de kosten voor uitvoering en voortzetting van het huidige beleid zijn berekend;
- Een tussenscenario, waarbij bovenop het huidige beleid realistische aanvullende (redelijkerwijs denkbaar en mogelijk) maatregelen worden voorgesteld en zijn berekend;
- Een maximaal scenario, waarbij bovenop het huidige en aanvullende beleid van alle denkbare maatregelen de kosten zijn bepaald voor zover deze kunnen bijdragen aan 100% bereik van de KRW-doelen (alleen waterschap Regge en Dinkel). De extrapolatie van dit maximale scenario naar Rijn-Oost heeft hoogstens een indicatieve waarde.

Voor het verwachte doelbereik in deze scenario's wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

Per beheerder zijn bewuste keuzes gemaakt in uitgangspunten en aannames, die specifiek zijn voor haar beheersgebied. De kostenramingen zijn een aggregatie en sommatie van tabellen die voor ieder waterlichaam afzonderlijk zijn ingevuld. Bij het invullen van deze tabellen heeft de landelijke MKBA niet als doel gediend. Het gebruiken van deze tabellen voor een ander doel dan waarvoor ze zijn opgesteld is niet per definitie verkeerd, maar kan mogelijk leiden tot andere resultaten dan het regionale proces.

De baten van de KRW, in termen van maatschappelijke effecten zullen in eerste instantie worden ontleend aan de landelijke kosten-baten analyse t.b.v. de decembernota 2006

8.2 Indicatie kosten oppervlaktewater

In onderstaande tabellen is aangegeven wat de jaarlijkse kosten zijn bij en na uitvoering van huidig beleid, van aanvullend beleid en van het totale pakket aan uitgevoerde maatregelen bij huidige en aanvullende beleid. Het gaat hierbij om investeringskosten teruggerekend naar jaarlijkse kosten en exploitatiekosten.

In tabel 1 zijn de maatregelen geclusterd en is voor geheel Rijn-Oost aangegeven wat de extra jaarlijkse kosten zijn.

Tabel 1.

Raming van jaarlijkse kosten (M€) in de periode 2009-2015 van maatregelen t.b.v. de realisering van KRW-doelen voor oppervlaktewaterlichamen in het deelstroomgebied Rijn-Oost			
Maatregelen	Huidig beleid	Aanvullend beleid	Huidig beleid + Aanvullend beleid
Regionaal (kwaliteit)			
Baggeren / waterbodemsanering	4	2	6
Waterketen maatregelen door gemeenten	29		29
Aanpassen RWZI en helofytenfilters	8	18	26
Overige maatregelen			
Regionaal (inrichting en beheer)			
Inrichtingsmaatregelen / waterberging / nevengeul / aankoppelen	11	4	14
Natuurvriendelijke oevers / oeveraanpassing / verwijdering puin+ oeverbeschoeiing / gedifferentieerd onderhoud / peilbeheer	6	4	10
Vispassages	1	3	4
Overige maatregelen	1	1	2
Totaal	60	32	92

In tabel 2 is per beheersgebied aangegeven wat de extra jaarlijkse kosten zijn. Uit deze tabel mag niet worden geconcludeerd dat deze kosten waterschapslasten zijn.

Tabel 2.

Raming van jaarlijkse kosten (M€) in de periode 2009-2015 van maatregelen t.b.v. de realisering van KRW-doelen voor oppervlaktewaterlichamen opgesplitst naar de beheergebieden van de waterschappen in het deelstroomgebied Rijn-Oost.			
Beheersgebied waterschap	Huidig beleid	Aanvullend beleid	Huidig beleid + Aanvullend beleid
Velt en Vecht	9	3	12
Groot Salland	11	5	16
Reest en Wieden	10	4	14
Rijn en IJssel	14	11	25

Regge en Dinkel	16	9	25
Totaal	60	32	92

In tabel 3 zijn de kosten voor het maximum scenario geraamd waarbij bovenop kosten van het huidige en aanvullende beleid ook de kosten van andere denkbare maatregelen zijn bepaald voor zover deze kunnen bijdragen aan 100% bereik van de KRW-doelen voor oppervlaktewaterlichamen. Uit deze tabel mag niet worden geconcludeerd dat deze kosten waterschapslasten zijn.

Tabel 3.

Raming van jaarlijkse kosten ((M€) in de periode 2009-2015 in het maximum scenario	
Beheersgebied waterschap	Huidig + aanvullend + extra's t.b.v. 100% doelbereik
Regge en Dinkel	69
Rijn-Oost (extrapolatie)	260

Tabel 4 geeft een globaal inzicht van in de kosten per inwoner, huishouden en oppervlakte-eenheid. Uit deze tabel mag niet worden geconcludeerd dat deze kosten waterschapslasten zijn.

Tabel 4.

Jaarlijkse kosten maatregelen oppervlaktewaterlichamen 2009-2015				
Inzet	Jaarlijkse kosten (M€)	Jaarlijkse kosten in euro's per inwoner	Jaarlijkse kosten in euro's per huishouden	Jaarlijkse kosten in euro's per 1000 hectare
		aantal inwoners Rijn-Oost gesteld op 2.000.000	aantal huishoudens Rijn-Oost gesteld op 700.000	oppervlakte Rijn-Oost gesteld op 660.000 ha
Huidig beleid	60	30	86	91
Huidig + aanvullend	92	46	132	139
Huidig + aanvullend + extra's	260	180	370	394

8.3 Indicatie kosten grondwater

De kosten voor het bereiken van de goede chemische toestand van het grondwater zijn alleen geraamd voor de kleine grondwaterlichamen. Voor het doelbereik van de maatregelen wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

In het tussenscenario gaat het om extra stimuleringsmaatregelen die leiden tot vermindering van belasting met nitraat en bestrijdingsmiddelen.

In het maximumscenario is uitgegaan van functieverandering (door verwerving van gronden) die leidt tot nullozing. Dit is scenario heeft geen praktische waarde.

Tabel 5.

Indicatie kosten (M€) grondwater			
	Kosten huidig beleid	Jaarlijkse kosten aanvullende maatregelen	Investeringskosten (kosten maximum-scenario)
kleine grondwaterlichamen	Niet geraamd	2	(770)

8.4 Natura 2000- gebieden

De kosten voor maatregelen in de Natura- 2000 gebieden zijn voor het tussenscenario geraamd op basis van het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen uitgaande van behoud. De kosten van het maximumscenario gaan uit van een verdergaande ontwikkeling. Dit scenario heeft geen praktische waarde.

Tabel 6.

Investeringskosten (M€) maatregelen Natura/ 2000 gebieden			
	Kosten voortzetting huidig beleid	Kosten aanvullende maatregelen	Kosten maximum- scenario
Instandhouding (middenvariant) of ontwikkeling (maximum)	Niet geraamd	466	(2800)

8.5. Sanering puntbronnen (Natura-2000 gebieden en kleine grondwaterlichamen)

Bij sanering van puntbronnen is voor het tussenscenario onderscheid gemaakt in aanvullende maatregelen in de kleine grondwaterlichamen en in Natura-2000 gebieden. Bij het maximumscenario zijn zowel de puntverontreinigingen in de grote als in kleine grondwaterlichamen meegenomen. Dit levert geen realistisch scenario.

Tabel 7.

Investeringskosten puntbronnen			
	Kosten voortzetting huidig beleid	Kosten aanvullende maatregelen	Kosten maximum- scenario
	Niet geraamd	33 (*)	(189)

(*) waarvan 30 miljoen voor gebieden rondom waterwinningen.

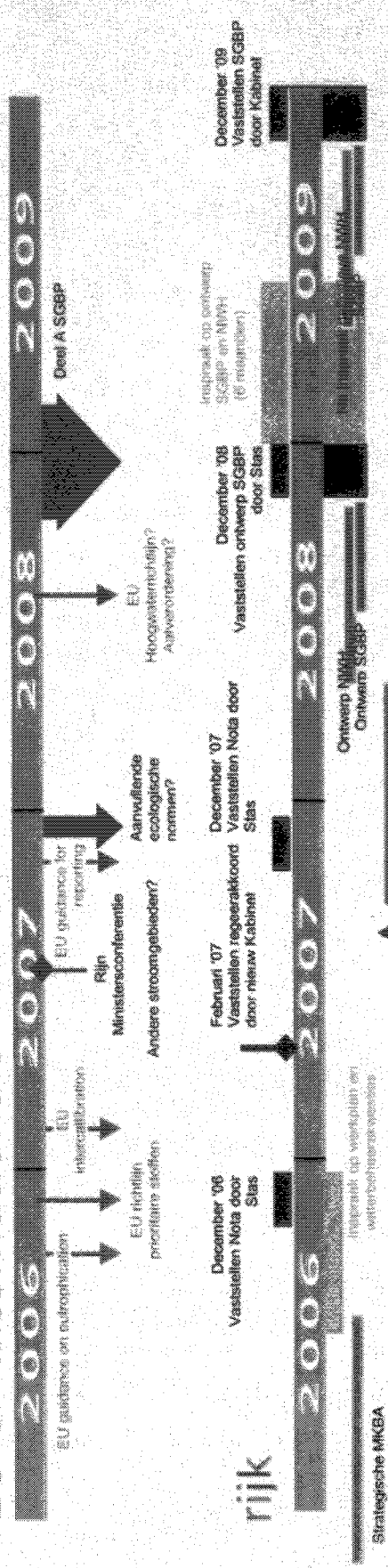
8.6 Maatschappelijke effecten

De baten van de KRW, in termen van maatschappelijke effecten zullen in eerste instantie worden ontleend aan de landelijke kosten-batenanalyse t.b.v. de decembernota 2006.

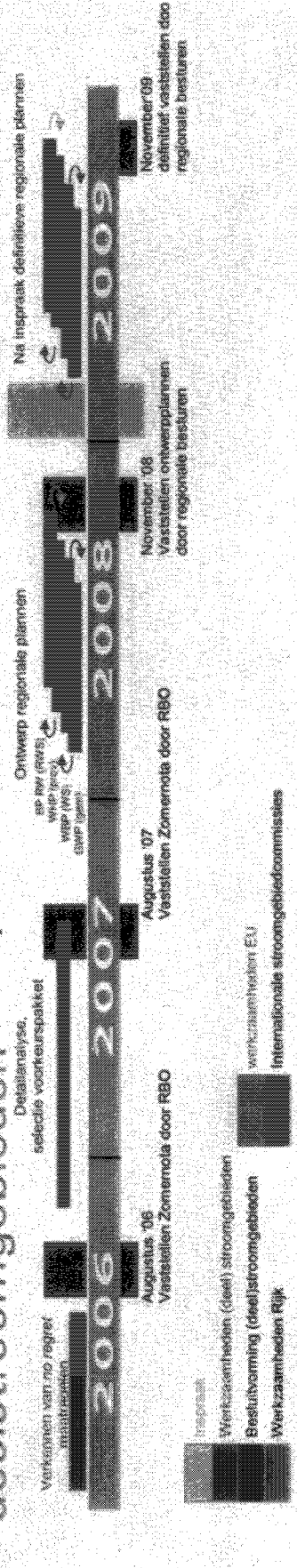
8.7 Discussiepunten en vervolgacties

Er is een nadere uitwerking nodig van de maatregelen gericht op de bescherming van het grondwater rondom waterwinningen. Voor een structurele financiering zijn extra middelen vanuit het rijk (grondwaterbelasting) noodzakelijk eventueel in combinatie met het verbreden van de grondwaterheffing. De nadere detaillering van maatregelen gericht op de bestrijding van de verdroging in de natura2000 gebieden zal in nauwe samenhang met de uitwerking van de beheersplannen moeten plaats vinden. Daarbij is de beschikbare financiële ruimte (Investeringsbudget Landelijk Gebied) een belangrijke randvoorwaarde. Er is discussie gewenst over de noodzaak te komen tot herprioritering van bestaande bodemsaneringsprogramma's en beschikbare budgetten. Daarbij zijn onder andere nadere afspraken met gemeenten gewenst.

EU en internationale commissies

deelstroomgebieden

ZOMERNOTA 2006 NOORD NEDERLAND

Stand van zaken implementatie Europese Kaderrichtlijn Water in de gebieden Nereems, Rijn-Noord en Eems-Dollard

STUURGROEP WATER 2000+ / RBO RIJN NOORD

Inhoud

Samenvatting	4
1	Waarom de zomernota 2006? 8
1.1	Doel Kaderrichtlijn Water (KRW) 8
1.2	Doel zomernota 8
1.3	Leeswijzer 11
2	Methodiek 12
2.1	Chemie 12
2.2	Ecologie 12
2.3	Grondwater 13
3	Kwaliteit oppervlaktewater ecologie 14
3.1	Inleiding Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.2	Conclusies en discussiepunten 14
3.3	Kenmerken, doelen en maatregelen per watertype 15
3.4	Vervolgacties 22
4	Kwaliteit oppervlaktewater chemie 24
4.1	Conclusies en discussiepunten 24
4.2	Chemie Waddengebied / Eems-Dollard 25
4.3	Vervolgacties 26
5	Grondwater 27
5.1	Doelen en maatregelen 27
5.2	Vervolgacties 28
6	Maatschappelijke kosten baten analyse 29
6.1	Indicatie kosten Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6.2	Aandachtspunten kosten oppervlaktewater Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6.3	Aandachtspunten kosten grondwater Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6.4	Quick scan maatschappelijke effecten Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6.5	Vervolgacties 30
7	Regionale en lokale proces 31
7.1	KRW proces 31
7.2	Landelijk proces 32
7.3	Samenwerking in het Noorden 32
7.4	Regionale en lokale proces 33
7.5	Vervolgacties 33
8	Doorwerking KRW in bestaande plannen 35
8.1	Beslisbevoegdheden 36

8.2 Vervolgacties	37
Bijlage 1: Landelijk werkprogramma	38
Bijlage 2: Methodiek bepalen ecologisch doel	39
Bijlage 3: Verklarende (afkortingen)lijst	

Achtergrondrapporten op CD-ROM:

- * Bijlage 4: Eerste analyse KRW-doelen, maatregelen en kosten voor de oppervlaktewaterlichamen in Rijn-Noord en Nedereems (Arcadis, 2006)
- * Bijlage 5: Doelen, maatregelen en kosten voor de grondwaterlichamen van Rijn-Noord, Rijn-Oost en Nedereems (Royal Haskoning, 2006)
- * Bijlage 6: Quickscan MKBA Rijn-Noord en Nedereems (Grontmij, 2006)
- * Bijlage 7: Compilatie nota KRW Rijkswaterstaat

Samenvatting

De Zomernota 2006 Rijn-Noord, Nedereems en Eems-Dollard voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) vat de resultaten samen van een eerste verkenning van de waterkwaliteitsdoelen en mogelijk te nemen maatregelen, die voortvloeien uit de Kaderrichtlijn.

Deze nota heeft twee doelen:

1. de besturen van de overheden in Noord-Nederland informeren over de stand van zaken rond de KRW
2. vastleggen van de bijdrage aan de Decemhernota 2006 aan de Tweede Kamer

Er is de afgelopen jaren al veel bereikt op waterkwaliteitsgebied. Problemen die in het verleden regelmatig voorkwamen in Noord-Nederland, zoals stinkende kanalen bedekt met schuim, komen niet meer voor. Toch heeft de verbetering van de waterkwaliteit nog niet geleid tot een ecologisch herstel. Dit komt omdat er nog steeds problemen zijn met de chemische samenstelling van het water, en met de inrichting en beheer van sloten, beken, kanalen en meren.

De grootste problemen met de chemische samenstelling zijn: meststoffen (stikstof en fosfaat) in meren en de Waddenzee, lokale problemen met overstorten, lokale normoverschrijdingen met bestrijdingsmiddelen en normoverschrijdingen van de zware metalen koper, nikkel en zink.

De grootste problemen met de hydromorfologie en de ecologie zijn het ontbreken van natuurlijke oevers langs meren die fungeren als natuurlijke zuiveringsmoerassen, als slibvang en als paai- en opgroeiplaats voor vissen. (voorwaarde natuurlijk peil). Dit leidt onder andere tot troebel water, problemen met blauwalgen en een eenzijdige visstand.

Veel beken zijn rechtgetrokken, waardoor karakteristieke processen als stroming, erosie, sedimentatie, inundatie ontbreken. Karakteristieke beeklevensgemeenschappen ontbreken hierdoor. Een aantal beken is in de afgelopen jaren hersteld, maar veel barrières als sluizen en stuwen bestaan nog steeds. Ook de natuurlijke zoet-zout overgangen tussen de Waddenzee en het binnenwater zijn verdwenen. Bij kanalen is de harde oever een probleem.

PROBLEEMVEROORZAKERS

Enkele belangrijke probleemveroorzakers van verontreinigingen zijn geïdentificeerd:

- * De lozingen van de zuiveringen (RWZI's) bevatten verontreinigingen afkomstig van achterliggende bronnen als huishoudens, bouwmaterialen, industriële lozingen op riolen, afspoeling van wegen, bestrijdingsmiddelengebruik door overheden, bedrijven en particulieren.
- * Diffuse bronnen van verontreiniging zijn afkomstig uit de landbouw (stikstof, fosfaat, gewasbeschermingsmiddelen, zware metalen uit veevoer) maar ook afkomstig van gemeentelijke, particuliere en bedrijventerreinen (bijvoorbeeld door het gebruik van bestrijdingsmiddelen met directe afvoer naar het grond- en/of oppervlaktewater).
- * In een aantal gevallen is de chemische samenstelling van het water bovenstrooms aanleiding voor problemen benedenstrooms. Deze 'afwenteling', die zowel binnen een watersysteem kan optreden als ertussen, verdient bijzondere aandacht.

In deze zomernota is de bandbreedte in beeld gebracht tussen het huidige beleid, doorgetrokken tot 2015, en de maximaal benodigde inspanning voor de KRW. Daarbij is door de waterbeheerders nagegaan wat mogelijke maatregelenpakketten zouden kunnen zijn. De maatregelen zijn globaal op kosten gezet om het verschil tussen huidig beleid en maximale inspanning in beeld te brengen.

Grondwater

Het grondwater wordt in een aantal gevallen bedreigd door uitspoeling van nitraat, oprukkende verzilting, verzuring en/of verdroging. Niet alle stoffen worden op dit moment gemeten. Een KRW monitoringsprogramma zal daar in de komende periode in gaan voorzien.

Aandachtspunten voor het proces in de komende jaren

Uit de globale verkenning zijn een aantal aandachtspunten voor ecologie, chemie en grondwater naar voren gekomen. Een deel van de aandachtspunten is gericht aan het Rijk, om mee te nemen in de Decemhernota. Verder zijn er een aantal zaken die zullen worden opgepakt bij de verdere regionale uitwerking van de KRW-doelen en maatregelen. Hieronder zijn de aandachtspunten op een rij gezet.

Ecologie*Agendering voor Decemhernota 2006*

GENERIEKE MAATREGELEN

Het Rijk heeft een lijst opgesteld met mogelijk te nemen generieke maatregelen. Deze zijn er vooral op gericht om de verontreiniging met stoffen terug te dringen. De belangrijkste generieke maatregel voor het verbeteren van de ecologische toestand is het mestbeleid (terugdringen mestgift, naleven besluit open teelten). De kosten van het generieke beleid zijn nu nog niet bekend, maar worden wel vermeld in de Decemhernota 2006.

Aandachtspunten regionaal proces

GEBIEDSOVERSCHRIJDENDE MAATREGELEN

Een aantal maatregelen is sterk van invloed op de ecologische doelstelling en maatregelenpakketten, namelijk:

- * Flexibel peilbeheer
- * Wateraanvoer
- * Weghalen van kades

Deze maatregelen hebben een gebiedsoverschrijdend karakter. Voor deze maatregelen dient dan ook op gebiedsoverschrijdend niveau te worden bepaald of ze significante schade opleveren. Op basis daarvan kan worden besloten of de maatregelen niet/gedeeltelijk/wel worden meegenomen in de maatregelenpakketten. Zowel gemeenten, waterschappen, provincies en andere actoren hebben plannen vastgesteld in de stroomgebieden, waarin aan veel van de genoemde maatregelen al aandacht wordt besteed. Door deze plannen in elkaar te schuiven kan synergie, winst en een hoger milieurendement worden gemaakt. De partijen werken eraan om zo efficiënt mogelijk hun toekomstvisie te combineren met de doelstelling van de KRW.

ONTBREKENDE GEGEVENS

Van aantal waterlichamen ontbreken nog gegevens die nodig zijn om de huidige situatie in kaart te brengen. In de komende jaren zullen de gegevens van alle vereiste kwaliteitselementen worden verzameld via het in 2006 opgesteld monitoringsprogramma

WATERBODEMS

Het is van belang om na te gaan in hoeverre hoge fosfaatgehalten in waterbodems het ecologisch herstel van meren en laagveenwateren in de weg staat. In Friesland is onder auspiciën van het bestuurlijk overleg voor waterbodems (het 'STROW') een verkennend onderzoek gestart. Het verdient aanbeveling dit ook voor de rest van de stroomgebieden te doen. Aan de hand van de verkenning kan worden nagegaan of nader onderzoek naar het verwijderen van met fosfaat opgeladen waterbodems nodig is.

WATERLICHAMEN WADDENZEE

Havens Waddenzee

De zes havens in de Waddenzee worden momenteel als aparte waterlichamen beschouwd. Binnen de gebiedsgroep Waddenzee is geconstateerd dat het be-

noemen van de havens als apart waterlichaam erg onpraktisch is en minder recht doet aan de politieke bedoeling om ruimte te geven aan de economische ontwikkeling van de havens. Op dit moment wordt onderzocht wat de voor- en nadelen van de diverse opties zijn.

chemie

Agendering voor Decemhernota 2006

Het Rijk wordt verzocht, aanvullend op de inmiddels definitieve voorstellen van de Europese Commissie, zo snel mogelijk helderheid te geven over de normen en de te hanteren meetmethode voor chemische stoffen. Pas dan kunnen de knelpunten goed in beeld worden gebracht en maatregelen en kosten worden uitgewerkt. het Rijk wordt verzocht via de Decemhernota duidelijkheid te geven over de generieke maatregelen voor bestrijdingsmiddelen en diffuse bronnen die voor de KRW worden aangedragen en de verwachte effecten daarvan. Van belang is dat wordt aangegeven waar generieke en regionale maatregelen elkaar aanvullen of beïnvloeden. Vervolgens kan in onze regio worden gekeken welke aanvullende maatregelen nodige en mogelijk zijn. Vertraging van de uitwerking kan er toe leiden dat in zomernota 2007 nog geen geïntegreerde aanpak gegevens kan worden voor het halen van de chemische doelstellingen.

Er bestaat onduidelijkheid over de kostenverdeling en verantwoordelijkheid van eventueel benodigde maatregelen. Verzocht wordt hier in de Decemhernota richting aan te geven

Aandachtspunten regionaal proces

Via het eind 2006 vast te stellen monitoringsprogramma zal nadere monitoring van het oppervlaktewater plaatsvinden. Op basis van dit beeld en de KRW normen voor chemische stoffen zullen de knelpunten opnieuw in beeld worden gebracht. Daarmee wordt de rapportage 'Karakterisering' van maart 2005 feitelijk geactualiseerd.

Parallel aan het definiëren van de knelpunten en de uitwerking van generieke maatregelen door het Rijk, worden de mogelijke maatregelen alvast ingeschat. Deze worden ingebracht in de gebiedsgroepen en opgenomen in de zomernota 2007 Bij de uitwerking van maatregelen zullen naast de 'technische' maatregelen ook maatregelen worden verkend die zich richten op verscherping van toezicht en handhaving en op communicatie.

De samenhang tussen de realisatie van de chemische doelstellingen voor het oppervlaktewater en grondwater zullen in beeld gebracht worden.

Grondwater

Agendering voor Decemhernota 2006

Binnen een aantal grondwaterbeschermingsgebieden worden normoverschrijdingen geconstateerd ten gevolge van het gebruik van mest en / of bestrijdingsmiddelen. Bezien moet worden of voor de lange termijn door ruimtelijke maatregelen niet een meer duurzame situatie kan worden gerealiseerd. Daar waar ruimtelijke maatregelen niet mogelijk zijn zullen aanvullende stimuleringsmaatregelen nodig blijven.

Een deel van de maatregelen die nodig zijn voor de KRW zijn nu al opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Op dit moment hebben we te maken met een faseverschil in de uitwerking. Het uitvoeringprogramma ILG wordt dit jaar vastgesteld voor de periode 2007 – 2013. De KRW-maatregelen worden in 2009 vastgesteld voor de periode 2010-2015, mede in relatie tot de op te stellen beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden. Op dat moment kan ook bepaald worden of de financiële middelen toereikend zijn. Bovendien hoeven de instandhoudingsdoelen van Natura 2000 niet persé in 2015 gerealiseerd te zijn.

Het vaststellen van de stroomgebiedbeheersplannen in 2009 en de beheerplannen valt samen met de zogenaamde 'mid-term review' van de ILG-contracten. Op dat moment kan gezien worden welke middelen aanvullend in het kader van het ILG moeten worden geprogrammeerd.

INZET BUDGETTEN
GRONDWATERBESCHERMING

NATURA 2000

Eind 2006 zal de Minister van LNV beginnen met het publiceren van de aanwijzingsbesluiten voor de Natura2000-gebieden. Het RBO heeft een reactie gegeven op de conceptbeschrijvingen van de doelen, met name op de hydrologische aspecten en de haalbaarheid van de benodigde maatregelen. Provincies en het ministerie van LNV hebben daarna nader overlegd over haalbare doelen en maatregelen. Ook voor de tweede tranche van aanwijzingsbesluiten van de Natura 2000-gebieden vindt momenteel verleg plaats tussen LNV en de provincies over de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelen, mede in relatie tot de KRW-opgave. Bij de verdere afstemming tussen KRW en Natura 2000 spelen de de Natura 2000-beheerplannen waarbij doelen per gebied nader worden uitgewerkt in ruimte en tijd een grote rol. Op de evaluatiemomenten bij zowel KRW als VHR, kunnen manifeste knelpunten worden opgelost. De regio acht daarom een goede afstemming van de KRW en Natura 2000 beheerplannen noodzakelijk.

PUNTBRONNEN

Het landelijke beleid voor bodemverontreinigingen biedt onvoldoende waarborg voor het behalen van de grondwaterkwaliteitsdoelen uit de KRW. Er is extra geld nodig, want de bestaande budgetten zijn te krap om te kunnen herprioriteren (ordegrootte van de bestaande budgetten is vergelijkbaar met de geraamde extra kosten).

GENERIEK BELEID

Er is een reële kans dat de voorstellen van het Rijk voor generieke maatregelen voor mest en bestrijdingsmiddelen er niet toe leiden dat regionaal doelen worden gehaald. Het gaat daarbij met name op doelen gerelateerd aan de beïnvloeding vanuit het grondwater op aquatische en/of terrestrische ecosystemen. Als dit het geval blijkt te zijn, dan zal dit onderwerp van gesprek tussen regio en Rijk moeten zijn. Ook bestaat er onduidelijkheid over de kostenverdeling en verantwoordelijkheid van eventueel benodigde aanvullende maatregelen.

DREMPELWAARDEN

Mede omdat de uit de KRW volgende 'Grondwaterrichtlijn' nog niet is vastgesteld, zijn er nog geen grondwaterkwaliteitsnormen (zogenoemde drempelwaarden) bekend. Het ministerie van VROM streeft ernaar eind 2007 drempelwaarden vast te stellen. De regionale differentiatie moet daarna nog plaats vinden. Daarmee wordt de beschikbare tijd om tot een afgestemd pakket aan maatregelen te komen wel erg kort. Regio dringt dan ook aan op het zo spoedig mogelijk publiceren van de concept drempelwaarden.

Aandachtspunten regionaal proces

Het grondwaterbeschermingsbeleid rondom de drinkwaterwinningen is een regionale verantwoordelijkheid. (provinciale taak). De betekenis van de Kaderrichtlijn Water voor de bescherming van waterwinningen verdient daarom specifieke aandacht in het lokale proces. De typering van grondwaterlichamen leidt tot verwarring. In de komende periode zal per winning verder ingezoomd worden op de problemen, en wordt geanalyseerd welke maatregelen noodzakelijk en mogelijk zijn. Naast directe maatregelen kan daarbij gedacht worden aan maatregelen in de sfeer van de ruimtelijke ordening.

De verantwoordelijkheid tot bijsturing van het bodemsaneringsbeleid ligt ook voor een deel in de regio. De grondwaterwerkgroep zal in samenwerking met de provinciale afdelingen bodemsanering de mogelijkheden onderzoeken tot bijstelling, waarmee de vanuit de KRW belangrijke locaties in het werkplan bodemsanering worden opgenomen.

1 Waarom de zomernota 2006?

1.1 Doel Kaderrichtlijn Water (KRW)

DOEL KRW

Doel van de Kaderrichtlijn Water is het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa. Binnen de richtlijn is beschreven hoe de chemische en ecologische toestand van het water er in 2015 uit moet zien. De chemische toestand van oppervlaktewater moet in 2015 voldoen aan de Europese normen voor de 'prioritaire stoffen' en nationale normen voor 'stroomgebied-relevante stoffen'. Prioritaire stoffen zijn door de EU vastgelegde gevaarlijke stoffen. Stroomgebied-relevante stoffen zijn gevaarlijke stoffen die niet op deze lijst voorkomen en nationaal worden vastgesteld.

Het water heeft in 2015 verder een gevarieerde planten- en dierenwereld en een natuurlijke inrichting.

Voor het grondwater legt de richtlijn relaties met grondwater voor menselijke consumptie (waaronder drinkwater), grondwaterafhankelijke natuur en het oppervlaktewater.

Om te voldoen aan de KRW-eisen zijn afgewogen pakketten van (afgeleide) doelen en maatregelen nodig.

De KRW spreekt van MEP, GEP en GET; Maximaal Ecologisch Potentieel, Goed Ecologisch Potentieel en Goede Ecologische Toestand. Naast de ecologische is er ook de Goede Chemische Toestand, GCT.

De KRW maakt daarbij onderscheid tussen een 'goede kwantitatieve' en 'kwalitatieve' toestand als het gaat om grondwater. Kwantiteit heeft dan betrekking op de goede ecologische toestand van grondwater-afhankelijke ecosystemen. Zie verder bijlage 4: Eerste verkenning ecologische doelen en maatregelen (MEP/GEP rapport Arcadis)

KRW STROOMGEBIEDS-
BEHEERPLAN

De KRW gaat uit van een indeling in stroomgebieden van rivieren. Per stroomgebied moet in 2009 een eerste stroomgebiedsbeheerplan (SGBP) worden vastgesteld. Zo'n SGBP karakteriseert het gebied en de daar voorkomende problemen, beschrijft de streefdoelen voor het gebied en de maatregelen in tijd om deze streefdoelen te bereiken.

In principe beschrijft de KRW daarvoor een termijn van zes jaar en dat betekent dat de doelen van het eerste SGBP in 2015 moeten zijn gehaald. Wel biedt de KRW de mogelijkheid die termijn met maximaal twee maal zes jaar te verlengen. Met een goede onderbouwing is het dus mogelijk om doelen uiterlijk in 2027 te realiseren.

1.2 Doel zomernota

In Nederland is afgesproken om jaarlijks op rijksniveau een voortgangsrapportage te maken, de zogenaamde Decemhernota. De nota heeft een gecoördineerde implementatie van de KRW als doel. Voor de Decemhernota 2006 is om regionale input gevraagd; een globaal beeld van de regionale waterkwaliteitsdoelen en mogelijke maatregelen, effecten en kosten. Dit staat beschreven in deze Zomernota.

Het doel van voorliggende zomernota is tweeledig:

- regionale besturen informeren over de stand van zaken in de regio en het voorleggen van richtinggevende besluiten voor het vervolgproces;
- vaststellen van de regionale input voor de Decemhernota 2006.

Voor beide doelstellingen is een eerste globale analyse van doelen en maatregelen, effecten en kosten uitgevoerd. De hoofdlijnen presenteren we in deze Zomernota. De nota is opgesteld door de Regionaal Bestuurlijke Overleggen (RBO's); de

Stuurgroep Water 2000+ en het RBO Rijn-Noord, en wordt ook behandeld in het RCW (gebiedsgroep Wadden). De nota geeft de stand van zaken weer bij de implementatie van de KRW. Het wordt ter behandeling voorgelegd aan de besturen van de betrokken provincies, waterschappen en gemeenten. De besluitvorming van deze besturen is bepalend voor de sturing voor het regionale proces en de inzet voor de Decemhernota.

Het internationale deelstroomgebied Eems-Dollard heeft een bijzondere positie in de zomernota. De Subcommissie Eems-Dollard, fungeert als RBO. De informatie over de Eems-Dollard in deze zomernota is daarom opgenomen om het Noord-Nederlandse beeld te completeren.

KRW-deelstroomgebieden

Noord Nederland is verdeeld over drie KRW-deelstroomgebieden:

Rijn-Noord: Provincie Friesland en delen van de provincies Groningen, Drenthe en de Waddenzee, exclusief Texel;

Nedereems: het noordoostelijke deel van de provincies Groningen en Drenthe;

het internationale deelstroomgebied Eems-Dollard: het Nederlandse en Duitse estuarium van de Eems inclusief de Dollard.

Betrokken waterbeheerders

De betrokken waterbeheerders in Rijn-Noord, Nedereems en Eems-Dollard zijn het Wetterskip Fryslân, het Waterschap Noorderzijlvest, het Waterschap Hunze en Aa's, Rijkswaterstaat Directie Noord-Nederland en het Umweltministerium van Niedersachsen.

Deelgebieden en waterlichamen in Rijn-Noord en Nedereems

Kaart 1: Overzichtskaart Gebiedsgroepen

Gebiedsgroepen

H4A1	N2T1	VF4	M1
H5C1	N2V2	VF5	M2
H5S3	N2V3	VF6	M3
H6A4	VF1	M7	M4
H6S5	VF2	M8	M5
H6A6	VF3	M9	M6
		M10	M7
		M11	M8
		M12	M9
		M13	M10
		M14	M11
		M15	M12
		M16	M13
		M17	M14
		M18	M15
		M19	M16
		M20	M17
		M21	M18
		M22	M19
		M23	M20
		M24	M21
		M25	M22
		M26	M23
		M27	M24
		M28	M25
		M29	M26
		M30	M27
		M31	M28
		M32	M29
		M33	M30
		M34	M31
		M35	M32
		M36	M33
		M37	M34
		M38	M35
		M39	M36
		M40	M37
		M41	M38
		M42	M39
		M43	M40
		M44	M41
		M45	M42
		M46	M43
		M47	M44
		M48	M45
		M49	M46
		M50	M47
		M51	M48
		M52	M49
		M53	M50
		M54	M51
		M55	M52
		M56	M53
		M57	M54
		M58	M55
		M59	M56
		M60	M57
		M61	M58
		M62	M59
		M63	M60
		M64	M61
		M65	M62
		M66	M63
		M67	M64
		M68	M65
		M69	M66
		M70	M67
		M71	M68
		M72	M69
		M73	M70
		M74	M71
		M75	M72
		M76	M73
		M77	M74
		M78	M75
		M79	M76
		M80	M77
		M81	M78
		M82	M79
		M83	M80
		M84	M81
		M85	M82
		M86	M83
		M87	M84
		M88	M85
		M89	M86
		M90	M87
		M91	M88
		M92	M89
		M93	M90
		M94	M91
		M95	M92
		M96	M93
		M97	M94
		M98	M95
		M99	M96
		M100	M97

Waterlichamen

R4	Permanente langzaamlopende boventop op zand
R5	Langzaam stromende middenloop/benedenloop op zand
R6	Langzaam stromende rivier/overloop op zandklei
R7	Langzaam stromende rivier/overloop op zandklei
R12	Langzaam stromende middenloop/benedenloop op veenbodem

Overige symbolen

K2	Beschut politiek gebied
K3	Eutrofiërisch gebied
M14	Grote onderpe gedefinieerde plassen
M25	Onderpe langveengebieden
M27	Melig grotte onderpe langveengebieden
M30	Zwak zakelijk water

Schaal (A3) 1:400.000

Kaderlijn Water Rijn-Noord, karakterisering deelstroomgebied, 25 augustus 2005

deelstroomgebied Rijn-Noord

Status: Voorlopig
Werkversie 30-03-2006

1.3 Leeswijzer

In deze Zomernota vindt u in sterk samengevatte vorm de verkenning van mogelijke doelen en maatregelen voor de KRW, voor oppervlaktewater (hoofdstukken 3 en 4) en grondwater (hoofdstuk 5). De kosten, en een kwalitatieve beschrijving van de baten, staan in hoofdstuk 6. Hoofdstuk 7 beschrijft het vervolgproces, zowel op nationaal niveau als in de regio. Hoofdstuk 8, tenslotte gaat over de manier waarop de doelen en maatregelen worden vastgelegd in plannen en andere beleidsdocumenten, en over de vraag welke overheid waarover beslist.

Ieder hoofdstuk eindigt met een aantal concrete vervolgacties, die we hetzij zelf oppakken, hetzij meegeven aan het Rijk, om in de Decemhernota mee te nemen.

De volgende rapportages vormen de input voor deze Zomernota*:

- Eerste analyse KRW-doelen, maatregelen en kosten voor de oppervlaktewaterlichamen in Rijn-Noord en Nedereems (Arcadis, 2006)
- Doelen, maatregelen en kosten voor de grondwaterlichamen van Rijn-Noord, Rijn-Oost en Nedereems (Royal Haskoning, 2006)
- Quickscan MKBA Rijn-Noord en Nedereems (Grontmij, 2006)
- Compilatie-nota KRW Rijkswaterstaat

*Bovenstaande rapportages vindt u op bijgevoegde cd-rom

2 Methodiek

In deze nota zijn conceptdoelen, –maatregelen en kosten die voortvloeien uit de KRW beschreven. Ze zijn het resultaat van een eerste globale analyse. Doel van de analyse is het in kaart brengen van het huidige beleid en de daaruit voortvloeiende maatregelen, én de inspanning die maximaal nodig is om aan de KRW te voldoen. De analyse is met opzet globaal gehouden, omdat de detailanalyse nog volgt in de KRW-gebiedsgroepen (zie ook hoofdstuk 7). De methode volgt wel de stappen die de KRW vereist.

2.1 Chemische kwaliteit oppervlaktewater

EUROPESE EN NATIONALE
NORMEN

Om de chemische doelstellingen van de waterkwaliteit te kunnen halen, moet worden voldaan aan vastgestelde Europese of nationale normen. In de KRW is een lijst met 33 zogenaamde 'prioritaire stoffen' opgenomen. De Europese Commissie stelt de normen voor deze gevaarlijke stoffen vast. De normen voor overige toxische stoffen worden op Rijksniveau vastgelegd in een Algemene Maatregel van Bestuur of ministeriële regeling.

Voor deze nota is gebruik gemaakt van de meest recente ontwerpnormen voor prioritaire stoffen. Voor de overige stoffen is uitgegaan van de nu geldende nationale normen.

Momenteel is de EU-richtlijn prioritaire stoffen, met daarin de normen en de meetmethodes, nog in ontwerp. De uiteindelijke richtlijn is bepalend voor de knelpunten in onze regio. We verwachten overigens dat het om een beperkt aantal knelpunten zal gaan. In deze nota nemen we een afwachtende houding aan ten opzichte van de uiteindelijke richtlijn.

2.2 Ecologische kwaliteit oppervlaktewater

Sterk veranderde en kunstmatige wateren zijn zo sterk aan menselijk gebruik aangepast dat een natuurlijke ecologische toestand niet meer haalbaar is. De KRW biedt ruimte om de ecologische doelen voor deze wateren aan de realiteit aan te passen. Daarbij wordt gekeken welke maatregelen leiden tot ecologische verbetering zonder dat ze leiden tot significante schade aan gebruiksfuncties. Wat 'significante schade' inhoudt is daarbij een bestuurlijke afweging.

In Bijlage 1 is beschreven hoe in Rijn-Noord en Nedereems deze Praagse methode (genoemd naar een conferentie in Praag) is ingevuld. Samenvattend wordt bij de Praagse methode de ecologische doelstelling afgeleid uit de huidige toestand in plaats vanuit de situatie als beschreven in de KRW.

REGIO STELT ZELF DOELEN VAST

Provincies stellen op basis van de KRW zelf ecologische doelen voor veranderde en kunstmatige wateren vast. Definitieve vaststelling gebeurt in 2009. In de huidige en komende periode worden per gebied doelstellingen en maatregelenpakketten vastgesteld.

Voor stikstof en fosfaat stellen de deelstroomgebieden op hun beurt gebiedsgerichte normen op, die de provincies vervolgens vaststellen.

De kustwateren van de Waddenzee en Eems-Dollard zijn natuurlijke wateren waarvoor het doel de Goede Ecologische Toestand is. De status van het waterlichaam Waddenzee is natuurlijk. Het ecologische doel dient daarom volgens de systematiek van de KRW te worden afgeleid uit de referentiesituatie; de Waddenzee in onverstoorde toestand. Voor de waterlichamen Havens in de Waddenzee (sterk veranderd kustwater) en Eems-Dollard (sterk veranderd overgangswater) is de Praagse methode toegepast: de ecologische doelstelling wordt afgeleid vanuit de huidige toestand in plaats van vanuit de referentie situatie. Voor deze waterli-

chamen is gekozen voor de term "ecologische doelstelling" in plaats van MEP/GEP.

2.3 Grondwater

De KRW spreekt over een 'goede toestand' van het grondwater. Het gaat daarbij om zowel de kwaliteit als de kwantiteit van het grondwater. De KRW legt relaties met grondwater als bron voor menselijke consumptie waaronder drinkwater, grondwaterafhankelijke natuur waaronder Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en oppervlaktewater.

Om een regionaal beeld van maatregelen en kosten te kunnen geven, zijn de volgende zaken onderzocht (zie achtergrondrapport grondwater):

- De algemene kwaliteit van het grondwater. Hiervoor zijn 'grote grondwaterlichamen' gedefinieerd.
- De grondwaterkwaliteit rondom de plaatsen waar water voor menselijke consumptie aan de bodem wordt onttrokken. In de KRW zijn dit 'beschermde gebieden', waarvoor 'kleine grondwaterlichamen' gedefinieerd zijn.
- Grondwaterafhankelijke Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) gebieden. Dit zijn ook binnen de KRW 'beschermde gebieden'.

3 Kwaliteit oppervlaktewater ecologie

3.1 Conclusies en discussiepunten

TE WEINIG OEVER- EN WATERPLANTEN EN TE-VEEL ALGEN LEIDEN TOT MATIGE ECOLOGISCHE KWALITEIT

De wateren in Rijn-Noord en Nedereems kampen met dezelfde problemen als in de rest van het land. De oeverbegroeiing is matig ontwikkeld en waterplanten zijn vaak helemaal verdwenen. Overmatige algengroei leidt tot troebel water met als gevolg een eenzijdige vispopulatie (voornamelijk brasem) en een beperkt aantal andere waterdieren.

Oorzaak

De oorzaken zijn de onnatuurlijke inrichting met steile oevers, een strak peilbeheer en een hoge concentratie stikstof en fosfaat.

Ontwikkeling

De belasting met stikstof en fosfaat is in de afgelopen decennia sterk afgenomen. Recente trendanalyses van de waterschappen Hunze en Aa's en Fryslân laten zien dat in sommige wateren de huidige normen voor stikstof en fosfaat worden gehaald. De hoeveelheid algen neemt door de lagere stikstof en fosfaatconcentraties af en dat leidt tot helderder water. Tot nu toe heeft dat overigens niet geleid tot meer oever- en waterplanten. Waarschijnlijk heeft dat te maken met het strakke peilbeheer en het intensieve gebruik.

In andere wateren zijn de concentraties nu, en naar verwachting ook in 2015, hoger dan de nu geldende MTR-normen (Maximaal Toelaatbaar Risico). ook in de Waddenzee en Eems-Dollard is de nutriëntenbelasting afgenomen. Sinds 2002 stagneert de afname van nitraat, maar fosfaatconcentraties blijven afnemen.

Om de waterafvoer zo makkelijk mogelijk te maken zijn bijna alle beken in Noord-Nederland rechtgetrokken, van stuwen voorzien en vergroot. Hierdoor is de beekflora en -fauna bijna helemaal verdwenen. Een aantal beken is in de afgelopen decennia gedeeltelijk in de oude staat hersteld, door hermeandering of de aanleg van vispassages.

In de Waddenzee is het voorkomen van de plaagalg (*Phaeocystis*) een probleem. Verdere afname van nutriëntenaanvoer is nodig. Het behalen van ecologische doelstellingen is sterk afhankelijk van de mate waarin de bovenstroomse belasting met voedingsstoffen (RWZI's, landbouw) kan worden teruggedrongen.

Voor een verder herstel zijn - naast verdere verlaging van het stikstof en fosfaatgehalte - vooral aanpassingen in de inrichting en het beheer van het water noodzakelijk.

Stikstof en fosfaat kunnen verder gereduceerd worden door het aanpassen van RWZI's (verantwoordelijk voor ongeveer 20 % van de stikstof- en 30% van de fosfaatbelasting) en het terugdringen van de belasting met deze stoffen vanuit landbouwpolders.

Het is nog onbekend of fosfaat dat is opgeslagen in waterbodems een belemmering vormt voor ecologische herstel. Dit wordt in de komende tijd verder onderzocht.

In het rapport 'Eerste analyse KRW-doelen, maatregelen en kosten voor de oppervlaktewateren in Rijn-Noord en Nedereems' zijn de ecologische doelstellingen, maatregelen en kosten per cluster van waterlichamen beschreven. Het rapport is te vinden op bijgevoegde cd-rom.

Ook in het huidige beleid zijn maatregelen opgenomen die de waterkwaliteit verbeteren. De maximale inspanning voor de KRW bestaat uit intensivering van be-

WISSELEND BEELD HAALBAARHEID DOELEN MESTSTOFFEN

staande maatregelen én het nemen van nieuwe. Voor enkele waterlichamen, zoals bijvoorbeeld de Ruiten Aa, volstaat het huidige beleid.

Conclusies en discussiepunten Waddenzee / Eems-Dollard

Afwenteling

In de Waddenzee vormt de plaagalg (Phaeocystis) een groot probleem. De alg kan worden teruggedrongen door het terugdringen van nutriënten van het vaste land, uit onder andere RWZI's en de landbouw. Het halen van de ecologische doelstellingen hangt sterk samen met de mogelijkheden dit te realiseren. Chlorofyl-a vormt in het Waddengebied nauwelijks een probleem.

Referentie Wadden

In de gebiedsgroep is een discussie ontstaan over de doelen voor de hogere planten, die met name met behulp van de maatregelen voor zeegras en kwelders worden beschreven. De huidige doelen zijn gebaseerd op een Waddenzee zonder de Afsluitdijk. Aan het ministerie van Verkeer en Waterstaat is verzocht om dit aan te passen. Verwacht wordt dat de doelstelling voor zeegras veel lager komt te liggen en dat voor kwelders de doelstelling overeen zal komen met de huidige omvang.

Havens Waddenzee

De zes havens in het Waddengebied worden nu als aparte waterlichamen behandeld. Maar dit is niet erg praktisch en doet minder recht aan de politieke bedoeling om ruimte te geven aan de economische ontwikkeling van de havens. Op dit moment wordt onderzocht wat de voordelen en nadelen van verschillende opties zijn.

3.2 Kenmerken, doelen en maatregelen per watertype

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste kenmerken, doelen en mogelijke maatregelen voor het belangrijkste KRW-oppervlaktewater in Rijn-Noord en Nedereems en Eems-Dollard. We hebben de volgende onderverdeling gemaakt:

- * Kanalen
- * Meren
- * Beken/rivieren
- * Laagveenwater
- * Brakwater
- * Waddenzee
- * Havens Waddenzee
- * Eems-Dollard

Kanalen

PRINSES MARGRIETKANAL, VAN STARKENBORGHKANAL, EEMSKANAL, WINSCHOTERDIEP

Samenvatting van kenmerken, doelen en maatregelen kanalen:

Kenmerken

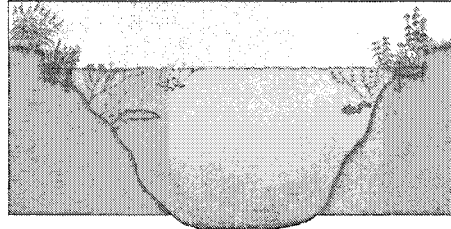
- * Beperkte tot intensieve (beroeps)scheepvaartfunctie
- * Kanalen zijn gegraven voor de aan- en afvoer van water
- * De oevers zijn steil en vaak beschoeid
- * Vast peil
- * Door scheepvaart ontstaat golfslag en een vertroebeling van het water
- * Er zijn weinig ondiepe zones

Ecologische doelen

- * Minder algen
- * Waar mogelijk natuurvriendelijke oevers, waardoor oeverplanten en waterplanten toenemen
- * Dit leidt tot een gevarieerdere visgemeenschap

Mogelijke maatregelen

- Vermindering van golfslag door scheepvaart
- Inrichting natuurvriendelijke oevers
- Variatie in waterpeil
- Gedifferentieerd en minder intensief beheer
- Vermindering van nutriënten

Toelichting

Op dit moment zijn de bestaande functies van kanalen bepalend voor de inrichting. Herinrichting van de oevers, eventueel achter een vooroeververdediging, zou kunnen bijdragen aan de ecologische doelstelling, maar hierop is het bestaande beleid meestal niet gericht.

Bij kanalen speelt de discussie over gebruiksfuncties in relatie tot een natuurlij-

ker inrichting. In hoeverre krijgen gebruiksfuncties voorrang? De hoogte van extra kosten voor maatregelen zal afhangen van het gekozen ambitieniveau. Als er niet voor herinrichting van de oevers gekozen wordt, zijn de kosten relatief beperkt.

Meren

FRIESE MEREN, PATERS-
WOLDSEMEER, SCHILD-
MEER

Samenvatting belangrijkste kenmerken, doelen en maatregelen meren:

Belangrijkste kenmerken

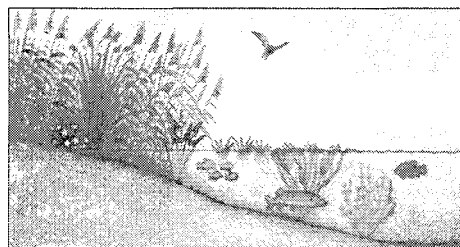
- Stilstaand, niet al te diep water
- Windwerking en verlanding

Ecologische doelen

- Minder algen
- Brede soortenrijke zone met oeverplanten
- Gevarieerde begroeiing met drijfbladplanten, ondergedoken waterplanten en open water
- Soortenrijke visgemeenschap

Mogelijke maatregelen

- Fluctuatie van waterpeil
- Inrichting van natuurvriendelijke oevers
- Aanleg van inundatiezones
- Vermindering van belasting met nutriënten door aanpak RWZI's en belasting uit polders

Toelichting

De belangrijkste hydrologische knelpunten bij meren hangen samen met het vaste peil en de steile oevers. Hierdoor ontbreken natuurlijke inundatiezones die ecologisch van groot belang zijn voor bijvoorbeeld vissen. De hoogte van het ecologische doel wordt daarom vooral bepaald door de mogelijkheden voor flexibel peilbeheer en het creëren van inundatiezones. In meren die deel uitma-

ken van een boezemsysteem kan dit veel moeilijker zijn. Het peil van de hele boezem moet dan worden aangepast.

PEILBEHEER EN TYPE OE-
VER ZIJN STERK VAN IN-
VLOED OP ECOLOGISCHE
DOELSTELLING EN MAAT-
REGELENPAKKET

AAN- EN AFVOER VAN WATER ZIJN STERK VAN INVLOED OP ECOLOGISCHE DOELSTELLING EN MAAT-REGELENPAKKET

In de huidige situatie bestaat er bij meren een relatief groot verschil in nutriëntenbelasting. Dit verschil en de mate waarin de belasting kan worden teruggedrongen, zijn van invloed op het bepalen van de ecologische doelen voor de verschillende meren. Het bestaande beleid voor nutriënten is soms voldoende. Maar vooral de meer benedenstrooms gelegen meren, zoals de Leijen in Fryslân, hebben zonder aanvullende maatregelen naar verwachting ook in 2015 te maken met te hoge nutriëntenconcentraties.

De extra kosten voor maatregelen in meren hangen vooral af van het al dan niet aanleggen van inundatiezones.

Beken/ rivieren

Samenvatting belangrijkste kenmerken, doelen en maatregelen voor beken:

Belangrijkste kenmerken

- * Zuurstofrijk, stromend water
- * Meandering
- * Erosie en sedimentatie

Ecologische doelen

- * Minder algen
- * Soortenrijke zone met oeverplanten
- * Gevarieerde begroeiing met drijfbladplanten, ondergedoken waterplanten en open water
- * Soortenrijke visgemeenschap
- * Dwarsprofiel stromend water

Mogelijke maatregelen

- * (Her)meandering/ veranderingen van de vorm van de waterbodem en oevers
- * Inrichting van natuurvriendelijke oevers
- * Vrije migratie voor vis (visstuwen of verwijderen stuwen)
- * Continuïteit in waterafvoer en daarmee stroming
- * Gedifferentieerd en geëxtensiverd beheer

Toelichting

De ecologische kwaliteit van beken wordt vooral beïnvloed door rationalisering van aan- en afvoer van water voor waterbeheer in stedelijke en landbouwgebieden. Beken zijn hiervoor meestal genormaliseerd en gekanaliseerd, worden intensief onderhouden en kennen een sterk gestuurd peilbeheer met stuwen. In droge perioden wordt vaak ook extra water aangevoerd.

De hoogte van het ecologische doel hangt vooral af van haalbaarheid van hermeandering. Afhankelijk van de functie leidt hermeandering tot zichtbare schade. Het bestaande ruimtelijke ordeningsbeleid speelt hierbij een belangrijke rol, zoals de ligging van de Ecologische Hoofdstructuur. De EHS stelt immers ook bepaalde eisen aan de inrichting.

Natuurvriendelijke oevers en/of inundatiezones vormen een goed alternatief voor gebieden waar hermeandering tot schade leidt. Voor nutriënten is het bestaande beleid meestal voldoende om het ecologische doel te halen.

Extra kosten voor maatregelen in beken zijn vooral afhankelijk van de mate waarin wordt ingezet op hermeandering.

ROTTIGE MEENTHE, OUDE
VENEN

Laagveenwateren

Belangrijkste kenmerken

- Geïsoleerde plassen in landbouwgebied
- Vast peil

Doelen

- Meer natuurvriendelijke oevers
- Meer waterplanten
- Soortenrijke visgemeenschap
(vervangen door voorbeeldfoto Friesland)

Mogelijke maatregelen

- Zuivering inlaatwater
- Bufferstroken
- Inrichting oevers
- Visstandbeheer
- Baggeren
- Dynamisch peilbeheer

Zie ook watertypen kanalen en meren

Toelichting

Het meeste laagveenwater is door de geïsoleerde en relatief hoge ligging afhankelijk van de instroom van boezemwater. Hieraan kan weinig worden veranderd zonder grootschalige ingrepen in de omliggende landbouwgebieden.

De belangrijkste maatregelen voor laagveenwateren bestaan uit verdere terugginging van meststoffen en dynamisch peilbeheer.

Samenvatting belangrijkste kenmerken, doelen en maatregelen voor laagveenwateren:

Brakwater

Samenvatting belangrijkste kenmerken, doelen en maatregelen voor brakwater:

Belangrijkste kenmerken

- Hoog en wisselend zoutgehalte
- Zeer variabel in vorm en afmetingen
- Verbindingsweg tussen zee en zoet water

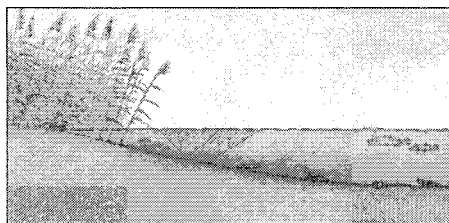
Doelen

- Meer (internationaal) zeldzame soorten

Mogelijke maatregelen

- Verzilting toelaten

Zie ook watertype kanalen en meren

Toelichting

Brakke wateren voldoen niet aan de KRW. De twee belangrijkste oorzaken zijn de beperkte migratiemogelijkheden voor vissen en andere organismen, en het onnatuurlijke zoutregime. Dit laatste komt door het doorspoelen van de watergangen met zoet water voor de landbouw.

De vismigratie kan door allerlei inrichtingsmaatregelen en door een aangepast beheer van zeesluizen worden verbeterd. Het laten verbrakken van het water, dus vermindering van de doorspoeling met zoet water, kan belangrijke schade voor de landbouw tot gevolg hebben.

Waddenzee

Samenvatting belangrijkste kenmerken, doelen en maatregelen voor de Waddenzee:

Belangrijkste kenmerken

- * Open, dynamisch systeem met grote biologische rijkdom
- * Dynamiek van getij, water en wind in geulen en op slikken, platen en kwelders
- * Voortdurende sedimentatie- en erosieprocessen
- * Kwelderareaal en aanwezigheid zeegras ontoereikend
- * Natuurlijke mosselbanken (nu ontoereikend)
- * Intensieve scheepvaart in de vaargeulen
- * Visserij: mosselzaadvisserij, mosselpercelen, garnalenvisserij en sleepnetvisserij
- * Delfstofwinning: gaswinning

Ecologische doelen

- * Kwelders van voldoende kwaliteit
- * Minder algen
- * Waar mogelijk meer zoet-zout overgangen
- * Meer zeegras
- * Voldoende natuurlijke mosselbanken ¹

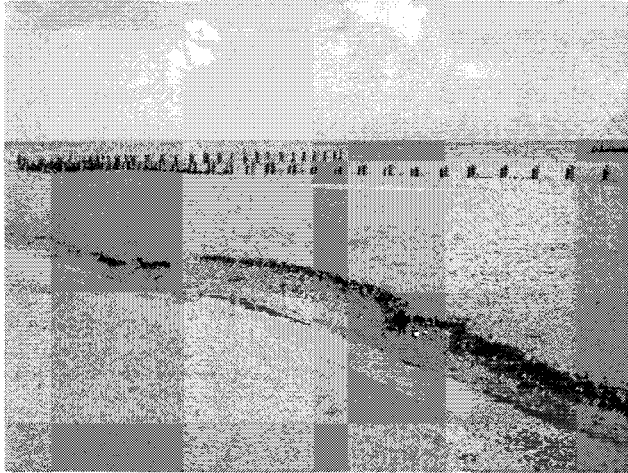
Mogelijke maatregelen

- * Bescherming potentiële zeegrasvelden
- * Bevorderen verspreiding zeegras
- * Herstel zoet-zout overgangen en gradiënten
- * Reguleren mosselzaadvisserij
- * Bevorderen kweek mosselzaad
- * Beperken vuilwateremissie scheepvaart
- * Aanpak schadelijke antifouling
- * Beperken van activiteiten die de bodem beschadigen (visserij en baggeren)
- *
- *

De Waddenzee geldt als natuurlijk water. Dit betekent dat voldaan moet worden aan de Goede Ecologische Toestand (GET). In eerste instantie is uitgegaan van

¹ Dit ecologisch doel moet nog nader worden geformuleerd

de ecologische situatie van een onbedijkte Waddenzee. Om tot realistische doelen te komen wordt onderzocht welke doelstellingen passen bij de huidige omvang van de Waddenzee. Momenteel wordt dit aangepast aan de huidige situatie mét Afsluitdijk.

Het terugdringen van de plaagalg (Phaeocystis) is afhankelijk van het terugdringen van de nutriëntenaanvoer vanuit het vaste land. Onze inschatting is dat voldoende terugdringing om de goede toestand te bereiken **niet** kan worden gehaald. Het streven is om de eilandkwelders optimaal te beheren, met voldoende (natuurlijke) dynamiek en diversiteit.

Het is belangrijk om aandacht te besteden aan mogelijke calamiteiten in verband met de industrie aan, en de scheepvaart op de Waddenzee en direct ten noorden van de Waddeneilanden.

Havens Waddenzee

Haven Harlingen

Samenvatting belangrijkste kenmerken, doelen en maatregelen voor de havens in de Waddenzee:

Belangrijkste kenmerken

- * Grotendeels verharde oevers
- * Regelmatig baggeren van havens en haventoeegangen
- * Talrijke probleemstoffen in baggerspecie havens
- * Emissiepunten industrie en gemalen

Ecologische doelen

Door de talrijke fysieke ingrepen en het intensieve gebruik is de ontwikkeling van een rijke flora en fauna in de havens onwaarschijnlijk. Het stellen van doelen voor de biologische kwaliteitselementen is daarom niet relevant, met uitzondering van fytoplankton oftewel algen. Aan de hoeveelheid chlorofyl kunnen aquatisch biologen de hoeveelheid algen in het water aflezen. Maar omdat er geen gegevens over

concentraties chlorofyl in de havens beschikbaar zijn, is het niet mogelijk te zeggen of de ecologische doelen nu wel of niet gehaald worden.

Mogelijke maatregelen

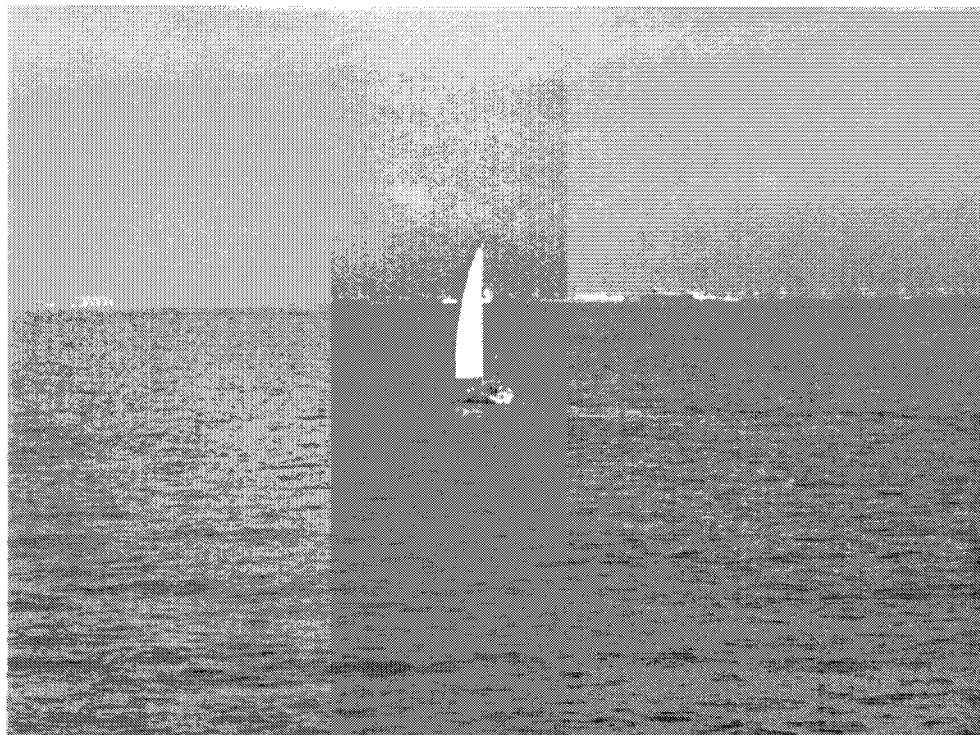
- Doorspoelen en stoppen met baggeren ten behoeve van de waterkwaliteit
- Regelgeving en faciliteiten vuilwaterinname chartervaart
- Verbod schadelijke antifouling
- Daadwerkelijke inname vuilwater zeescheepvaart
- Waterbodemsanering

Toelichting

Voor de (andere) havens in de Waddenzee zijn momenteel geen ecologische gegevens beschikbaar.

Eems-Dollard

De Eems

Toelichting

Voor vissen geldt dat gestreefd moet worden naar opheffing van migratiebelemmeringen bovenstrooms en herstel van de voor vissen benodigde habitatstructuren o.a. het verbeteren van de paaigebieden. De huidige mate van vertroebeling wordt met name veroorzaakt door de vaarwegverdieping tussen Papenburg en Emden. Gelet op de aanwezigheid van, en de schade voor, andere functies is uitbreiding van het areaal kwelders in de Eems-Dollard moeilijk te realiseren. Voorgesteld wordt daarom om voor de kwelders de huidige situatie als doelniveau te nemen. Hetzelfde geldt voor het areaal aan zeegras: het huidige areaal wordt in verband met de aanwezige functies haalbaar geacht. Voor de overige kwaliteitselementen geldt dat ze op de maatlaten voor natuurlijke wateren al de goede toestand behalen. Er zijn daarom geen extra doelen nodig.

Samenvatting belangrijkste kenmerken, doelen en maatregelen Eems-Dollard:

Belangrijkste kenmerken

- * Voedselrijk estuarium met belangrijke kraamkamerfunctie
- * Geleidelijke overgang zoet-zout rivier de Eems
- * (Groot) zeegrasveld (Hond Paap)
- * Omvangrijke sedimenttransporten door getijdenwerking
- * Uitgestrekt kweldergebied in de Dollard
- * Troebel water
- * Intensieve scheepvaart
- * Aanwezigheid zware industrie
- * Internationaal deelstroomgebied

Ecologische doelen

- * Areaal en kwaliteit kwelders handhaven
- * Areaal en kwaliteit zeegras handhaven
- * Voldoende natuurlijke mosselbanken
- * ²Verbetering soortenrijkdom vissen
- * ³Voor natuurlijke wateren (goede toestand).

Mogelijke maatregelen

- * Herstel zoet-zout overgangen
- * Concentratie scheepvaart in Eemshaven
- * Regulering baggeren en de stort van bagger
- * Regulering mosselzaad-, garnalen-, en sleepnetvisserij
- * Lozingvergunningen aanpassen
- * Schadelijke antifouling verbieden
- * Inname koelwater visvriendelijker

3.3 Vervolgacties

In deze paragraaf benoemen we de vervolgacties. Daarbij maken we onderscheid tussen punten die regionaal op de agenda horen en punten die regionale bestuurders landelijk op de agenda zetten.

Agendering voor Decemhernota 2006

Het Rijk heeft een lijst opgesteld met mogelijke generieke maatregelen. Ze zijn vooral gericht op het terugdringen van verontreiniging met stoffen. Het mestbeleid is de belangrijkste generieke maatregel voor het verbeteren van de ecologische toestand met terugdringen van mestgift en het naleven van het besluit open teelten.

De kosten van het generieke beleid zijn bij het schrijven van deze Zomernota nog niet bekend, maar worden wel vermeld in de Decemhernota 2006.

Aandachtspunten regionaal proces

De volgende maatregelen zijn sterk van invloed op de ecologische doelstelling en maatregelenpakketten:

- * Flexibel peilbeheer
- * Wateraanvoer
- * Weghalen van kades

Deze maatregelen zijn gebiedsoverschrijdend en daarom moet op gebiedsoverschrijdend niveau worden bepaald of ze significante schade opleveren. Daarna kan worden besloten of de maatregelen al dan niet, of gedeeltelijk worden meegenomen in de maatregelenpakketten. Als besloten wordt om maatregelen niet te nemen, vereist de KRW wel dat er gezocht wordt naar manieren om de negatieve

² Dit ecologisch doel moet nog nader worden geformuleerd

³ voor vissen is nog geen definitief doel vast gesteld

GENERIEKE MAATREGELEN

GEBIEDSOVERSCHRIJDENDE MAATREGELEN

effecten van het in stand laten van de ingreep te verzachten, bijvoorbeeld door het aanleggen van vooroevers of het kunstmatig inunderen van boezemlanden.

ONTBREKENDE GE- GEVENS

Van een aantal waterlichamen ontbreken nog de nodige gegevens om doelstellingen en maatregelenpakketten goed te kunnen vaststellen. In 2006 is een monitorprogramma opgesteld om alle gegevens voor de vereiste kwaliteitselementen de komende jaren te verzamelen.

WATERBODEMS

Het is belangrijk onderzoek te doen naar de invloed van hoge fosfaatgehalten in waterbodems op het ecologisch herstel van meren en laagveenwater. In Friesland is op initiatief van het bestuurlijk overleg voor waterbodems (het 'STROW') een verkennend onderzoek gestart. Het verdient aanbeveling dit ook voor de andere stroomgebieden te doen. Aan de hand van de verkenning kan worden nagegaan of verder onderzoek naar sanering van waterbodems met een hoog fosfaatgehalte nodig is.

4 Kwaliteit oppervlaktewater chemie

Dit hoofdstuk richt zich op chemische doelstellingen voor het oppervlaktewater. In KRW-termen gaat het dan om de prioritare stoffen. Stikstof en fosfaat vallen hier niet onder omdat deze afhankelijk zijn van de ecologische doelstellingen, zie hiervoor hoofdstuk 3.

4.1 Conclusies en discussiepunten

In de rapportage 'Karakterisering' is in 2004 een eerste verkenning gedaan naar de knelpunten. Hieruit bleek dat in alle aanwezige waterlichamen één of meer stoffen niet aan de normen voldeden. Ondertussen is de nodige discussie ontstaan over de normen en meetmethode en zijn er door de waterschappen nieuwe gegevens verzameld. Het beeld dat nu ontstaat, geeft aan dat de knelpunten in onze regio zeer beperkt zijn. Op basis van de huidige normen blijkt dat enkele zware metalen (nikkel, cadmium, koper en zink) incidenteel de norm overschrijden. Daarnaast vormen de weekmaker DEHP (diethylhexylftalaat) en het bestrijdingsmiddel isoproturon mogelijk een knelpunt.

Momenteel loopt er landelijk onderzoek naar de ecotoxicologische risico's van zware metalen. Vaak blijkt niet alle aanwezige stof in het water beschikbaar. In dat geval lopen waterorganismen geen schade op en zijn investeringen dus overbodig. De officiële meetronde naar prioritare stoffen begint in 2007.

NOG ONVOLDOENDE INFORMATIE BESCHIKBAAR

Het is te vroeg om concrete maatregelen te benoemen en kosten in kaart te brengen, want de huidige chemische toestand en de knelpunten zijn nog onvoldoende bekend. Bestrijdingsmiddelen, zware metalen, PAK's en overige prioritare stoffen worden niet in alle waterlichamen gemeten. In Rijn-Noord en Nedereems zijn de waterschappen bezig een actueel beeld te geven van chemische stoffen in het water. Naar verwachting is er eind 2006 voldoende informatie beschikbaar zodat benodigde maatregelen en kosten in de Zomernota 2007 opgenomen kunnen worden.

Op basis van de wel beschikbare kennis en inzichten doen we een aantal algemene constatering:

KOPPELING MET ECOLOGISCHE KWALITEIT

Maatregelen om de ecologische kwaliteit te verbeteren hebben voor een deel ook invloed op de chemische kwaliteit. Dit geldt bijvoorbeeld voor de verbetering van het zuiveringsrendement van RWZI's, maar ook voor baggeren, de aanleg van rietoevers en helofytenfilters (rietmoerassen). Specifieke maatregelen voor de verbetering van de chemische kwaliteit moeten nog verder in kaart worden gebracht.

GENERIEKE VERSUS REGIONALE MAATREGELN

Generieke rijksmaatregelen zullen een belangrijke bijdrage leveren aan het halen van de chemische doelstellingen voor oppervlaktewater. Regionale maatregelen hebben beperkt effect op het halen van de normen. Europees of nationaal beleid is nodig om de belasting met stoffen (met name zware metalen en bestrijdingsmiddelen) terug te dringen. Belangrijke aandachtspunten zijn de aanscherping van het bestrijdingsmiddelenbeleid en het uitvoeringsprogramma diffuse bronnen (voorjaar 2007 verwacht). Dit kan eventueel worden aangevuld met een slimme combinatie van regionale oplossingen.

- * Bestrijdingsmiddelen: indien nodig bijstellen toelatingsbeleid voor stoffen, terugdringen middelengebruik op verhardingen
- * Terugdringen emissies uit scheepvaart (antifouling, vuilwatertanks)
- * Terugdringen overige emissies (industrie, bouwstoffen, consumentenproducten, et cetera)

Een belangrijk aandachtspunt betreft de keuze voor het nemen van maatregelen aan de bron of 'end of pipe'. Het is het meest zinvol om maatregelen te nemen bij

de grootste bron van vervuiling. Uit onderzoek blijkt dat het aandeel van de landbouw in de uitstoot van fosfaat en nitraat verreweg het grootste is, gevolgd door de RWZI's. Pas op de laatste plaats staan de overstorten, met slechts een marginale bijdrage aan de totale uitstoot van fosfaat en nitraat. Riooloverstorten kunnen voor andere vervuilingbronnen, zoals bacteriologische verontreiniging, wel een belangrijke lokale bijdrage leveren.

HANDHAVING, TOEZICHT EN COMMUNICATIE

Communicatie kan een aanvullende bijdrage leveren. Daarnaast zijn verscherping van de handhaving en toezicht op verboden stoffen in andere regio's belangrijke maatregelen gebleken om de doelstelling te halen. Genoemde maatregelen zijn in onze regio nog niet onderzocht, maar in het vervolg zullen we deze maatregelen meewegen.

4.2 *Chemie Waddengebied / Eems-Dollard*

PROBLEEMSTOFFEN

Om een indruk te krijgen van de toestand van de Waddenzee en de Eems-Dollard, is getoetst aan de ontwerp-normen voor prioritaire stoffen. Lood, nikkel en tributyltin voldoen in de Waddenzee niet aan deze norm. Triphenyltin, stikstoftotaal en fosfaattotaal voldoen niet aan het MTR (Maximaal Toelaatbaar Risico). Probleemstoffen in het Eems-Dollardgebied zijn koper, tributyltin, triphenyltin, PCB028, stikstoftotaal en fosfaattotaal. In de Waddenzeehavens wordt dit op de Goede Chemische Toestand (GCT) onderzocht.

Momenteel vindt nog discussie plaats over de normen, de manier van meten en de analyse van de verschillende stoffen. Daarom is het moeilijk conclusies te trekken. Naar verwachting zullen in ieder geval concentraties lood en nikkel niet aan de eisen voldoen.

Bij herkomst van chemische stoffen onderscheiden we aandachtspunten op lokaal, regionaal en nationaal / internationaal niveau.

Lokaal

VUIL WATER

Schepen zijn verplicht om vuil water af te geven bij speciale innamepunten in de havens. Deze regel is ondanks de goede voorzieningen in de havens moeilijk te handhaven: lozen op zee kost niks, inname van vuil water in de havens brengt wel kosten met zich mee.

Voor de chartervaart zijn geen regels vastgesteld noch voorzieningen getroffen, en vindt lozing van vuil water vaak op zee plaats.

INDUSTRIE

Op de meeste haventerreinen is industrie gevestigd. Deze bedrijvigheid brengt de nodige emissies met zich mee, ten koste van de chemische / ecologische kwaliteit van het water in het Waddengebied. De WVO-vergunningen reguleren de emissies en zijn, als nodig, inzetbaar voor verdere emissiereductie.

Regionaal

RWZI'S

De uitstroom van RWZI's brengt stoffen in het water met een negatieve invloed op de chemische en de ecologische waterkwaliteit. Dit water komt uiteindelijk in de Waddenzee terecht en heeft ook hier een negatieve invloed op het water.

DIFFUSE BRONNEN

Diffuse bronnen beïnvloeden de chemische kwaliteit van het watersysteem en daarmee ook de chemische kwaliteit van de Waddenzee. Verkeer en landbouw zijn bekende voorbeelden, maar ook het vrijkomen van zink uit de vangrails langs (snel)wegen is een boosdoener. Efficiënte aanpak van diffuse bronnen kan alleen met nationaal beleid. Maar mogelijk zijn ook regionale maatregelen denkbaar en uitvoerbaar.

Nationaal / internationaal

ANTIFOULING

Antifouling middelen om de boothuid te beschermen, en vaarwegmarkeringen hebben een negatieve invloed op de chemische kwaliteit van het water. Het middel TBT is vanaf 2008 verboden voor alle schepen die EU-havens willen aandoen. Verbod van overige antifouling middelen is gewenst. Zolang er geen milieuvriendelijke alternatieven zijn, is dit een nogal drastische ingreep. Het is daarom belangrijk om goede alternatieven te ontwikkelen en op de markt te brengen.

DEPOSITIE VANUIT DE
LUCHT

De Waddenzee heeft een groot oppervlakte en een geringe diepte. Invloed van depositie vanuit de lucht is daardoor groot. Om beïnvloeding op de chemische waterkwaliteit terug te dringen, moeten bronnen vanuit een brede omgeving van de Waddenzee - als verkeer en industrie - worden aangepakt.

VERVUILING VANUIT DE
NOORDZEE

De Waddenzee is een open, dynamisch systeem dat in directe verbinding staat met de Noordzee. Vervuiling uit de Noordzee komt dus ook in de Waddenzee terecht. Om dit probleem aan te pakken moeten de bronnen van de vervuiling van de Noordzee worden gesaneerd / teruggedrongen. Heel belangrijk is daarbij terugdringing van de vuilvracht van de Dechelde, Maas en Rijn.

4.3 Vervolgacties

In deze paragraaf benoemen we de vervolgacties. Daarbij maken we onderscheid tussen punten die regionaal op de agenda horen en punten die regionale bestuurders landelijk op de agenda zetten.

Agendering voor Decemhernota 2006

Aanvullend op de inmiddels definitieve voorstellen van de Europese Commissie, verzoeken we het Rijk om ze snel mogelijk de **normen en te hanteren meetmethode voor chemische stoffen** duidelijk te maken. Pas dan kunnen we knelpunten goed in beeld brengen en maatregelen en kosten uitwerken.

Ook verzoeken we het Rijk in de Decemhernota de **overkoepelende maatregelen voor bestrijdingsmiddelen en diffuse bronnen en de verwachte effecten** daarvan duidelijk te maken. Van belang is dat wordt aangegeven waar generieke en regionale maatregelen elkaar aanvullen of beïnvloeden. Vervolgens kunnen we in onze regio kijken naar mogelijke of wenselijke aanvullende maatregelen. Vertraging kan leiden tot het ontbreken van een geïntegreerde aanpak gericht op het halen van de chemische doelen (die we willen beschrijven in de Zomernota 2007). Verder bestaat er onduidelijkheid over de **kostenverdeling en verantwoordelijkheid van eventueel benodigde maatregelen**. Verzocht wordt om ook hieraan in de Decemhernota richting te geven

In de Decemhernota van vorig jaar staat dat Nederland afspraken wil maken met stroomopwaarts gelegen lidstaten om **afwenteling van problemen van bovenstrooms naar benedenstrooms** te voorkomen. We vragen het Rijk **deze inzet voort te zetten** en duidelijkheid te geven over de te verwachten resultaten van de afspraken met stroomopwaarts gelegen gebieden. Die informatie is nodig om te bepalen wat we zelf nog moeten doen, op nationaal of regionaal niveau.

Aandachtspunten regionaal proces

Met het eind 2006 vast te stellen monitoringsprogramma nemen we het oppervlaktewater verder onder de loep. Op basis van het op te leveren beeld en de KRW-normen voor chemische stoffen brengen we vervolgens de knelpunten opnieuw in beeld. Daarmee wordt de rapportage 'Karakterisering' van maart 2005 feitelijk geactualiseerd.

Gelijktijdig met het definiëren van de knelpunten en de uitwerking van generieke maatregelen door het Rijk, worden de mogelijke regionale maatregelen alvast ingeschat. Ze worden ingebracht in de gebiedsgroepen en opgenomen in de Zomernota 2007.

Naast 'technische' maatregelen verkennen we ook maatregelen gericht op verscherping van toezicht en handhaving, en op communicatie.

Ook brengen we de samenhang tussen het halen van de chemische doelstellingen voor het oppervlaktewater en het grondwater in beeld.

5 Grondwater

Dit hoofdstuk richt zich op doelen voor grondwater. Het gaat daarbij zowel om de zogenaamde 'goede kwantitatieve toestand' als de 'goede chemische toestand'. De goede kwantitatieve toestand heeft te maken met de goede ecologische toestand van grondwaterafhankelijke ecosystemen.

Voor het vaststellen van de goede *chemische* toestand introduceert de grondwaterrichtlijn het begrip 'drempelwaarden'. Dit zijn minimaal haalbare normen voor bepaalde stoffen, waarbij rekening is gehouden met de regionale omstandigheden. Lidstaten kunnen binnen gegeven randvoorwaarden zelf bepalen voor welke stoffen ze drempelwaarden vaststellen. Het ministerie van VROM streeft er naar om hiermee in 2007 klaar te zijn. Voor nitraat en bestrijdingsmiddelen gelden in alle gevallen de Europese normen.

5.1 Doelen en maatregelen

Algemene kwaliteit van het grondwater

BELANGRIJKSTE OVERSCHRIJDINGEN

In de regionale grondwaterlichamen meten we overschrijdingen van meststoffen (waaronder nitraat), bestrijdingsmiddelen, chloride (vooral langs de Waddenzee-kust) en enkele andere stoffen. Dit komt deels door de van nature voorkomende 'hogere' gehalten. Er zijn nog geen normen ('drempelwaarden') beschikbaar, en de gebruikte toetswaarden doen voor een aantal stoffen onvoldoende recht aan de van nature aanwezige verschillen. Waar dit voorkomt, zetten we in op het afleiden van gebiedsgerichte normen die recht doen aan de achtergrondconcentraties.

MAATREGELEN

Het Rijksbeleid heeft ten aanzien van diffuse verontreinigingen een 'basisniveau' vastgesteld. Dit is als uitgangspunt genomen voor de te nemen maatregelen. Waar nodig kunnen deze maatregelen regionaal worden aangescherpt, maar vooralsnog is hiervoor geen aanleiding.

GENERIEKE RIJKSMAATREGELEN

Er is een reële kans dat de voorstellen van het Rijk voor generieke maatregelen voor mest en bestrijdingsmiddelen er niet toe leiden dat regionaal doelen worden gehaald. Het gaat daarbij met name op doelen gerelateerd aan de beïnvloeding vanuit het grondwater op aquatische en/of terrestrische ecosystemen. Als dit het geval blijkt te zijn, dan zal dit onderwerp van gesprek tussen regio en Rijk moeten zijn. Ook bestaat er onduidelijkheid over de kostenverdeling en verantwoordelijkheid van eventueel benodigde aanvullende maatregelen.

BELANGRIJKSTE OVERSCHRIJDINGEN

Grondwaterkwaliteit rondom waterwinningen

Rondom de plaatsen waar drinkwater wordt gewonnen en rond regionale grondwaterlichamen, laat het grondwater overschrijdingen van voornamelijk nitraat, bestrijdingsmiddelen en chloride zien. Nieuw zijn de problemen met het zoutgehalte. Dit vormt ook los van de KRW een knelpunt. Waar dit speelt wordt gezocht naar nieuwe winlocaties. Dit is in deze studie niet meegenomen.

MAATREGELEN

In de provinciale milieuverordeningen zijn regulerende maatregelen vastgelegd voor grondwaterbeschermingsgebieden rondom drinkwaterwinningen. Deze maatregelen zijn een aanvulling op het rijksbeleid. In probleemgebieden wordt gedacht aan stimuleringsmaatregelen om gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen tegen te gaan, of, in het meest vergaande geval, functieverandering.

BELANGRIJKSTE OVERSCHRIJDINGEN

Grondwaterafhankelijke VHR gebieden

Bijna alle Habitatrichtlijngebieden in noordoost Nederland hebben last van zogenaamde verdroging. Dit is een te lage grondwaterstand door drinkwateronttrekkingen, door te lage peilen in of buiten het gebied, of het binnenkomen van 'slecht' (voedselrijk) oppervlaktewater. In het verkennende achtergrondrapport over grondwater bij deze zomernota is uitgegaan van (Europese) doelstellingen waarbij de Vogelrichtlijngebieden niet afhankelijk zijn van het grondwater en verdroging dus geen rol speelt.

MAATREGELEN

Per gebied is op hoofdlijnen nagegaan welke (grondwatergerelateerde) maatregelen nodig zijn om de natuurwaarden in stand te houden, de zogenaamde instandhoudingdoelstellingen. De geraamde kosten verschillen sterk per deelstroomgebied. Dit heeft te maken met het aantal beschermde gebieden en de aard van de problemen.

De gebruikte instandhoudingdoelstellingen zijn door LNV geformuleerd. De haalbaarheid van deze doelstellingen is momenteel onderwerp van discussie tussen LNV en de regio. Die discussie hangt sterk samen met de KRW-oppervlaktewaterdoelstellingen, de uitvoering van het GGOR-traject (gewenste grond- en oppervlaktewater regime) en de beheerplannen die in 2009 voor alle VHR-gebieden beschikbaar moeten zijn.

Puntverontreinigingen

De (meerjaren)werkprogramma's bodemsanering komen niet overeen met de KRW. Ze dekken de aanpak van 5 à 10 procent van de mogelijke puntverontreinigingen bij winningen en in VHR-gebieden. Ook zijn de huidige werkprogramma's niet volledig financieel gedekt. Er is VROM-budget beschikbaar, maar voor uitvoering van de sanering is cofinanciering nodig vanuit de markt of door de regionale overheid.

5.2 Vervolgacties

In deze paragraaf zijn de vervolgacties benoemd. Daarbij maken we onderscheid tussen punten die regionaal op de agenda horen en punten die regionale bestuurders landelijk op de agenda zetten.

INZET BUDGETTEN

Agendering voor Decemhernota 2006

Binnen een aantal grondwaterbeschermingsgebieden wordt de norm overschreden door gebruik van mest en / of bestrijdingsmiddelen. We moeten bekijken of **ruimtelijke maatregelen** op de lange termijn voor een duurzamere situatie kunnen zorgen. Waar ruimtelijke maatregelen niet mogelijk zijn, blijven **aanvullende stimuleringsmogelijkheden** nodig. Voor beide zijn **structurele budgetten** noodzakelijk. Dit kan *door (rijks)grondwaterbelasting over te hevelen naar een provinciale bestemmingsheffing en / of het verbreden van de provinciale grondwaterheffing*.

NATURA 2000

Een deel van de maatregelen die nodig zijn voor de KRW zijn nu al opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Op dit moment hebben we te maken met een faseverschil in de uitwerking. Het uitvoeringprogramma ILG wordt dit jaar vastgesteld voor de periode 2007 – 2013. De KRW-maatregelen worden in 2009 vastgesteld voor de periode 2010-2015, mede in relatie tot de op te stellen beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden. Op dat moment kan ook bepaald

worden of de financiële middelen toereikend zijn. Bovendien hoeven de instandhoudingsdoelen van Natura 2000 niet persé in 2015 gerealiseerd te zijn. Het vaststellen van de stroomgebiedbeheersplannen in 2009 en de beheerplannen valt samen met de zogenaamde 'mid-term review' van de ILG-contracten. Op dat moment kan bezien worden welke middelen aanvullend in het kader van het ILG moeten worden geprogrammeerd.

Eind 2006 zal de Minister van LNV beginnen met het publiceren van de aanwijzingsbesluiten voor de Natura2000-gebieden. Het RBO heeft een reactie gegeven op de conceptbeschrijvingen van de doelen, met name op de hydrologische aspecten en de haalbaarheid van de benodigde maatregelen. Provincies en het ministerie van LNV hebben daarna nader overlegd over haalbare doelen en maatregelen. Ook voor de tweede tranche van aanwijzingsbesluiten van de Natura 2000-gebieden vindt momenteel verleg plaats tussen LNV en de provincies over de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelen, mede in relatie tot de KRW-opgave. Bij de verdere afstemming tussen KRW en Natura 2000 spelen de de Natura 2000-beheerplannen waarbij doelen per gebied nader worden uitgewerkt in ruimte en tijd een grote rol. Op de evaluatiemomenten bij zowel KRW als VHR, kunnen manifeste knelpunten worden opgelost. De regio acht daarom een goede afstemming van de KRW en Natura 2000 beheerplannen noodzakelijk.

PUNTBRONNEN

Het landelijke beleid voor bodemverontreinigingen waarborgt het halen van de KRW-grondwaterkwaliteitsdoelen onvoldoende. Er is extra geld nodig, want de bestaande budgetten zijn te krap om te kunnen herprioriteren. De grootte van de bestaande budgetten is vergelijkbaar met de geraamde extra kosten. Bovendien zijn er aanwijzingen dat de huidige aanpak stagneert. **De aanpak van puntverontreinigingen gebeurt vooral als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen of een belang vanuit de markt.** Dit zijn vaak niet de grondwaterverontreinigingen rondom winningen of in natuurgebieden.

DREMPELWAARDEN

Mede omdat de uit de KRW volgende 'Grondwaterrichtlijn' nog niet is vastgesteld, zijn er nog geen grondwaterkwaliteitsnormen (zogenoemde 'drempelwaarden') beschikbaar. Het ministerie van VROM probeert eind 2007 klaar te zijn met het vaststellen van drempelwaarden. De regionale differentiatie moet daarna nog plaatsvinden. Daarmee wordt de beschikbare tijd om tot een afgestemd maatregelenpakket te komen wel erg kort. De regio dringt dan ook aan op het **zo spoedig mogelijk publiceren van de conceptdrempelwaarden.**

Aandachtspunten regionaal proces

Het grondwaterbeschermingsbeleid rondom de drinkwaterwinningen is een regionale verantwoordelijkheid. (provinciale taak). De betekenis van de Kaderrichtlijn Water voor de bescherming van waterwinningen verdient daarom specifieke aandacht in het lokale proces. De typering van grondwaterlichamen leidt tot verwarring. In de komende periode zal per winning verder ingezoomd worden op de problemen, en wordt geanalyseerd welke maatregelen noodzakelijk en mogelijk zijn. Naast directe maatregelen kan daarbij gedacht worden aan maatregelen in de sfeer van de ruimtelijke ordening.

De verantwoordelijkheid tot bijsturing van het bodemsaneringsbeleid ligt ook voor een deel in de regio. De grondwaterwerkgroep zal in samenwerking met de provinciale afdelingen bodemsanering de mogelijkheden onderzoeken tot bijstelling, waarmee de vanuit de KRW belangrijke locaties in het werkplan bodemsanering worden opgenomen.

5.3 Vervolgacties

In deze paragraaf zijn de vervolgacties benoemd. Daarbij is onderscheid gemaakt in punten die regionale bestuurders agenderen op landelijk niveau en de aandachtspunten voor het regionale proces.

KOSTENVERDELING	<p>Agendering voor Decembernote 2006</p> <p>Verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van maatregelen betekent niet automatisch ook verantwoordelijkheid voor de kosten. Voor een aantal maatregelen zal de verdeling van de kosten nader bepaald moeten worden. Daarbij is het van belang om te kijken welke partijen en sectoren de kosten moeten dragen. Sturing door het Rijk is op dit punt gewenst.</p>
LASTENSTIJGING	<p>Aansluitend op het voorgaande punt verzoeken we het Rijk in de Decembernote aan te geven welke lastenstijgingen maximaal acceptabel zijn.</p>
MKBA	<p>Een uitgebreide MKBA (Maatschappelijke Kosten Baten Analyse) is nodig als beslissingsondersteunende informatie bij het vaststellen van doelen en maatregelen. Op landelijk niveau wordt een MKBA uitgevoerd. Deze studie zou antwoord moeten geven op een aantal hoofdkeuzes zoals het inzetten van generieke of gebiedsspecifieke maatregelen, afwentelingvraagstukken en emissie- versus inrichtingsmaatregelen.</p> <p>Aanvullend moeten de regionale maatschappelijke kosten en baten worden benoemd. De gebiedsgroepen kunnen hierin een rol spelen.</p>
KOSTEN IN BEELD	<p><i>Aandachtspunten regionaal proces</i></p> <p>Bij de uitgevoerde onderzoeken is een globale inschatting van de kosten gemaakt. Daarbij willen we de volgende aantekeningen maken:</p> <p>In dit rapport zijn de kosten van <i>afzonderlijke</i> maatregelen opgenomen, terwijl in de praktijk een aantal maatregelen binnen één project vallen waardoor efficiënter met de kosten wordt omgesprongen. Bij een verdere kostenspecificering moet hiermee rekening worden gehouden.</p> <p>In dit rapport ontbreekt een specificering van de maatregelen die onder het huidige beleid vallen en dus financieel gedekt zijn.</p>

6 Regionale en lokale proces

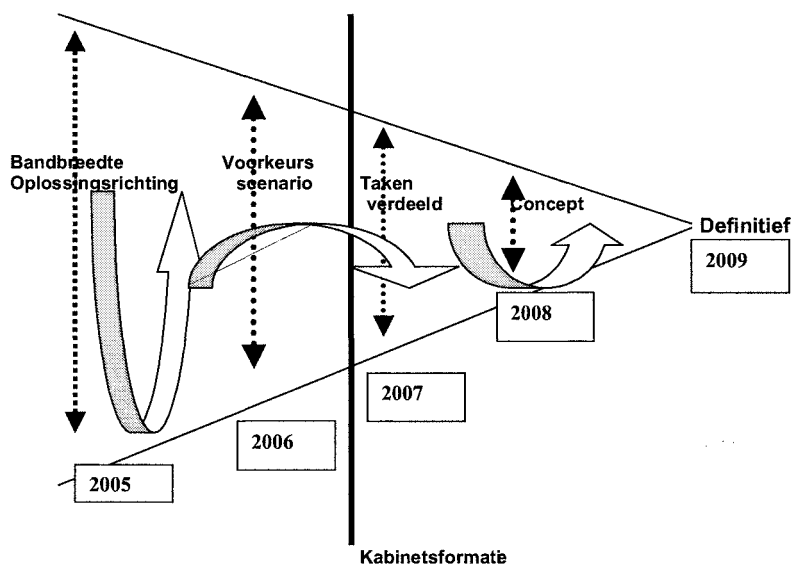
6.1 KRW proces

IMPLEMENTATIEFASES

Het KRW-implementatieproces onderscheidt een aantal fasen. In de huidige fase wordt de zogenaamde 'globale bandbreedte van doelen en maatregelen en kosten' in kaart gebracht. De volgende fase omvat een gedetailleerder gebiedsgericht proces waarin per waterlichaam over haalbare en betaalbare maatregelen (voorkeurs-scenario) wordt nagedacht. Vervolgens worden taken verdeeld. In 2009 wordt het stroomgebiedsbeheerplan vastgesteld waarin doelen en maatregelen zijn opgenomen. We werken dus van grof naar fijn om de reeks doelen-maatregelen-kosten-effecten van maatregelen in beeld te brengen (zie het schema).

Afbeelding 2.1

Uitwerkingsproces KRW 2005-2009

Medio 2006 hebben we de volgende producten gereed:

- Karakterisering deelstroomgebied Nedereems, Rijn Noord en Eems Dollard. Hierin zijn de waterlichamen benoemd en zijn de knelpunten aangegeven.
- Zomernota 2006 met in de bijlage de volgende rapporten:
 - Eerste verkenning doelen en maatregelen grondwater (Grondwater-rapport Haskoning)
 - Eerste verkenning ecologische doelen en maatregelen (MEP/GEP rapport Arcadis)
 - Globale maatschappelijke kosten / baten analyse (MKBA-rapport Grontmij)
 - Tussenrapportage Waddenzee en Eems-Dollard van RWS
 - Concept monitoringsprogramma's voor grond- en oppervlaktewater

In de onderstaande alinea's is aangegeven wat op landelijk, regionaal en lokaal niveau uitgewerkt zal worden. Bij het regionale / lokale proces onderscheiden we het zoete (binnendijks) en zoute (buitendijks) deel van de regio. Door verschillende factoren verschilt de aanpak in beide gebieden van elkaar. Als laatste is de rol van de RBO's aangegeven.

6.2 Landelijk proces

Definitief monitoringsprogramma

Eind 2006 moet het Rijk het KRW-monitoringsprogramma vaststellen in de AMvB-monitoring (Besluit Waterkwaliteit). In het najaar stellen waterschappen en provincies hun monitoringsprogramma's vast als input voor dat Rijksprogramma.

Decemhernota's

Via Decemhernota's – in 2006 en 2007 - legt het Rijk de voortgang van de KRW vast en geeft daar sturing aan. Voorliggende Zomernota is de input voor de Decemhernota 2006 vanuit onze regio. Voor 2007 moet de regio een soortgelijke bijdrage te leveren.

Stroomgebiedsbeheerplan

De implementatie van de KRW moet uiteindelijk leiden tot het stroomgebiedsbeheerplan in 2009. Het ontwerpplan moet in 2008 klaar zijn en ter inzage worden gelegd. De opbouw van het stroomgebiedsbeheerplan is in het volgende hoofdstuk toegelicht. De planning voor de totstandkoming van het stroomgebiedsbeheerplan is door het ministerie van Verkeer en Water inmiddels uitgewerkt en besproken met de RBO's. De planning is als bijlage opgenomen.

6.3 Samenwerking in het Noorden

REGIONAAL BESTUURLIJK OVERLEG (RBO)

Het initiatief voor de implementatie van de KRW is neergelegd bij het Regionale Bestuurlijke Overleg. In het Noorden zijn dit het RBO Rijn-Noord, de Stuurgroep Water 2000+ voor Nedereems en de Subcommissie G van de Permanente Grenswatercommissie voor de Eems-Dollard. De RBO's zijn advies- en coördinatieorganen voor de betrokken besturen van Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten. Zij rapporteren aan de Staatsecretaris van Verkeer en Waterstaat.

PARTICIPATIE & GEBIEDSGROEPEN

De KRW stimuleert actieve participatie van belanghebbende partijen bij de opstelling van de stroomgebiedsbeheerplannen. Publieke participatie van maatschappelijke belangengroepen is nodig om de verschillende belangen in beeld te krijgen, om inzicht te krijgen in de haalbaarheid van de doelstellingen en om draagvlak te krijgen voor de maatregelen die straks nodig zijn om de doelstellingen te halen.

Voor de gebiedsgerichte uitwerking van de KRW zijn in Rijn-Noord, Nedereems en Eems-Dollard begin 2006 gebiedsgroepen opgericht. Dit zijn bestuurlijke groepen die bestaan uit bestuurders van de gemeenten, waterschappen en provincies en belangenorganisaties. De rol van de gebiedsgroepen is onder andere om te komen tot voorstellen voor maatregelenpakketten om de doelstellingen te realiseren. De maatregelenpakketten worden opgenomen in het stroomgebiedsbeheersplan.

maatregelen grondwater

De gebiedsgroepen houden zich in hoofdzaak bezig met oppervlaktewater. Er zal wel informatie worden uitgewisseld over de grondwaterproblematiek. De uitwerking van maatregelen rond grondwater vindt plaats met de direct betrokken partijen, zoals provincies, natuurterreinbeheerders en drinkwatermaatschappijen.

De verdrogingsproblematiek wordt uitgewerkt in het kader van de beheersplannen voor de natura2000-gebieden. De aanpak van puntbronnen en het grondwaterbeschermingsbeleid wordt binnen het KRW-spoor uitgewerkt.

GEZAMENLIJKE DOELLEN EN MAATREGELLEN FORMULEREN EN VASTSTELLEN

Het uitwerken van doelen en maatregelen is een cyclisch proces waarbij doel, maatregel en de consequenties in samenhang met elkaar worden bekeken. De RBO's geven de *kaders en richting* voor het gebiedsproces aan. De gebiedsgroepen komen met *gebiedsspecifieke voorstellen van de maatregelen* en de bijbehorende *kosten* op hoofdlijnen. De voorstellen gaan naar het RBO Rijn-Noord, Stuurgroep water 2000+ en de subcommissie G. Op regionaal niveau laten de RBO's

zich nog adviseren door de klankbordgroepen die bestaan uit regionaal georganiseerde belangenorganisaties. De RBO's adviseren vervolgens de besturen en geven sturing aan de gebiedsgroepen.

6.4 Regionale en lokale proces

Tot nu toe zijn alleen een aantal losse onderdelen uitgewerkt omdat het om een verkennende fase ging. In de periode 2006/2007 is het nadrukkelijk de bedoeling samenhang tussen onderstaande punten inzichtelijk te maken:

- Grondwater
- Chemische doelen
- Ecologische doelen
- Beschermde gebieden (VHR, grondwaterwinning en zwemwater)

De werkzaamheden voor 2006/2007 zullen resulteren in de *Zomernota 2007*. Belangrijkste bouwsteen voor de *Zomernota 2007* zijn de *uitgewerkte maatregelenpakketten met voorkeursscenario's* per deelgebied. In de *zomernota 2007* en de maatregelenpakketten zal de samenhang tussen grondwater, chemische en ecologische doelen en beschermde gebieden tot uitdrukking komen.

Om de gebiedsgroepen in staat te stellen dit resultaat te behalen worden de volgende producten uitgewerkt:

- Uitwerking en concretisering maatregelen
- Actualiseren knelpuntenanalyse
- Kosteneffectiviteitanalyse
- Analyse voedingsstoffen
- Afwegingskader

Specifiek voor grondwater zal de *aanpak van puntbronnen* worden uitgewerkt.

Om in de gebiedsgroepen de discussie over maatregelen goed te kunnen voeren, is het van belang dat de deelnemers worden geïnformeerd over het totaalbeeld van de belasting met alle relevante stoffen. Daarnaast is het essentieel dat alle deelnemers op de hoogte zijn welke maatregelen op gebied van water al zijn uitgevoerd door de "basisinspanningen" die in 2005 zijn afgerond. Alleen als dat bekend is kan worden beslist welke maatregelen aanvullend moeten worden uitgevoerd om de gestelde doelen te halen.

Het zou goed zijn om inzicht te krijgen in het effect en resultaat van de autonome inspanningen voor de KRW in 2015.

Het Regionaal Coördinatiecollege Waddengebied stuurt de gebiedsgroepen 'Waddenzee' en 'Eems-Dollard'. Tussen kabinet en regio is afgesproken dat de KRW-beheerplannen voor de Waddenzee onderdeel worden van het Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddenzee. Het besluitvormingsproces loopt via het RBO Rijn –Noord / Nedereems.

6.5 Vervolgacties

In deze paragraaf zijn de vervolgacties benoemd. Daarbij maken we onderscheid tussen punten die regionaal op de agenda horen en punten die regionale bestuurders landelijk op de agenda zetten.

Agendering voor Decemhernota 2006

Tijdens de landelijke werkplanning hebben de RBO's aan de Staatssecretaris laten weten dat de planning krap is en weinig ruimte laat voor eventuele vertraging. De RBO's streven er naar de planning te halen. Dat kan alleen als het **in gang gezette lokale en regionale proces voldoende ruimte** krijgt.

Aandachtspunten regionaal proces

De RBO's zullen op basis van genoemde producten een projectplan opstellen. Het projectplan geeft sturing aan de benodigde activiteiten.

De regionale overheden stemmen hun werkprogramma af op het landelijk programma.

7 Doorwerking KRW in bestaande plannen

In dit hoofdstuk lichten we de doorwerking van de KRW op de bestaande plannen en verordeningen toe.

BESTAANDE BENADERINGEN EN BEVOEGDHEDEN ZIJN UITGANGSPUNT

Stroomgebiedsbeheerplan KRW

In 2009 moet het KRW-stroomgebiedsbeheerplan zijn vastgesteld. In de Wet op de Waterhuishouding is ervoor gekozen de doelen en maatregelenpakketten uit het stroomgebiedsbeheerplan te integreren in de bestaande wet, in plaats van te kiezen voor een nieuwe planvorm. Het stroomgebiedsbeheerplan wordt onderdeel van de landelijke Nota Waterhuishouding. Provincies, waterschappen en gemeenten stellen doelen en maatregelen voor hun eigen plannen vast. Deze doelen en maatregelen vormen de bouwstenen voor het stroomgebiedsbeheerplan en worden overgenomen of samengevat.

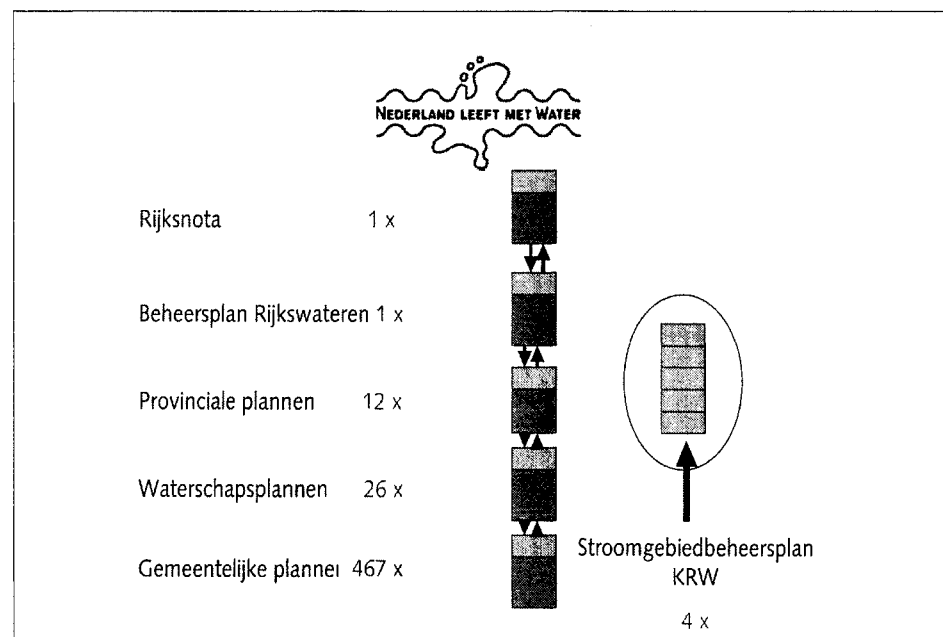
Uitgangspunt daarbij is dat er geen wijzigingen komen in:

- de bestaande taken en verantwoordelijkheden van de verschillende bestuurslagen;
- de integrale benadering van waterkwantiteit en -kwaliteit en van oppervlaktewater en grondwater (zie Werkprogramma 2005).

In onderstaand schema is de wisselwerking van het stroomgebiedsbeheerplan met andere plannen weergegeven.

Afbeelding 5.23
Wisselwerking KRW
stroomgebiedsbeheerplan en
andere plannen

Uit Samenvatting
Werkprogramma 2005-2009
definitief 20 april 2005, p 2

Deze aanpak vereist eind 2009 vaststelling - als nieuw plan of planherziening - van de volgende plannen:

- Landelijke Nota Waterhuishouding (inclusief de stroomgebiedsbeheerplannen)
- Provinciale Waterhuishoudingsplannen / omgevingsplannen
- waterbeheerplannen van de waterschappen
- Gemeentelijke plannen

Plannen

De *doelen* zullen worden opgenomen in de strategische plannen zoals de Nota Water en de Provinciale Waterhuishoudingsplannen (of POP's), de *maatregelen* in bestaande plannen of afzonderlijke besluiten. Voor de waterschappen bestaat hiervoor Waterbeheerplannen. Gemeentelijke maatregelen op het gebied van riolering worden vastgelegd in het Gemeentelijk rioleringsplan (GRP). Verder is voor

veel gemeenten het Gemeentelijke Waterplan een belangrijk beleidsstuk. Dit is een plan waarin waterbeleid en ruimtelijke ordeningsplannen geïntegreerd worden.

In het gebied van de Stuurgroep Water 2000+ is in het Regionaal Bestuursakkoord Water afgesproken dat gemeenten een Waterplan opstellen waarin deze integratie een plek krijgt. Ook in Fryslân wordt binnen de gemeentes aandacht gegeven aan de maatregelen voor de implementatie van de KRW. Samen met het waterschap zijn de knelpunten in het gebied omschreven en wordt nagedacht over maatregelen om deze op te lossen. De meeste Friese gemeenten leggen dit vast in een waterplan. Een enkele gemeente stelt bewust geen waterplan op, maar de wateronderwerpen krijgen voldoende aandacht in een verbreed GRP.

Gemeenten zijn volgens de implementatiewet KRW overigens niet verplicht een Waterplan op te stellen of het GRP aan te passen. De gemeenten kunnen waarschijnlijk volstaan met het vaststellen van een raadsbesluit. De VNG en Unie van Waterschappen voeren hierover overleg.

Relaties met andere beleidsplannen in het Waddengebied

De beheerplannen KRW en Natura2000 voor de Waddenzee worden onderdeel van het Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddenzee (PKB Waddenzee). De KRW-maatregelen die Rijkswaterstaat neemt worden opgenomen in het Beheerplan Rijkswateren (BPRW).

Verordeningen

Naast plannen kunnen ook een aantal verordeningen wijzigen. Het verschil tussen een plan en een verordening is dat een plan in principe alleen verbindend is voor jezelf en een verordening ook voor anderen. Een plan is uitermate geschikt om doelstellingen en maatregelen in hun onderlinge samenhang te beschrijven. Europeesrechtelijk kan soms niet worden volstaan met een plan of een programma, maar is een (materieel)rechtelijk document vereist (Algemene Maatregel van Bestuur, Ministeriële Regeling of verordening). Dit geldt bijvoorbeeld voor de KRW-milieukwaliteitsdoelstellingen.

De verordeningen zullen worden gewijzigd of uitgebreid voor de onderdelen waterkwaliteit of hydromorfologie. Het kan dan gaan om:

- * Provinciale milieuverordening; hierin komen de milieukwaliteitseisen te staan op basis van de Wet Milieubeheer die niet in de AMvB geregeld zullen worden
- * Verordening op de waterhuishouding (provincie); voor zover het waterkwaliteit betreft
- * Grondwaterverordening (provincie); waar het gaat om grondwaterkwaliteit
- * Keur(waterschap); hierin kunnen aanvullende bepalingen, verboden en vergunningstelsels of algemene regels worden opgenomen mede om de afgesproken KRW-doelen te halen. Bijvoorbeeld ten aanzien van de verdrogingbestrijding en bescherming van de ecologie of extra regelgeving voor beschermde gebieden.

7.1 Beslisbevoegdheden

De bestaande bevoegdhedenverdeling blijft zoals die is. Ieder bestuur beslist over het onderdeel dat onder zijn bevoegdheid valt.

Wel verandert de procedure om tot de benodigde plannen te komen. Zo is de procedure om te komen tot het stroomgebiedsbeheerplan geen gevolgtijdelijke zoals we dat tot nu toe kennen, maar een gelijktijdige. Dit houdt in dat besluiten al tijdens de voorbereiding goed op elkaar moeten worden afgestemd. Alle besluiten worden vastgesteld in relatie tot elkaar.

Om te komen tot een goede afstemming stellen de dagelijkse besturen (Gedeputeerde Staten, B&W en Directie Team Rijkswaterstaat) de Zomernota's vast. Om ook de algemene besturen (Provinciale Staten, Algemene Besturen en Gemeente-

WISSELWERKING BE-
STAANDE VERORDENIGEN

GELIJKTIJDIGE PROCEDU-
RE

raden) mee te nemen in het traject, is het belangrijk dat ze instemmen en dus akkoord gaan met vastgestelde richting. Kortom, de dagelijkse besturen stellen vast, de algemene besturen stemmen in. Zowel vaststelling als instemming hebben steeds betrekking op de onderdelen die vallen onder bevoegdheden van betreffende besturen.

VASTSTELLEN DOELEN EN MAATREGELEN

Voor de *rijkswateren* worden *doelen* in de nota waterhuishouding vastgesteld en *maatregelen* in het BPRW. Provinciale Staten stellen de *doelen* voor de *regionale wateren* vast, de waterschappen en gemeenten de *maatregelen*. Dit is een voortgang van de huidige praktijk. Het provinciale plan richt zich op de hoofdlijnen van beleid voor de regionale wateren, zoals doelen, functietoekenning en normering. De beheersplannen van de waterschappen en de gemeentelijke plannen leggen de nadruk op de maatregelenpakketten.

WIJZIGINGEN IN BE-STAANDE BEVOEGDHEDEN

Provinciale Staten krijgt de bevoegdheid om vast te stellen of waterlichamen 'natuurlijk', 'sterk veranderd' of 'kunstmatig' zijn, en de mogelijkheid om milieukwaliteitsdoelen vast te leggen in de provinciale milieuverordening

7.2 Vervolgacties

In deze paragraaf zijn de vervolgacties benoemd. Daarbij maken we onderscheid tussen punten die regionaal op de agenda horen en punten die regionale bestuurders landelijk op de agenda zetten.

Agendering voor Decemhernota 2006

We verzoeken het Rijk meer duidelijkheid te geven over de doorwerking van de KRW op de wettelijke planvormen en de manier waarop afstemming en coördinatie plaatsvindt.

We verzoeken het Rijk een **heldere en werkbare format op te stellen voor het stroomgebiedsbeheerplan** dat medio 2007 beschikbaar is, omdat we dan beginnen met het vertalen van de ambities in de formele plannen.

Ook verzoeken we het Rijk duidelijkheid te geven over het **al dan niet toepassen van een Strategische MilieuBeoordeling (SMB)** op het stroomgebiedsbeheerplan of de onderliggende plannen en besluiten. Ook hierover is medio 2007 duidelijkheid nodig.

Aandachtspunten regionaal proces

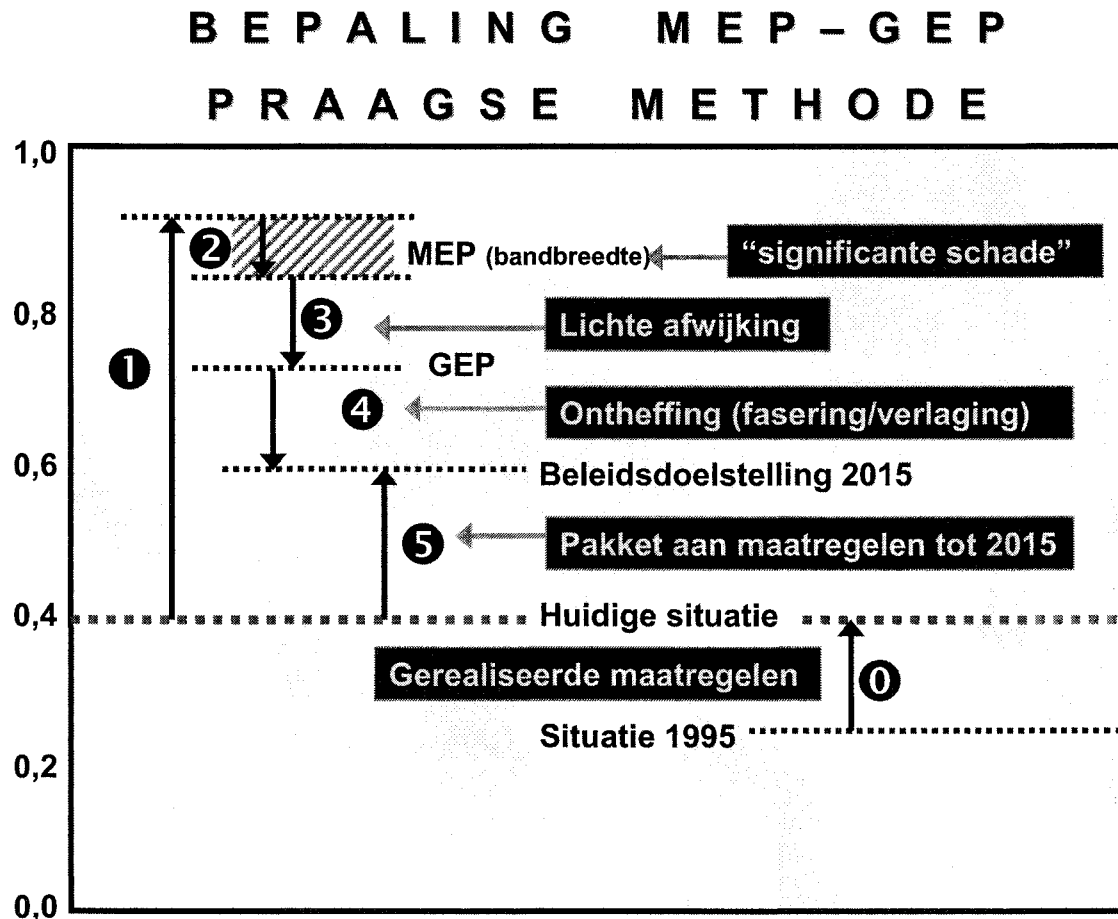
Bij de behandeling van de Zomernota moeten de besturen richting geven aan het interne besluitvormingsproces dat nodig is voor de KRW in 2009.

Bijlage 1: Landelijk werkprogramma

Bijlage 2: Methodiek bepalen ecologisch doel

In deze bijlage vindt u een toelichting op het bepalen van de ecologische doelen voor sterk veranderde en kunstmatige waterlichamen. In onderstaand schema zijn de stappen ten opzichte van elkaar weergegeven. Vervolgens volgt per stap een toelichting.

Huidige situatie

De huidige ecologische toestand van een oppervlaktewaterlichaam wordt berekend aan de hand van de monitoringsgegevens van de waterschappen. Het gaat hierbij om de toestand van de parameters fytoplankton, macrofauna, vegetatie en vissen. Per waterlichaam wordt per parameter de ecologische toestand weergegeven op een schaal van 0 tot 1.

Herstel- en inrichtingsprojecten - verbeteringen aan bijvoorbeeld rioolwaterzuiveringsinstallaties en emissiereductie uit de landbouw - hebben bijgedragen aan verbetering van de ecologische toestand. In veel gevallen is het zinvol aan te geven in hoeverre de ecologische toestand is verbeterd. Dit illustreert de samenhang tussen de huidige toestand, het goed ecologisch potentieel en de toestand in 2015 (beleidsdoelstelling).

1

Bij de bepaling van het Goed Ecologisch Potentieel (GEP) moet in eerste instantie worden aangegeven welke maatregelen realistisch zijn om de ecologische toestand van oppervlaktewaterlichamen te verbeteren. In principe worden kosten en (omliggende) functies in deze fase nog niet bekeken. Uitvoering van alle mogelijke realistische maatregelen leiden tot het Maximaal Ecologisch Potentieel (MEP).

2

Een aantal van de onder ❶ gedefinieerde maatregelen zal misschien leiden tot aanzienlijke schade aan andere functies die naast of op het waterlichaam aanwezig / van belang zijn. Bijvoorbeeld schade voor de landbouw, scheepvaart en schade aan voorzieningen in het stedelijk gebied. Deze maatregelen kunnen weggelaten worden met de onderbouwing dat het om 'significante' schade gaat. Daardoor daalt de ecologisch te bereiken toestand. Een dergelijke ecologische toestand wordt wel de onderkant van de bandbreedte van het Maximaal Ecologisch Potentieel genoemd.

In de uiteindelijke rapportage zullen stap 1 en 2 als één stap worden beschreven.

❸

Het Goed Ecologisch Potentieel (de ecologische doelstelling) mag volgens de kaderrichtlijn slechts licht afwijken van het Maximaal Ecologisch Potentieel. Dit betekent in de praktijk dat maatregelen met een gering effect op de ecologie van de oppervlaktewaterlichamen niet uitgevoerd hoeven te worden om de ecologische doelstelling (het GEP) te halen. In Nederland is 'een lichte afwijking' gedefinieerd als maximaal 25% lager dan de ecologische toestand behorend bij het MEP. Betekent dit dat alleen maatregelen met een aanzienlijk effect hoeven worden uitgevoerd???

❹

Het Goed Ecologisch Potentieel (GEP) is volgens de KWR in 2015 bereikt. Als dit vanwege onder andere buiten proportionele lastenverhoging voor burgers niet mogelijk blijkt, kan ontheffing worden aangevraagd. De ecologische doelstelling wordt in dat geval niet gehaald. Alleen de beleidsdoelstelling voor 2015 wordt dan geformuleerd. Ontheffing betekent in eerste instantie een verschuiving van de termijn voor het halen van de doelstelling naar 2021 of 2027. Dus geen verlaging van de ecologische doelstelling (GEP). Mocht het ecologisch doel dan nóg niet worden gehaald, dan kan doelverlaging (derogatie) worden aangevraagd.

❺

Na het doorlopen van de stappen ❶ t/m ❹ blijft het maatregelenpakket over. Dit moet tot 2015 uitgevoerd worden om de ecologische toestand zoals geformuleerd in de beleidsdoelstelling te kunnen halen. Binnen dit maatregelenpakket is onderscheid tussen de maatregelen binnen het huidige beleid en de zogenaamde KRW-maatregelen. De kosten die vallen binnen het huidige beleid zijn opgenomen in de (meerjaren)begrotingen van de verschillende (overheids)organisaties, de KRW-maatregelen brengen extra kosten met zich mee.

Voor elk waterlichaam is een groot aantal maatregelen te bedenken dat zorgt voor verbetering van de ecologische toestand. Tot nu toe werken we in Nederland met de zogenaamde Maas-tabellen met een keur en een grote onderverdeling aan maatregelen. Vanwege de overzichtelijkheid adviseren we echter alleen maatregelen te benoemen die of al uitgevoerd (gaan) worden, en / of realistisch zijn en niet te gedetailleerd zijn uitgewerkt. Zo blijft er een soort 'standaardlijst' over van ongeveer 15 maatregelen die voor elk waterlichaam gebruikt kan worden.

Bijlage 3 – Verklarende (afkortingen)lijst*Afkortingen*

AB= Algemeen Bestuur
AMvB: Algemene Maatregel van Bestuur
BPRW: Beheerplan Rijkswateren
DT-Rijkswaterstaat Directieteam Rijkswaterstaat
EHS: Ecologische Hoofdstructuur
GCT: Goede Chemische Toestand
GEP: Goed Ecologisch Potentieel
GET: Goede Ecologische Toestand
GGOR: Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime)
GRP: Gemeentelijk Rioleringsplan
KRW: Kaderrichtlijn Water
LNV: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LTO-Noord: Land en Tuinbouworganisatie Noord
MEP: Maximaal Ecologisch Potentieel
MKBA: Maatschappelijke Kosten Baten Analyse
MTR: Maximaal Toelaatbaar Risico
PKB Waddenzee: Beheer- en Ontwikkelingsplan Waddengebied
RBO: Regionaal Bestuurlijk Overleg
RWS Rijkswaterstaat
RWZI: Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SGBP: stroomgebiedsbeheerplan
SMB: Strategische MilieuBeoordeling
VHR: Vogel- en Habitatrichtlijn

PvdA STATENFRACTIE DRENTHE

Aan de Commissie Omgevingsbeleid van
Provinciale Staten van Drenthe.
T.a.v. de commissiegriffier J. Pijlman.

18 december 2006.

Onderbouwing verzoek zomernota's KRW op de agenda van de jaarvergadering OGB te plaatsen.

In de aanloop naar het vaststellen van de stroomgebiedbeheersplannen zijn twee zomernota's verschenen. Deze zomernota's dienen als input voor de landelijke decembernota. Noch de zomernota's, noch de decembernota zal echte beslispunten voor PS bevatten. Toch wordt er in de zomernota's de eerste aanzet gegeven tot "realistische waterkwaliteitsdoelen, afgeleid van concrete en betaalbare maatregelpakketten."

Uiteindelijk zullen de provincies de ambities en de doelen in de regio vaststellen. De fractie van de PvdA is daarom van mening dat PS/de Commissie OGB van begin af aan betrokken dient te zijn bij de stappen die in dit proces worden gezet en de in de gelegenheid moet zijn de zomernota's in de commissie en met de gedeputeerde te bespreken. Ik verzoek u daarom de bespreken van de zomernota's Rijn Oost en Nedereems op de agenda van de commissie te plaatsen.

Namens de fractie van de PvdA

Sylvia van de Vijver-Geitz.